

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**LİSE ÇAĞI ERGENLERDE İNTERNET KULLANIMI
İLE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Açelya ESEN**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER**

İstanbul- 2014

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**LİSE ÇAĞI ERGENLERDE İNTERNET KULLANIMI
İLE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Açelya ESEN**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER**

İstanbul- 2014

T.C.

HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....Psikoloji.....Anabilim/Anasanat Dalı Uygulamalı Psikoloji Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi .....Azra ESEN..... tarafından hazırlanan
“.....Lise Çağı Erkenlerde İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyleri
.....Araştırma İlişkisinin İncelenmesi.....”
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 23/04/2014

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası : .....

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER

Danışman: Halig.....Üniv. Psikoloji ASD/ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Perin Selda BIKMAZ

.....Halig.....Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Asiye TASHKEN

.....Halig.....Üniv. İ.M.T. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: .....

.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: .....

.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

Öncelikle tezimin her aşamasında öneri ve katkılarıyla, büyük emeğiyle ve her daim yardımlarını esirgmeden beni motive eden tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zehra Banu SAYINER' e sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin en önemli parçası olan verilerin toplanması aşamasında, anketlere katılan Özel Trakya Anadolu Lisesi ve Mimar Sinan Anadolu Lisesi' nin değerli öğrencilerine ve bu aşamada yardımcı olan öğretmen ve okul müdürlerine teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans dönemi boyunca manevi desteği, dostluğu, arkadaşlığıyla motivasyon sağlayan ve her türlü desteğini her zaman hissettiğim Uzm. Psk. Zehra ŞELECI' ye sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tez süresi boyunca her zaman yanımda olduklarını hissettiren ve her türlü desteği esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Uzm. Psk. Merve AKÇAYIR' a, Psk. Ahmet Tansu ERDAL' a, Uzm. Psk. Cihan ASAROĞLU' na, Uzm. Psk. Seda AYDINLI' ya, Uzm. Psk. Fehmi Can SARIOĞLU' na sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Her daim arkamda olan, bana her zaman güvenini hissettiren, beni bu yaşa getiren, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen biricğim, Canım Annem Aynur ESEN' e ve Canım Anneannem Nefise BALCI' ya; ayrıca tez toplama sürecindeki katkıları ve manevi desteklerinden dolayı canım kuzenlerim Tuğçe ZENGİN' e ve Esra BALCI' ya ve ailemin diğer üyelerine destek ve katkılarından dolayı sonsuz teşekkür eder, saygı ve sevgilerimi sunarım.

Açelya ESEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KISALTMALAR	III
TABLolar	IV
ÖZET	VII
ABSTRACT	IX
BÖLÜM I	
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	6
1.3. Alt Problemler	6
1.4. Araştırmanın Amacı	8
1.5. Araştırmanın Önemi	8
1.6. Sayılılar	9
1.7. Sınırlılıklar	10
1.8. Tanımlar	10
1.8.1. Ergenlik	10
1.8.2. Problemlı İnternet Kullanımı	10
1.8.3. Yalnızlık	11
BÖLÜM II	
2.İLGİLİ LİTERATÜR	12
2.1. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri	12
2.1.1. Bedensel Gelişim	14
2.1.2. Ruhsal Gelişim	15
2.1.3. Bilişsel Gelişim	16
2.1.4. Sosyal Gelişim	17
2.2. İnternetin Tanımı ve Ortaya Çıkışı	19
2.2.1. İnternetin Tarihçesi ve Gelişimi	20
2.3. Bağımlılık	24
2.3.1. İnternet Bağımlılığı	26
2.3.2. Problemlı İnternet Kullanımı	32
2.3.3. Ergenlik Dönemi ve İnternet Kullanım Özellikleri	36
2.4. Yalnızlık	38
2.4.1. Yalnızlığı Açıklayan Kuramlar	40
2.4.1.1. Psikodinamik Kuramının Yalnızlığa Bakışı	41
2.4.1.2. Etkileşim Kuramının Yalnızlığa Bakışı	41

2.4.1.3. Varoluşçu Kuramın Yalnızlığa Bakışı	42
2.4.1.4. Bilişsel Kuramın Yalnızlığa Bakışı	43

BÖLÜM III

3.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	44
3.1. İnternet Kullanımı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	44
3.1.1. İnternet Kullanımı ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	44
3.1.2. İnternet Kullanımı ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	49
3.2. Yalnızlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar	50
3.2.1. Yalnızlık Davranışlar ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	50
3.2.2. Yalnızlık ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	54

BÖLÜM IV

4.YÖNTEM	56
4.1. Araştırma Modeli	56
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	57
4.3. Veri Toplama Araçları	57
4.3.1. Demografik Bilgi Formu	57
4.3.2. İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ)	58
4.3.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği	59
4.4. Veri Toplama Aşaması	60
4.5. Verilerin Analizi	61

BÖLÜM V

5.BULGULAR	62
5.1. Lise Çağı Ergenlerde Demografik Özellikleri ve Bilgisayar, İnternet Kullanım Özelliklerine İlişkin Bulguları ve Yorumu	62
5.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular ve Yorum	66
5.3. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Bazı Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguları ve Yorumu	69
5.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Bilgisayar ve İnternet Kullanım Özellikleri Değişkenlerine İlişkin Bulguları ve Yorumu	79
5.5. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum	84
5.6. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguları ve Yorumu	85
5.7. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Bilgisayar ve İnternet Kullanım Özelliklerine İlişkin Bulguları ve Yorumları	95
5.8. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki Dair Bulguları ve Yorumu	99

BÖLÜM VI

6.TARTIŞMA

102

6.1 Öneriler

109

KAYNAKLAR

111

EKLER

122

EK 1: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

123

EK 2: İNTERNETTE BİLİŞSEL DURUM ÖLÇEĞİ

126

EK 3: YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

128

ÖZGEÇMİŞ

129

KISALTMALAR

ARPA: Advanced Research Projects Agency

DARPA: İleri Savunma Araştırma Projeleri Kurumu

DSM IV: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder

IP: İnternet Protokolü

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

MIT: Massachusetts Institute of Technology

NSF: National Science Foundation

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

PİK: Problemlı İnternet Kullanımı

SRI: Stanford Research Institute

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UCLA: University of California at Los Angeles

USCB: University of California at Santa Barbara

WWW: World Wide Web

TABLULAR

Sayfa No.

Tablo 5.1.1. Lise Çağı Ergenlerde Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	62
Tablo 5.1.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanım Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı	64
Tablo 5.2.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı Frekans ve Yüzde Dağılımı	67
Tablo 5.2.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları	68
Tablo 5.3.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Cinsiyet Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	69
Tablo 5.3.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Yaş Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	70
Tablo 5.3.3. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Okul Türü Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	71
Tablo 5.3.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Sınıf Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	72
Tablo 5.3.5. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Büyüdükleri Şehir Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	73
Tablo 5.3.6. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	74
Tablo 5.3.7. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Anne Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	75
Tablo 5.3.8. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	76
Tablo 5.3.9. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Baba Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	77
Tablo 5.3.10. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Kiminle Yaşadıkları Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	78
Tablo 5.3.11. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Gelir Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları	79
Tablo 5.4.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternet Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	80
Tablo 5.4.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternet Kullanım Zamanı Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	81
Tablo 5.4.3. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternette En Çok Kullanılan Siteler Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	82
Tablo 5.4.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternete Harcanan Miktar Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	84

Tablo 5.5.1. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	85
Tablo 5.6.1. Lise Çağı Ergenlerinin Yalnızlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	86
Tablo 5.6.2. . Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	87
Tablo 5.6.3. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	87
Tablo 5.6.4. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	88
Tablo 5.6.5. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Büyüdükleri Yer Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	89
Tablo 5.6.6. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	90
Tablo 5.6.7. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Annelerinin Meslekleri Değişkenine İlişkin Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	91
Tablo 5.6.8. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Bulguları ve Yorumu	92
Tablo 5.6.9. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Babalarının Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	93
Tablo 5.6.10. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Kiminle Yaşadıkları Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	94
Tablo 5.6.11. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	95
Tablo 5.7.1. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	96
Tablo 5.7.2. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Kullanım Zamanı Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	97
Tablo 5.7.3. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin En Çok Kullanılan Siteler Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	98
Tablo 5.7.4. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Harcamaları Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları	99
Tablo 5.8.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Değerleri	100
Tablo 5.8.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanım Alt Boyutları ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Değerleri	100

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Açelya ESEN
Anabilim Dalı : Psikoloji
Programı : Uygulamalı Psikoloji
Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Zehra Banu SAYINER
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2014

LİSE ÇAĞI ERGENLERDE İNTERNET KULLANIMI İLE YALNIZLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; lise ağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu alıŐma Tekirdağ ilinin orlu ilçesindeki iki lisede, 2013- 2014 öğretim yılında öğrenim gören Özel Trakya Anadolu Lisesi'ndeki 96 öğrenci, Mimar Sinan Anadolu Lisesi'ndeki 287 öğrenci olmak üzere toplam 383 öğrenciyle yapılmıştır. Lise öğrencilerinin 199 (% 52)'u kadın, 184 (%48)' ü erkektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Davis (2001) tarafından geliştirilen ve Keser ve Buzlu (2005) tarafından Türkçe' ye uyarlanan İnternette Bilişsel Durum Ölçeği, Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Ucla Yalnızlık Ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan lise öğrencilerin kişisel bilgilerini ve internet kullanım özelliklerini belirlemek için Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS paket programında frekans ve yüzde dağılımları, ki kare ve ilişki açısından incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; lise ağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Lise ağı ergenlerde internet kullanımları ile yaş ve sınıf deđiŐkenleri anlamlı farklılık gösterirken; cinsiyet, okul

türü, büyüdükleri şehir, anne-baba eğitim durumu ve gelir durumu anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile internet kullanım süreleri ve zamanları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: ergenler, lise öğrencileri, internet kullanımı, yalnızlık

GENERAL INFORMATION

Name and Surnam : Açelya ESEN
Department : Psychology
Program : Applied Psychology
Thesis Advisor : Asisst. Dr. Zehra Banu SAYINER
Type of Thesis and Date : Yüksek Lisans – Haziran 2014

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNET USE AND LONELINESS IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

The purpose of this study; the relationship between internet use and loneliness in adolescents.

This study was done in two high schools which are locate in the province Tekirdağ of the district orlu, with 96 students who are studying in private Trakya Anatolian High School, in 2013-2014 academic year, be up 287 students who are in Mimar Sinan Anatolian High School and a total of 383 students. The students 199 (%52) of high school are women, 184 (%48) are men. As a tool of data collection; Online Cognitive Condition Scale had been used, which was developed by Davis (2001) and was adapted in Turkish by Keser and Buzlu (2005). UCLA Loneliness Scale had been used, which was developed by Russell, Peplau and Ferguson (1978) and was adapted in Turkish by Demir (1989). Demographic Information Form had been used, which was developed by the researcher and to determine the personal information of high school students and the usage internet features. The resulting data were examined in SPSS package program in terms of frequency and percentage distributions, Ki-Square and relation.

At the end of the study; there was found a relation in negative way between of usage internet in high school-age adolescents and level of solitude. Although, there is

a significant differences between of usage internet in high school-age adolescents and age-class variables; there is no significant differences between sex, type of school, the city where they grew up, education level of parents and income status. Also, there was found a significant differences between of usage internet in high school-age adolescents and usage periods and times of internet.

Key words: Adolescents, high school students, internet use, loneliness.

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler daha sonra araştırmanın amacı, önemi, sayılılar, sınırlılıklar ve araştırmanın temel kavramlarına ilişkin tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Birleşmiş Milletler Örgütünün tanımına göre ergen, 15 ile 25 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir (Yörükoğlu, 1993).

Ergenlik döneminde, çocukluktan yetişkinliğe geçen bireyler başta biyolojik olmak üzere bedensel, ruhsal, bilişsel ve sosyal açıdan pek çok değişim ve gelişim yaşar. Yaşanan bedensel değişimler; boy ve kilodaki hızlı artışlar, kızlarda adet kanamaları ve sancıları, erkeklerde ses tellerindeki değişim, özellikle yüzde çıkan sivilceler, burun yapısındaki ani değişimlerdir (Steinberg, 2007).

Ergenlik döneminde ortaya çıkan hormonal olarak hızlanmayla fizyolojik değişiklikler gencin enerjisinin artmasını, kendi cinselliğini duyumsamasını sağlar. Çocuk vücudundan hızlı bir değişimle yetişkin vücuduna geçen ergen; ruhsal, bilişsel ve sosyal açıdan da bu gelişimden ve değişimden etkilenir.

Erikson'a (1968) göre ergenlik döneminde kimlik gelişiminin olduğu dönemdir. Kimlik sorunları yaşam boyu sürer, fakat en çok bu evrede görülür. Ergen için psikolojik olarak bağımsızlığını kazanma, yeni değerler bulma ve bunları benimseme sorunu bu evrenin gelişim görevidir (Akt. Elkind, 1978).

Ergenlik dönemine özgü kimlik gelişimi sürecinde, ergenlerin çevresi ile sosyal ilişkileri önemlidir. Çeşitli kimlikler denerler. İnternet, ergenlerin bu tür kimlik denemelerini yaptıkları, gelişimsel ihtiyaçları için önemli bir araç görevi görür.(Ceyhan,2011).

Teknolojinin hızla ilerlemesiyle her yaşta bireyin internete kolay ve ucuz yolla ulaşmaktadır. Önceki yıllarda sadece evlerde yoğunlaşmaya başlayan internet kullanımı artık telefonlarda aktif bir şekilde kullanılmaktadır. İnternette artık elektronik postalara bakmak, gazetelere göz gezdirmek, sosyal medyada (facebook, twitter vb.) paylaşımında bulunmak, alışveriş ve bankacılık işlemleri yapmak, film izlemek ve oyun oynamak hayatın seyrinde normalleşen uğraşlar haline gelmiştir.

Hızlı ve kolay ulaşım internet kullanıcıları sayısını dünyada ve Türkiye’de gittikçe arttırmıştır. Yapılan çalışmalarda; 2012 yılında ise tüm dünyadaki internet kullanıcı sayısı 2,405,518,376 kişiye ulaşmıştır, yani dünya nüfusunun %34.3 ü internet kullanmaktadır (İnternetworldtats, 2013). Türkiye’ de ise 2013 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre ise Türkiye genelinde hanelerin %49,1’i evden internete ulaştığı, ayrıca 16-24 yaş grubundaki bireylerin bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla %49,9 ve %48,9 olduğu belirlenmiştir (TUİK, 2013).

Yapılan araştırmalarda internet kullanımının dünyada ve Türkiye’de ülke nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca artan internet kullanımının son yıllarda hızlı ve kolay ulaşılan internet ağlarıyla gittikçe arttığı ve problematiğe doğru gittiği söylenebilir.

İnternet, araştırma ve iletişim kaynağı olmanın daha da ötesine geçerek bağımlılığa neden olmaya başlamıştır. İnternet bağımlılığı denilen bu kavram dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla yaygınlaşmış ve psikiyatristlerin sıkça karşılaştığı bir psikopatoloji olmuştur (Ögel, 2001).

Alan da yapılan çalışmalarda bireylerin aşırı internet kullanım davranışlarını tanımlamak için internet bağımlılığı (Young, 1998), patolojik internet kullanımı (Morahan-Martinn ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Gönül, 2002) ve internet davranış bağımlılığı (Wang, 2001) gibi farklı kavramlar kullanıldığı görülmektedir.

İnternet bağımlılığı terimi, literatürde iki DSM-IV tanısı ile tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki “madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar” diğeri ise “başka yerde sınıflandırılmamış dürtü kontrol bozukluklar” içinde yer alan “Patolojik Kumar Oynama”dır (Makas, 2008).

İlk olarak internet bağımlılığını; Goldberg(1996) “madde bağımlılığı” kriterleriyle ele almış, daha sonra Young (2000) ise, çeşitli davranış ve dürtü-kontrol bozuklukları içinde ‘Patolojik Kumar Oynama’ kategorisinde tanı ölçütleri belirlemişlerdir. Beard ve Wolf (2001)ise, Young’ın tanımladığı tanı ölçütlerini iki grupta toplayarak ilk beşini internet kullanım fonksiyonelliği olarak gruplandırmışlardır.

Davis (2001), internet kullanımından kaynaklanan olumsuz sonuçları tanımlamak için “patolojik internet kullanımı” kavramını kullanmıştır. Caplan (2002) ise, Davis’in bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı patolojik internet kullanımı modelini temel alarak yeni bir teori oluşturmuştur.

İnternetin aşırı kullanımını literatürde kuramcılarca farklı terimlerle açıklanmış olsa da görülüyor ki kuramlarını birbiriyle etkileşim halinde geliştirerek ilerletmişlerdir.

Son yıllarda ülkemizde de internet bağımlılığı üzerine çalışmalar artmıştır. 2006 yılında Ege Üniversitesi'nde internet bağımlılığı adıyla bir ders açılmış ve yine aynı yıl İstanbul’ da bulunan Balıklı Rum Hastanesi internet bağımlılarını tedavi edilmeye başlanmıştır.

İnternete ulaşımın hızlı ve kolay olması, ödevler ve derslerde internet bağlantılı ödevlerin artması, ders durumlarının takibi için internetin aktif kullanılması, araştırma yapma ihtiyacı gibi durumlarda internetin kullanılması lise öğrencilerinin de, aktif internet kullanıcısı olmasına neden olmaktadır. İnternetin kullanımı öncelikli olarak öğrenme ve araştırma amaçlı iken son yıllarda öğrencilerin hayatlarının önemli bir parçası durumuna gelmiş ve aşırı kullanım sorununu ortaya çıkarmıştır (Tutgun, 2009).

Ergenler teknolojiyi diğer yaş gruplarına göre daha fazla kullanmaktadırlar. Ergenlik döneminde bireyin bilişsel, ruhsal ve sosyal gelişimin devam ediyor olması,

ergenin internet bağımlılığı açısından potansiyel bir risk grubu haline gelmesine neden olduğu söylenebilir (Ceyhan, 2008). Ergenler hızlı bir olgunlaşma ve kişilik değişimlerinin ortasındadır. Bu yüzden bağımlılık yapıcı maddelere olduğu gibi aşırı internet kullanımının zararlı etkilerine karşı da yetişkinlerden daha yatkın oldukları için internet kullanımı problemi özellikle ergenlerde üzerinde durulması gereken noktadır. (Kaltiala-Heino ve diğ., 2004).

Yapılan bazı araştırmalarda, çocuk ve gençlerde internet kullanım süresinin artmasıyla yalnızlık, sosyal izolasyon, saldırganlık gibi duygusal ve davranışsal sorunların daha fazla görüldüğü belirlenmiştir (Kelleci, 2008).

İnternetin aşırı kullanımı diğer tüm yaşlardan daha çok ergenlikte olumsuz etkilere neden olduğu görülmektedir. Gelişim dönemi özellikleri kapsamında ailesinde uzaklaşan ve daha çok arkadaş çevresiyle ilişkide olan ergen internet yoluyla sosyalleşir. Odasında ya da telefonla baş başa kalan ergen internet yoluyla sosyalleşirken fiziksel olarak gerçek sosyal ortamdan uzaklaşarak yalnızlaşabilir.

Weiss (1973), yalnızlığın, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin eksikliğine ya da bu ilişkilerdeki yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olarak görür.

Yalnızlık literatürde farklı şekilleri bulunmaktadır. Çevre tarafından itilmiş kişilerin yaşadığı yalnızlık, topluma yabancılaşan kişilerin yaşadığı yalnızlık, kendi seçimi ile çevresiyle olan ilişkilerin en az indiren kişilerin yaşadığı yalnızlık ve kendini kimsesiz hissedenden kişilerin yaşadığı gerçek yalnızlık gibi durumların tümü yalnızlık sözcüğüyle açıklanır (Geçtan, 2004).

Son yıllarda internet kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişki inceleyen araştırmaların arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında güçlü bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir (Caplan, 2005; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında bu ilişkinin yönü konusunda farklı araştırma sonuçları olduğu görülmektedir. internet kullanım süresi arttıkça, kişilerin sosyal hayattaki insanlarla daha az ilişkiye girdikleri ve bu durumun sosyal izolasyona ve yalnızlığa neden olduğunu dair çalışmalara rastlarken (Yıldız ve Bölükbaş, 2005; Günücü, 2009; Çağır ve Gürcan,

2010); internet bağımlılığı ölçeğinde yüksek puan alan bireylerin kendilerini daha az yalnız hissettiklerine dair çalışmalara da rastlanmaktadır (Shaw ve Gant, 2002; Yücel, 2009; Batıgün ve Hasta, 2010). Yapılan bu çalışmalar çeşitli örneklem gruplarıyla yapılmıştır. Bu çalışmada lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri ile ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda teknolojinin hızla ilerlemesi sadece bilgisayarlar da değil, telefonlarda hatta tabletlerde internete kolay ve hızlı ulaşımı beraberinde getirmektedir. Artık küçük yaştan itibaren teknoloji tüm dünyayı sarmıştır. Çeşitli kampanyalarla internet hem ucuz hem de her yerde kolay ulaşılabilen bir ağ olduğu için tüm aile bireylerinin aktif kullandığı bir araç olmuştur. Sadece internet değil teknolojik her türlü aracın kullanımı popülerleşerek her elde yerini almaya başlamıştır.

Popülerlik denilince akla ergenlik gelmektedir. Önceki yıllarda popüler olan ayakkabı, kıyafet ve çeşitli gösteriş malzemeleri ergenler tarafından aktif şekilde kullanılmıştır. Popülerliğinin dışında sosyalliği de katkı sağlayan internet ergenler için son zamanlarda vazgeçilmez bir araçtır. Ergenlik dönem özellikleri aileden kopma ve daha sosyal ortamlara geçmeyi getirdiği için internet tüm bu ortamları sağlamaktadır. Çeşitli teknolojik araçlarla internette aktif olan ergen gerçek sosyal ortamdan uzaklaşarak yalnızlaşabilir ya da sosyal olarak kendini yalnız hisseden ergen internette aşırı kullanım kurbanı olabilir. Ayrıca ergen sosyalleşmenin dışında aşırı oyun oynama, müzik dinleme, film izleme gibi aktivitelerde tek başına saatlerce internette aktif kalabilir.

Yapılan açıklamalarda görüldüğü gibi internetin aşırı kullanımının tüm yaşlarda olduğu gibi özellikle ergenlikte çeşitli etkileri vardır. Ergenlerin kendilerini yalnız hissettikleri için mi internete başvurdukları yoksa internete aşırı kullandıkları için mi yalnız hissettikleri araştırılması gereken konulardandır. Bu çalışmada da lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelemek hedeflenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problemler:

1. Lise çağı ergenlerde demografik özellikleri nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Lise çağı ergenlerde internet kullanım özellikleri nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Lise çağı ergenlerde internet kullanımları nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Lise çağı ergenlerde 'İnternette Bilişsel Durum Ölçeği' nin alt boyutları nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile okul türleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile sınıfları arasında fark var mıdır?
9. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile büyüdüğü yer arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile annelerinin meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
12. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
13. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile babalarının meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
14. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile kiminle yaşadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

15. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
16. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
17. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile internet kullanım zamanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
18. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile en çok kullanılan siteler arasında anlamlı bir fark var mıdır?
19. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile donanım, internet ve benzeri harcamalara ayırdıkları miktar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
20. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri nasıl bir dağılım göstermektedir?
21. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
22. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
23. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile okul türleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
24. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile sınıfları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
25. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile büyüdüğü yer arasında anlamlı bir fark var mıdır?
26. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
27. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile annelerinin meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
28. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
29. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile babalarının meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

30. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile Şuan kiminle yaşadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
31. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
32. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
33. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım zamanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
34. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile en çok kullanılan siteler arasında anlamlı bir fark var mıdır?
35. Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanımı ve donanım, internet ve benzeri harcamalara ayırdıkları miktar arasında anlamlı bir fark var mıdır?
36. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
37. Lise çağı ergenlerde internet kullanımı alt boyutları ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı lise çağı ergenlerde internet kullanımı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Alanda ergenlerde problemlı internet kullanımının sosyal kaygı ve yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösteren birçok çalışma bulunmaktadır. Bu yüzden ergenler için internet kullanımı üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biridir. Ergenler problemlı internet kullanımı noktasında riskli bir dönemdir. Bu çalışmanın da bu risk faktörlerinin belirlenmesi için diğer çalışmalara ışık tutacağı düşünölmektedir.

Çalışma sonucunda problemlı internet kullanımının çeşitli demografik değişkenlerle ilişkileri de ortaya konulmuştur. Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlar ergen gruplarıyla çalışan uzmanlar, ruh sağlığı hizmeti veren uzmanlar, öğrencilerin problemlı internet kullanımını azaltmaya yönelik yapacakları müdahale programlarında bu araştırmanın bulgularından yararlanabilirler.

İnternetin aşırı kullanımı üzerine yapılan çalışmalar son yıllarda artmıştır. Fakat Türkiye’ de bu alanda yapılan çalışmalar Dünya’da yapılmış çalışmalara göre daha azdır. Teknolojik ilerlemeler bakıldığında artık Türkiye’de Dünya’nın teknolojisıyla aynı hızla ilerlemektedir. Bu yüzden internetin aşırı kullanımı Dünya’ yı nasıl etkiliyorsa ülkemizi de öyle etkilemektedir. Bu yüzden çalışmalara bu araştırmanın bulguları ışığında artırılabilir. Ayrıca bu çalışma ergenlerde internet kullanımının etkilerini ele almaktadır. Ancak bu çalışmanın ışığında farklı yaş gruplarındaki internet kullanımları incelenebilir.

Bu çalışma sonuçları çerçevesinde gençler internet kullanımının olumsuz neticeleri gösterilerek sağlıklı internet kullanımına teşvik edilebilir. Çünkü internet bilgi edinmek, araştırma yapmak gibi birçok faydalı bilgiler için gereklidir. Bu yüzden gençlere, ailelerine ve öğretmenlerine sağlıklı internet kullanımı konusunda yaygınlaştırma çalışmaları yapılabilir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın son yıllarda artan internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasında yapılan araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ergenlik üzerine yapılan araştırmalara da katkı sağlayabilmesinin yanında bu araştırma değişkenleri farklılaştırılarak bilimsel alan araştırmaları genişletilebilir.

1.6. Sayıtlar

1. Araştırmanın örneklemini oluşturan lise öğrencileri, kendilerine verilen anketlerdeki soruları içten bir şekilde cevaplandırmışlardır.
2. Araştırmada kullanılan envanterler “ İnternette Bilişsel Durum Ölçeği” ve “UCLA- Yalnızlık Ölçeği” ölçmeyi amaçladıkları özellikleri test eder niteliktedir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örnekleme Tekirdağ ili Çorlu ilçesinde bulunan 2013-2014 öğretim yılında Özel Trakya Anadolu Lisesi ve Mimar Sinan Anadolu Lisesi öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma lise çağı öğrencilerine uygulanan ‘’ İnternette Bilişsel Durum Ölçeği’’, ‘’UCLA- Yalnızlık Ölçeği’’ ve demografik bilgi formunun ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

1.8.1. Ergenlik:

Ergen sözcüğü ermek kökünden gelmekte ve döl bakımından verimli, üretici döneme gire, çocukluk çağına geçen anlamındadır (Parman T., 2008).

Ergenlik ise, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Birleşmiş Milletler Örgütünün tanımına göre ergen 15 ile 25 yaşları arasında öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişidir (Yörükoğlu, 1993).

1.8.2. Problemlı İnternet Kullanımı:

Problemlı internet kullanımı, sosyal ve akademik/mesleki olumsuz sonuçlar doğuran bilişsel ve davranışsal belirtilerden nedeniyle görülen bir sendromdur (Caplan, 2005). Kim (2001) ve Davis’e (2001) göre problemi internet kullanımı, bireylerin internet kullanımından dolayı yaşamlarının aile ve iş gibi yaşantılarında bozulmalar ve sürekli olarak kullanımını kontrol etmede başarısızlık olarak tanımlanmaktadır.

1.8.3. Yalnızlık:

Peplau ve Perlman'a (1982) göre, yalnızlık bireyin var olan sosyal ilişkisi ile arzuladığı sosyal ilişkisi arasındaki fark sonucunda oluşan ve birey için hoş olmayan öznel psikolojik bir durumdur.

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde ergenlik dönemi özellikleri, internet ve tarihsel gelişimi, bağımlılık, internet bağımlılığı, problemlerle internet kullanımı, ergenlik ve internet kullanım ilişkisi, yalnızlık ve yalnızlığı açıklayan kuramlarla ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri

Bu bölümde ergenliğin tanımlarına ve genel özelliklerine değinilmiştir. Yurtiçinde ve yurtdışında kuramcılar ergenliğin dönem özelliklerini çeşitli şekilde açıklamışlardır.

Parman (2008), ergen sözcüğünün ermek kökünden geldiğini ve döl bakımından verimli, üretici döneme giren, çocukluk çağına geçen olarak belirtir. Bu dönem çocukluktan yetişkinliğe geçişi içerir ve cinsiyete ya da kültürlere göre farklılık gösterse de genel olarak 10–12 yaş civarında başlamakta ve 18–21 yaşları arasında sona ermektedir (Santrock, 2009; Akt. Davison ve Neale, 2004). Ergenlik; 10–13 yaşlar arası erken ergenlik, 14–17 yaş arası orta ergenlik ve 18–21 yaş arası ise ileri ergenlik olarak ayrılmaktadır (Steinberg, 2007)

Ergenlik kuramı kurucusu olan G. Stanley Hall' e göre ergenlik; tutkulu etkinlik ile kayıtsız uyuşukluk arasında gidip gelmeyle, yoğun benmerkezcilikten cömert özgeciliğe geçişle nitelenmiş olan 'fırtına ve stres' dönemdir (Akt. Cloutier, 1982). Bu görüşün tersini savunan Margaret Mead (1928) ise ergenliği her zamanki gibi ilişkilerin sürdüğü ve çocukluktan yetişkinliğe kolayca geçilen dönem olarak görmektedir (Akt. Morris, 2002).

Sieg (1971)'e göre ergenlik, insanda bireyi yetişkine özgü ayrıcalıklarının kendisine verilmediğinde hissettiği zaman başlayan ve gücü ve toplumsal konumu toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemidir (Akt. Gander ve Gardiner, 2007).

Schultz ve Schultz (2007) göre ergenlik, genç yetişkine değişik yetişkinlik rollerindeki hataların sonuçlarına katlanmak zorunda kalmadan denemesine izin verildiğinde yaşanan negatif bunalımdır.

Gesell (1950)' e göre ergenlikte düzensizlik vardır, ancak ergenlik olgunlaşmanın düzenli bir sürecidir. Her bireyin büyüme yapısının tektir ama birey gelişimin genetik yapısının değişimlerini herkesin paylaştığını düşünür. Ergenlikteki değişim süreci çocukluktan yetişkinliğe kadar hızlı ilerler ve kazanılanı korumak için arada yararlı gerileme anları olur. (Akt. Cloutier, 1982).

Freud (2014)' a göre ergenlik dönemini, yetişkinliğe gidiş yolunda önemli bir rol oynayan, bireyin yeniliklere açık olduğu, kişisel özelliklerinin tamamlandığı bir dönem olarak görmektedir.

Ergenlik, değişim ve büyüme demektir; başkalaşım (metamorfoz) ve dönüşümle (mütasyon) açıklanır. Ergenlik döneminde birey hem bedensel, hem ruhsal, hem de toplumsal alanda değişime, dönüşüme uğrar (Parman, 2008).

Literatürdeki tanımlara bakıldığında, kuramcılarının genel olarak ergenliği çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi, değişim ve kendini bulma dönemi olarak nitelendirdiği söylenebilir. Ergenlik bedensel, ruhsal, bilişsel ve sosyal gelişim ve değişimle kendini gösterir. Bu değişim ve gelişim dönemleri birbiriyle ilişkili ilerlemektedir.

2.1.1. Bedensel gelişim:

Ergenlik dönemiyle birlikte gözle görülür fiziksel değişimler kendini gösterir. Çocukluk bedeninin yerini kadınlık ya da erkeklik bedeni almaya başlar. Bu bölümde ergenlik döneminde görülen bedensel gelişim ve değişimler açıklanmıştır.

Ergenlik döneminin en göze çarpan yanı kızlarda ve erkeklerde yaşanan fiziksel değişimlerdir. Çocukluğun sonu ile ergenliğin başlangıcı arasındaki, bireyin cinsel olarak olgunlaşmaya başladığı dönem ergenliktir. En hızlı büyüme ve gelişim dönemlerinden biri olan bu dönem de ani büyümeyle birlikte birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri ortaya çıkar (Gander ve Gardiner, 2007).

Ergenlik sırasında, ergen boy ve kilo kazanırken cinsel olgunlaşmanın başladığını işaret veren değişimler ortaya çıkar. Bunlar *birincil cinsiyet özellikleri* (erkeklerde penis ve testisler, kızlarda yumurtalıklar, klitoris, vajina ve rahim) ve *ikincil cinsiyet özellikleri* (kadınlarda göğüslerin gelişimi, erkeklerde ses değişimi ve yüz kılları) dir. (Gander ve Gardiner, 2007).

Erkeklerde testislerin büyümesi ortalama 11.5 yaşında başlar. Bir süre sonra kasıklarda daha sonra da yüzde kılınma görülür. Sesin kalınlaşması, erkeklerdeki ergenlik dönemi değişiminin son işaretidir (Morris, 2002). Kızlardaki ergenlik dönemi ilk işareti, ortalama 10.5 yaşında göğüsler gelişmeye başlaması ve kasıklarda kılınmaların oluşmasıdır. İlk adet dönemi ise ortalama 12.5-13 yaş arasında görülür (Power, Hauser ve Kilner, 1989; Akt. Morris, 2002).

Ergenler, 13-15 yaşlarında vücutlarında olan değişimlerin farkına varırlar. Ergenliğin başında kızların yaklaşık yarısı erkeklerin de üçte biri fiziksel görünüşlerinin bir yönü hakkında mutsuzdurlar (Morris, 2002). Kız öğrencilerin fiziksel görünüşlerinden en az hoşnut oldukları yaşın 13 iken erkeklerin fiziksel görünüşlerinden hoşnutluklarının en düşük olduğu yaşın da 14 olduğu bilinmektedir (Sayıl ve diğer., 2002).

Ergenlikte görülen bedensel değişimler çocuk bedeninden çıkma, cinselleşmiş bedene geçme dönemidir. Bedensel gelişim ergeni; ruhsal, bilişsel, sosyal olarak da etkilemektedir.

2.1.2. Ruhsal gelişim:

Bu bölümde ruhsal olarak da gelişen ergenin dönem özellikleri alınmıştır.

Ergenlik sadece bedenin değiştii ve geliştiği bir dönem olmamakla birlikte, aynı zamanda bedende yaşanan değişikliklerin duygusal ve sosyal yapıyı da şekillendirerek yetişkin kimliği oluşturduğu bir dönemdir (Yavuzer, 2005).

Toplumsal olarak ön plana çıkarılan ideal beden imajlarının oluşmasıyla da ergenlerin işini daha da zorlaştırabilmekte, yaşanan bu hızlı değişimlere uyum sağlamak ve fiziksel değişimin psikolojik duruma etkisinin daha yoğun yaşandığı görülmektedir (Steinberg, 2007).

Ergenin kendi gelişimsel dönemine bağlı olarak duygu ve davranışlarında da çeşitli değişimler meydana gelmektedir. Bu dönemde değişimler önceki dönemlere göre oldukça hızlıdır. Bu hızlı değişim beraberinde güvensizlik ve karamsarlık duygusunu getirir. Ergenlik döneminde güvensizlik; ergenin ya çok atılgan ve gösterişçi ya da çekingen bir birey olmasına neden olabilir. Karamsarlık da ise, dönemin getirdiği çatışmalar, kişisel üzüntü ve şüpheler görülmektedir. (Yavuzer, 2005).

Ergenlerin bu dönemde yaşadıkları değişiklikleri daha az hasarla da atlatabilirler, ancak bazı ergenlerin ruhsal dünyaları bu dönemi sancılı bir süreç olarak yaşayabilir ve bu da sadece fiziksel görünüşlerindeki değişikliklerle sınırlı değil ve onların bilişsel gelişimlerini de etkilemektedir (Gül ve Güneş, 2009).

Sonuç olarak, ergenlik dönemin bedensel ve bahsedilecek diğer gelişim özellikleri bireyi ruhsal olarak da etkilemektedir. Bu ani fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişim ve değişim ergen de çelişki duygular yaşattığı görülmektedir.

2.1.3. Bilişsel gelişim:

Bu başlık altında yetişkin zihinsel yetenekleri ve olgunlaşması dediğimiz durumu yaklaşan ergenin bilişsel gelişim dönem özellikleri ele alınmıştır.

Bedensel ve cinsel değişimlerle birlikte ergenler zihinsel yeteneklerinde de değişimler yaşarlar. Bilişsel gelişim de, ergenlerin yalnız kendilerini, ailelerini yaşatlarını, arkadaşlarını ve öğretmenlerini değil, dünyalarını görme biçimi üzerinde uzun düşünme süreçleri yaşarlar. Ergenler kendilerini geleceğe yönelik ve soyut düşüncelerle ilgili bulurlar (Gander ve Gandiner, 2007).

Çocuklar, büyüdükçe daha olgun düşünmeye ve muhakeme yeteneklerini geliştirmeye başlarlar. Ergenlik döneminde birey muhakeme kapasitesini daha yüksek bir seviyeye taşıırken diğer kişilerin düşüncelerini kabullenme ve problem çözme yetileri de gelişir (Gül ve Güneş, 2009).

Piaget (2004) in kuramında dört evre belirlenmiştir. Bu evreler; *duyu-hareket, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler evreleridir*. 12 yaş ve üzerine denk gelen ve ergenliğin başı olarak belirlenen dönem dördüncü evre olan *soyut işlemler evresini* nitelendirmektedir. Piaget, ergenlerdeki bu gelişimi somut işlemlerden formel işlemler doğru bir değişim olarak tanımlar. Ergenler soyut kavramları anlayabilirler ve değişimleyebilirler ve soyut terimlerle akıl yürütebilirler. Soyut işlemlere ulaşan ergenler varsayımlar kurabilirler, mantıksal sonuçlar çıkarabilirler ve ister somut ister soyut biçimde olsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilirler. Soyut düşünceye ulaşanlar ergenler kendi düşüncelerine çok fazla önem verme ve diğer insanların farklı görüşlerini anlamama gibi durumlar “formel işlemlerdeki benmerkezcilik” tir.

Benmerkezcilik bilişsel gelişimin her evresinde farklı biçimde dile getirilir. Elkind (1978), ergenlerin, yaşadıkları bedensel ve cinsel değişimlere fazla duyarlıdır, çevrelerindeki insanların onların davranışlarıyla ve görünüşleriyle saptantı bir şekilde ilgilendiklerini ve her zaman ilgi odağı olduklarını düşünürler. Bu durum onların kendi yarattıkları bir seyirci kitleyle yani *düşsel seyircilerle* çevrili bir dünya oluşturdukları görülmektedir. Bu durumda ergen kendini başkalarından önemli olduğu ve özel olduğunu hissettirir.

Ergenin düşüncesindeki ikinci hata *kişisel efsanedir*. Ergenler kendilerini farklı görürler ve onların başına asla kötü bir şey gelmeyecek gibidir. Bu durumda cesaretle riske atılırlar (Morris, 2002). Pek çok ergen, sonsuza kadar yaşayacaklarına ve yenilmez olduklarına inanırlar. Örneğin, içkiliyken araba kullandıklarında bile kötü bir şey olmayacağına inanırlar (Kapıkıran, 2008).

Literatür de yapılan açıklamalarda görüldüğü üzere ergenlik dönemi bedensel ve ruhsal gelişimle birlikte birey bilişsel olarak da değişim yaşamakta, düşünme kapasitesi, zihinsel yetenekleri yetişkin kapasitesine doğru gelişim göstermektedir.

2.1.4. Sosyal gelişim:

Ergenlikte meydana gelen değişimlerden son olanı ise sosyal ya da toplumsal değişimdir. Diğer başlıkta ergenlikte gerçekleşen bu gelişimin ergeni nasıl etkilediğinin yanı sıra ergenin de toplumu nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur.

Daha önce ergenlik döneminin çocukluktan yetişkinliğe geçişte bir ara dönem olduğunu belirtilmiştir. Ergenlerin temel sosyal gelişim görevleri; aile ve çevreden ayrılma, ben bilinci geliştirme ve kimlik oluşturmaktır. Bu anlamda ergen, hayata amaç yüklemeye çalışan, siyasal ve kültürel tercihlerin yapmaya başlayan kritik bir dönemdedir (Çelen, 2007).

Ergenlik döneminin, gelişim psikolojisi açısından ayırt edici özelliği kimlik oluşumunun başladığı dönem olmasıdır. Ergenlerin kendilerine en çok sordukları soruların başında “ben kimim”, “diğerlerinden farkım nedir” gibi sorular gelmektedir. Bu sorular ergenlerin mesleki, sosyal ve politik tercihlerinin oluşmasına katkıda bulunur. Ergenlik bu anlamda sosyal açıdan da kimlik arayışıyla tanımlanmaktadır (Kulaksızoğlu,2005).

Ergenlik döneminde kimlik gelişim sürecini psikososyal kuram çerçevesinde Erik Erikson ele almıştır. Bu kurama göre her bir gelişim döneminin kendine özgü çatışmaları ve kazanımları vardır. Ergenlik döneminde daha önceki gelişim basamaklarında elde edilmesi beklenen temel güven duygusu, özerklik, girişimcilik, çalışma ve yapıcılık gibi kazanımlar olmaksızın tutarlı bir kimlik duygusu geliştirmek zordur (Derman, 2008). Bu evrede genç erkek ve kızla ‘ben kimim?’

sorusuna başarılı bir şekilde yanıt verirlerse *kimlik duygusu* geliştirirler, güçlü bir kimlik duygusu oluşturmamayanlar ise *kimlik karmaşasına* düşerler (Burger, 2006).

James Marcia (1980), durağan bir kimlik duygusuna ulaşmaya çalışan ergenler için dört olası statü belirlemiştir. *Başarılı kimlik statüsünde*; ergen bir kimlik krizinden geçerek, neye inandığı ve hedefleri konusunda kişisel tercihlerini yapmıştır. *Erken bağlanmış kimlik statüsünde*; ergenler, diğer insanlar onların ne olmalarını istiyorlarsa kararlarını o yönde almışlardır. *Kararsız statü* kimlik krizinin ortasıdır. Kriz devam ederken ergen önemli kararları ertelemektedir. *Kargaşalı statü* de ise; var olan durumlarından memnun değildirler fakat kendilerine uyacağını düşündükleri yeni bir kimlik de geliştirememişlerdir (Akt. Morris, 2002).

Davis (1944), Brim (1965, 1976), Elder (1968, 1975) ve Thomas (1968) gibi yazarlara göre ergenlik kişinin yüklendiği rollerdeki geçiştir. Çocuklukta roller yetişkinlerce belirlenir, yetişkinlikte ise edinilen rolleri belirleyen kişinin kendisidir. Ergenlik çocuklukla yetişkinlik arasında geçiş dönemi olduğu için, yeni bir toplumsal rollerin geliştiği andır (Akt. Cloutier, 1982).

Ergenler bir kimlik duygusuna henüz ulaşamadıkları veya tam bir bağımsızlık geliştiremedikleri için ana babalarının yakınlığına gereksinim duyarlar. Çünkü hareketlerinin uzun vadeli sonuçlarını düşünemezler ve karşılaştıkları sorunlarla baş edebilme de zorlanırlar. Fakat ana baba ile çocuk ilişkisinin en zayıf olduğu dönem ergenliktir (Eccles ve diğer., 1993; Akt. Morris, 2002).

Ergen için çocukluk çağında aileyle olan yakın ve yoğun ilişkiler bu dönemde yoğunluğunu kaybeder Ergenler, ailelerinden bağımsızdırlar ve akranları ile daha çok zaman geçirirler (Kellough ve Carjuzaa, 2009; Akt. Gander ve Gardiner, 2007).

Ergenlerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri kapsamında arkadaşlık ilişkilerinin doğası, karakteri ve kalitesi de değişir. Yakın arkadaşlıklar da birey ilişkilerini şekillendirir. Yakın arkadaşlıkla, ergenin aitlik duygusu ve duygusal destek sağlaması ve kendine saygısı gelişir (Heaven, 2001).

Literatürde açıklandığı üzere; ergenlik dönemi bebeklik, çocukluk ve yetişkinlikten daha karmaşık ve çok yönlü gelişim gösteren bir dönemdir. Çeşitli

kuramcılar ergenliği açıklarken farklı tartışmalar yapmıştır. Ergenlik döneminin genel anlamıyla bir geçiş dönemi olduğu ortak kanıdır.

2.2. İnternetin Tanımı ve Ortaya Çıkışı

İnternet sözcüğünün dünyada ve ülkemizde birçok tanımı yapılmıştır:

İki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbiriyle bağlantısı anlamına gelen internet, bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmalarıyla oluşan, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir (İçel, 1998).

İngilizce “international” ve “network” kelimelerinden meydana gelen *internet*, bireylerin, devlet kurumlarının ya da özel kuruluşların ürettikleri, derledikleri bilgileri yayınlatabilecekleri ve aynı zamanda gereksinim duydukları her türlü bilgiye kolayca ve hızlı bir biçimde erişebilecekleri bir araçtır (Tsai ve Lin, 2003).

İnternet, en basitinden uluslararası, parçaları tüm dünyaya dağılmış, dinamik canlı büyük bir kütüphanedir. Bunun da ötesinde milyonlarca insanın katıldığı bir iletişim, dayanışma ve paylaşım ortamıdır (Akgül, 1995).

İnternet, bilgi toplumunun kazandığı yeni ve sosyo-ekonomik kültürel ve siyasal boyutları olan bir alettir. İnternet, dünya üzerindeki milyarlarca bilgisayar ve bilgisayar kullanılmasını birbirine bağlayan sanal bir bilgi ağına verilen addır (Yurtsan, 1996).

Atabek (1996) interneti, geleneksel iletişim modelini zorlamakta, kitle iletişim araçlarını ve onların farklı özelliklerini kendi bünyesinde entegre edip yeni ve farklı özelliklere sahip bir yapı olarak tanımlamaktadır.

Dünya yüzeyindeki bilgisayarların birbirleriyle iletişiminde belirli elektronik dil ve kurallar çerçevesinde imkan veren internet aynı zamanda çok yönlü bir kitle iletişim aracıdır (Morris ve Ogan, 1996)

Bila (2001)'ya göre internet, bilgi ve iletişimde sınırların aşılabilirdiği en üst nokta olarak nitelendirilebilen elektronik bir sistem ve kültürel bir olgudur. Küreselleşme sürecinde dünyanın her bölgesinden farklı demografik özelliklere sahip

bireylerin yaşamlarını kolaylaştırabilecek bilgilere internet aracılığı ile ulaşabilmelerini sağlayan internet, günümüzde hem bireysel hem de toplumsal anlamda iletişim ve bilginin odağını oluşturmaktadır (Akt. Yücel, 2009).

Rehm (2003) interneti; eğitim, sağlık, çocuk gelişimi, iletişim, haberleşme, kendini gerçekleştirme gibi konularda hem bireysel hem de toplumsal olarak bireyin kendisini yeniden tanımlamasını sağlayan bir araç olarak ifade etmekte, televizyon, radyo, gazete gibi geleneksel kitle iletişim araçlarının yerini alan internetin, izleyici olarak edilgen olan bireylerin üretken olmalarını sağladığını, internet kullananın yaygınlaşması ile birlikte bireylerde televizyon izleme, radyo dinleme, gazete ve kitap okuma alışkanlıklarının azaldığını, sosyal ilişkilerinin zayıfladığını, ergenlerin zihinsel ve entellektüel gelişimlerinin olumsuz etkilendiğini ve yarattığı zekanın gerilediğini belirtmektedir.

Alan yazındaki çeşitli internet tanımlarından sonra internetin tarihi ve ortaya çıkışı ve günümüze kadar geldiği döneme kadar ki gelişimine bakılmıştır.

2.2.1. İnternetin Tarihçesi ve Gelişimi

Bu bölümde yurtiçinde ve yurtdışında yapılan tanımlardan sonra interneti daha yakından tanımak için tarihçesine ve gelişimini değinilmiştir.

İnternet'in doğuşu 1960'lı yıllara kadar uzanır. Temelleri ABD ve Rusya arasında yaşanan soğuk savaş döneminde atılmıştır (Akgül, 1995). J.C.R. Licklider'in Amerika'nın en büyük üniversitelerinden biri olan Massachusetts Institute of Technology'de (MIT) tartışmaya açtığı "Galaktik Ağı" kavramıyla başlamıştır. Licklider, bu kavramla küresel olarak bağlanmış bir sistemde isteyen herkesin herhangi bir yerden veri ve programlara erişebilmesini ifade etmiştir. Aynı dönemlerde, Sovyet Rusya'nın Sputnik uydusunu uzaya fırlatması sonucu, Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın araştırma geliştirme kolu olan İleri Savunma Araştırma Projeleri Kurumu'nun (DARPA) desteği ile birkaç üniversitenin bilgi alışverişinde bulunması için 1960'lı yılların sonunda kurulmuştur (Öztoprak, 2001).

1966 yılı sonunda Licklider, DARPA'da çalışmaya başlamış ve "ARPANET" isimli projesi önerisini yaparak, ARPANET çerçevesinde ilk bağlantı 1969 yılında dört merkezle açılmıştır. Böylece ana bilgisayarlar arası bağlantılar ile internetin ilk şekli ortaya çıkmıştır. ARPANET' i oluşturan ilk dört merkez University of California at Los Angeles (UCLA), Stanford Research Institute (SRI), University of Utah ve son olarak University of California at Santa Barbara (UCSB) idi. Bu sistem, çok kısa zamanda genişledi ve daha sonra ikiye bölündü. Bölünen sistemin bir parçası MIL-NET , diğeri ise ARPANET olarak kalmıştır. Bu bölünmenin ardından, iki ağ arasındaki iletişim İnternet Protokolleriyle (IP) kurulmaya başlanmış ve bir ağdaki bir bilgisayarın diğeri ağdaki bir bilgisayara ulaşmasını sağlayan bu protokollerle birlikte ünlü "IP" terimi teknoloji dünyasına girmiştir (Toğuşlu, 2002).

ARPANET hızla büyüyerek kısa sürede bütün ağlar ARPANET üzerine yüklenmeye başlamıştır. ARPANET, bu aşırı yüklenmeyi kaldırmakta zorlanmaya başlayınca, NSF (National Science Foundation) şirketi, ARPANET' e benzeyen başka bir özel ağ kurmuştur. NSF-NET adı verilen bu ağ, alanda büyük başarı göstermiş ve 20 yıl içinde bütün ağlar NSF-NET' e transfer edilmiştir (Kennedy, 2000).

Geliştirilen ilk internet sitesi 1983 yılında askeri amaçlar için geliştirilen internetin ilk sitesi de MILITARY.NET' dir. 1986 yılında Amerikan bilimsel araştırma kurumu 'Ulusal Bilim Kurulusu' (NSF), ARPANET için ülke çapında beş büyük süper bilgisayar merkezi kurulmasını içeren kapsamlı bir öneri paketi öne sürerek, ARPANET Amerikan hükümetinin sübvansiyonu ile NSFNET olarak düzenlenmiştir. 1987 yılında yeniden düzenlediği internet yapılanması planı ile NSFNET yedi bölgesel nokta üzerinde 1.5 Mb/s (daha önce 56 Kb/s idi) güçlü bir omurgayı işletmiştir (Taşkın, 2002).

1989 yılında World Wide Web (www) geliştirilerek internet kullanıcılarının hizmetine girmiştir. Bu ağın kullanımı hızlandırarak internetin gelişiminde en son aşaması oluşturmuş ve yazı, ses, görüntü gibi her türlü bilgiyi dijital formata dönüştürerek sınırsız fırsatlar sunmuştur (Öztoprak, 2001).

Türkiye'ye ise internet ilk olarak, 1987'de Ege Üniversitesi bünyesinde kurulan Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile gelmiştir. Türkiye'de internet çalışmaları 1991 yılında ODTÜ ve TUBİTAK tarafından oluşturulan TR-NET adı altındaki proje grubu ile başlatılmıştır (Yücel, 2009).

Daha sonra 12 Nisan 1993'te Ankara-Washington arasında kiralık hatla kurulan bağlantı ile Türkiye gerçek anlamda internet teknolojisiyle tanışmıştır. İlk bağlantı Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) gerçekleştirilmiştir. 64kbit/sn hızında olan bu hat, çok uzun bir süre, tüm ülkenin tek çıkışı olmuş ve internet tüm Türkiye'de öncelikle akademik ortamlarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Ardından sırasıyla Ege Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) bağlantıları gerçekleştirilmiştir (Güvenir, 2005).

1996 yılında TURNET, 1997'de akademik kuruluşların internet bağlantısını sağlayan ULAKNET çalışmaya başlamış ve üniversiteler nispeten hızlı bir omurga yapısıyla birbirine bağlanmış ve internet kullanılır hale gelmiştir. 1999 yılında, ticari ağ yapısında büyük değişiklikler olmuş ve TURNET'in yerini TTnet adında yeni bir oluşum almıştır. 2000'lerin başında; ticari kullanıcılar TTnet omurgası üzerinden, akademik kuruluşlar ve ilgili birimlerde ULAKNET omurgası üzerinden internet erişimine sahip olmaya başlamıştır (Odabaşı ve diğer., 2007).

Teknolojik hızlanmayla birlikte gittikçe gelişen internet ağı, şimdilerde istenilen her yerde kullanılan kolay ve ucuz yolla ulaşılmaktadır. Telefon, bilgisayar ve tablet gibi anında ulaşılabilen bir sistem olmuştur. Bu yüzden kullanımı da yıllara göre artmaktadır.

İnternet kullanıcılarının sayısı sürekli olarak artmaktadır. 21. yüzyılın bu teknolojisi, 7'den 70'e kadar herkesin hayatına bir şekilde girmeye başlamıştır (Köksalan ve Tel, 2009). Bilgi teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte, bilgisayar fiyatlarının düşmesiyle evinde bilgisayar bulunan birey sayısı son 10 yıl içinde belirgin bir şekilde artmıştır. Örneğin Amerika'da 1984 yılında evinde bir ya da daha fazla bilgisayar bulunan hane oranı %8 iken bu oran 2000 yılında %51'e ulaşmıştır. Norveç'te internet kullanımı 1996 yılında %3 iken, 2002 yılında %72'ye yükselmiştir (Muslu ve Bolışık, 2009; Akt. Yıldız, 2010).

1993 yılında dünya çapında internet kullanıcılarının sayısı 900.000 iken 2000 yılında 304 milyona, 2002 yılında 544.2 milyona, 2004 yılı sonunda 934 milyona ulaşmıştır. 2006 sonu itibariyle bir milyarı aştığı ifade edilmektedir (AREM, 2006).

2012 yılında ise tüm dünyadaki internet kullanıcı sayısı 2,405,518,376 kişiye ulaşmıştır, yani dünya nüfusunun %34.3 ü internet kullanmaktadır. 2013 yılında bölgelere göre kıyaslama yapıldığında 1.076.681.059 kullanıcı sayısı ile Asya kıtası ilk sırada, Avrupa kıtası ise 518.512.109 kullanıcı sayısı ile ikinci sıradadır (İnternetworldstats, 2013).

2013 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre ise Türkiye genelinde hanelerin %49,1'i evden İnternete erişim imkânına sahiptir. ADSL, %32,2 ile tüm haneler, %65,6 ile İnternet kullanılan haneler arasında en çok kullanılan bağlantı türüdür. 3G bağlantı ise tüm hanelerin %20,1'inde, İnternet kullanılan hanelerin %41'inde İnternet erişim imkânı sağlamaktadır. İnternet erişim imkânı olan hane oranı kentsel yerlerde %57,4 iken, kırsal yerlerde %29,1'dir. İBBS Düzey-1'e göre %63,3 ile TR1-İstanbul, %58,8 ile TR2-Batı Marmara, %56,8 ile TR4-Doğu Marmara, %52,4 ile TR5-Batı Anadolu bölgesinde İnternet erişim imkanı olan hane oranı Türkiye ortalamasındadır (TUİK, 2013).

Ayrıca 16-24 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve İnternet kullanım oranları sırasıyla %49,9 ve %48,9'dur. Bu oranlar 2013 yılında sırasıyla %48,7 ve %47,4 idi. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %60,2 ve %59,3 iken, kadınlarda %39,8 ve %38,7'dir. Bilgisayar ve İnternet kullanımı kentsel yerlerde %59 ve %58, kırsal yerlerde ise %29,5 ve %28,6'dır. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) Düzey-1'e göre bilgisayar ve İnternet kullanımının en yüksek olduğu bölge %62,1 ve %61,4 ile TR1-İstanbul bölgesidir. Bunu %59,8 bilgisayar ve %58,5 İnternet kullanım oranı ile TR5-Batı Anadolu bölgesi takip etmektedir. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir (TUİK, 2013).

İnternet kullanan bireylerin İnternet üzerinden kişisel kullanım amacıyla mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranı %24,1'dir. Önceki yıl İnternet üzerinden alışveriş yapanların oranı ise %21,8 idi. 2012 yılı Nisan ile 2013 yılı Mart aylarını kapsayan on iki aylık dönemde İnternet üzerinden alışveriş yapan bireylerin %48,6'sı giyim ve spor malzemesi, %25,8'i elektronik araç, %25,6'sı ev eşyası, %20'si seyahat ile ilgili diğer faaliyetler (konaklama hariç), %15,9'u kitap, dergi, gazete (e-kitap dahil), %15,7'si gıda maddeleri ile günlük gereksinimler almıştır (TUİK, 2013).

İnternetin geçmişine bakıldığında, gelişiminin hızlı ve yoğun bir şekilde olduğu görülmektedir. Kısa zamanda hızla gelişen internet şimdiler de bilgisayarların dışında telefonlarımızda da aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Her yaştan kişi her an internete kolay ulaşmaktadır. Teknolojinin bu ilerleyişi kullanıcıların artmasına ve kolayca ulaşılan internetin beraberinde sorunlar getirmesine neden olabilmektedir. Bu sorunların başında internet bağımlılığı gelmektedir. Öncelikle bağımlılık teriminin literatürde nasıl ele alındığına değinilecektir.

2.3. Bağımlılık

Bağımlılık teriminin yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu başlık altında kuramcılar tarafından ele alınan bağımlılık tanımlarına ve bağımlılık tanı ölçütlerine yer verilmiştir.

Bağımlılık (addiction) terimi; genel anlamda ilaç almayı içerirken, resmi anlamda ise ilaç içme olarak ele alınmıştır. Bu genel tanımlamalara rağmen ilaç almanın dışında da diğer bazı davranışların örneğin; kumar, alkol, bilgisayar oyunları oynama gibi durumların da bağımlılık yaratabileceği görüşü giderek yayılmıştır (Griffiths, 1990).

Ögel(2001)' e göre ise bağımlılık da kişi; kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaz, giderek madde dozunu arttırır,

kullanmayı bıraktığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkar, zararlarını görmesine rağmen kullanmayı sürdürür ve zamanının büyük bölümünü madde arayarak geçirir.

Bağımlılık terimi literatürde farklı tanı ölçütleriyle açıklanmıştır. Farklı kuramcılar bağımlılık kavramını ayrıntılı açıklamak için farklı tanı ölçütlerinden yararlanılmıştır.

Griffiths (1996)'ya Göre Bağımlı Davranış Ölçütleri:

1- *Dikkat çekme (Slience)*: Belirli bir eylem kişinin yaşamında ya da düşüncelerinde en önemli şey haline gelir ve bu eylem kişinin düşüncelerine, duygularına ya da davranışlarına hakim olur.

2- *Duygudurum Değişikliği (Mood modification)*: Bu durum belirli bir etkinlik ile uğraşma sonucu kişinin belirttiği bir baş etme stratejisi olarak görülebilir.

3- *Tolerans (Tolerance)*: İstenen etkiyi yaşamak için, eylemin miktarının artırılması ya da bu aktivite için harcanan zamanın giderek artırılması süreci.

4- *Yoksunluk (Withdrawal)*: Bir eylem devam etmediğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan, hoş olmayan duygular ya da fiziksel etkilerdir.

5- *Çatışma (Conflict)*: Bağımlı kişiler ile çevresindekiler arasındaki kişiler arası çatışmalardır.

6- *Tekrar Etme (Relaps)*: Belirli bir aktivitenin tekrar oluşması ve yıllar süren kaçınma ya da kontrolden sonra tekrar bağımlılığın en üst düzeyine dönüşmesidir.

Diğer taraftan, bağımlılık terimi DSM-IV (American Psychiatric Association, 1995)'un birçok yeni versiyonunun da tek başına yer alması da madde bağımlılığına yönelik teşhislere rastlanmakta, birçok araştırmada kimyasal bir maddeye olan bağımlılığa benzer olarak problemlili davranışlara yol açan patolojik kumar oynama (Griffiths, 1990), yemek hastalığı (Leiseur ve Blume,1993), cinsel bağımlılıklar (Goodman, 1993), genel teknoloji bağımlılıkları (Griffiths, 1996) ve video oyunu bağımlılığı (Griffiths, 1991) kriterleri madde bağımlılığı kriterlerine adapte edilerek kabul görmektedir.

Alkol bağımlılığı ve uyuşturucu bağımlılığı gibi bağımlılıklar, insanların doğrudan o maddelere bağımlı olduklarını gösterir. Ancak aynı şeyi bilgisayarla eş değer değildir (Yalçın, 2003).

İnternet bağımlılığı diğer fiziksel maddelere olan bağımlılıktan ayrılır. Örneğin; madde bağımlılığında birey, maddenin kendisine bağımlıyken internet bağımlılığında ise bireyin bağımlı olduğu durum, internetin sunduğu seçenekler ve olanaklardır (Bayraktar, 2001).

Literatüre bakılarak bağımlılığın genel ölçütleri ele alınmış ve internet bağımlılığıyla ilişkisine değinilmiştir. Sonuç olarak bağımlılık; bireyin bir maddeye, bir eyleme aşırı olan ilişkisi ve olmadığında geliştirdiği yoksunluk belirtileri olarak görülür. Araştırmanın temel ölçütü internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı olduğu için diğer bölümlerde ayrıntılı tanımlar ve açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1. İnternet Bağımlılığı

Bu bölümde daha önce bahsedilen bağımlılık kriterlerine uygun olarak literatürdeki internet bağımlılığı tanımlarına ve tanı ölçütlerine yer verilecektir.

Bağımlılık denilince akla ilk olarak sigara, alkol ve madde gelmektedir, ancak gelişen teknoloji ve internet ulaşımının hızla yayılması ile bilgisayar ve internet bağımlılığı denen yeni bir bağımlılık kavramı araştırmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar internetin, araştırma ve iletişim kaynağı olmanın daha da ötesine geçerek bağımlılığa neden olduğunu göstermektedir. İnternet bağımlılığı denilen bu kavram dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla yaygınlaşmış ve psikiyatristlerin sıkça karşılaştığı bir psikopatoloji olmuştur (Ögel, 2012).

Aşırı internet kullananların patolojik boyutta ulaştığı klinisyenler tarafından da bildirilmeye başlanmış ve birçok araştırmacı internet bağımlılığı üzerine tanı ölçütleri geliştirmeye başlamıştır (Beard ve Wolf, 2001; Davis, 2001; Goldberg, 1999; Young, 1998).

Amerikan Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association) tarafından 1995'te yayınlanan DSM-IV ve 2013' te yayınlanan DSM-V ^{TM} kısaltmasıyla isimlendirilen, Mental Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal Elkitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)' nda internet bağımlılığı bir hastalık olarak bulunmamaktadır.

İnternet bağımlılığı terimi, literatürde iki DSM-IV tanısı ile tanımlanmaktadır. Bunlardan ilki “madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar” diğeri ise “başka yerde sınıflandırılmamış dürtü kontrol bozukluklar” içinde yer alan “Patolojik Kumar Oynama” (Makas, 2008)’dir.

İlk olarak Goldberg “madde bağımlılığı” kriterleriyle internet bağımlılığını tanımlamıştır (Goldberg 1996).

Goldberg (1999)’in DSM IV ‘de yer alan ‘’madde bağımlılığı’’ kriterlerine göre belirlediği internet bağımlılığı ölçütleri şöyledir:

On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan aşağıdakilerin 3’ü veya daha fazlası ile kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya veya sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı

1. Aşağıdakilerden biri ile tanımlanan tolerans gelişimi

a) Üstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi

b) Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması

2. Aşağıdakilerden tanımlandığı üzere yoksunluk gelişmesi

-Ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması (bir ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişiler bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşarlar.

1. Psikomotor ajitasyon

2. Bunaltı

3. İnternette neler oluyor hakkında takıntılı düşünceler

4. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurmak

5. İsteyerek veya istemeyerek tuşlara basma hareketi yapmak

6. Kişiler bu sıkıntılı durumdan kurtulmak için internete bağlanırlar veya benzeri bir eylemde bulunurlar.

3. İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.

5. İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayrılır
6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal, meslek, etkinlikler ya da boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.
7. İnternet kullanımı yol açtığı sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma v.b.) rağmen aşır olarak devam eder.

Young (2000) ise, internet bağımlılığını tanımlarken çeşitli davranış ve dürtü-kontrol bozuklukları perspektifinde özelleştirerek 5 kategoriye ayırmıştır:

1. *Cyber cinsel bağımlılık*: Yetişkinlere yönelik sohbet odalarına ya da porno'ya bağımlılık.
2. *Cyber-iliskisel bağımlılık*: İnternet arkadaşlıklarına aşırı bağlanma.
3. *İnternet zorunluluğu*: İnternette aşırı kumar oynama, alışveriş veya ticaret yapma.
4. *Fazla bilgi yükleme*: web' de aşırı dolaşma veya veri araştırmalarını kompulsif bir şekilde yapma
5. *Bilgisayar bağımlılığı*: Aşırı bilgisayar oyunu oynama (Akt: Gönül, 2002).

Young (1998), DSM IV' te yer alan herhangi bir maddeye bağlı olmayan patolojik kumar oynama kriterlerini internet bağımlılığına uyarlayarak, internet bağımlısı kişilerin de tıpkı kumar bağımlısı kişilerdeki gibi kendine fazla güvenen, duygusal açıdan hassas, uyanık, kendini açığa vuramayan ve uyumsuz kişilik özellikleri gösterdiğini belirtmiştir.

Young (1996) 'un patolojik kumar oynama kriterlerini temel alarak tanımladığı ölçütler:

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş
2. İnternete bağlı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma
3. İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma
4. İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk belirtileri
5. Başlangıçta olduğundan daha uzun süre internete bağlı kalma
6. İnternetin aşırı kullanılması yüzünden ilişkiler, okul ya da işle ilgili sorunlar yasama
7. İnternete bağlı kalabilmek için aile üyelerine, terapisteye ya da başkalarına yalan söyleme

8. İnternete bağılı kalındığı süre içerisinde duygulanım değişikliği olmasıdır (umutsuzluk, suçluluk, anksiyete, depresyon gibi) (Akt. Şenormancı ve diğer., 2010).

Beard ve Wolf (2001) ise, Young'ın internet bağımlılığı tanı ölçütlerini geliştirmişlerdir. Beard ve Wolf (2001), Young'ın tanımladığı sekiz ölçütü iki grupta toplayarak ilk beşini internet kullanım fonksiyonelliği olarak gruplandırarak kişinin her bir ifadedeki durumu mutlaka yaşamış olması gerektiğini, diğer üç maddeyi ise kişilerin internet kullanımından dolayı zarara uğraması olarak belirlemişlerdir. Kişiyne internet bağımlılığı tanısı konulabilmesi için ise, kişinin en az bir tanesini yaşamış olması gerekmektedir. Young'ın tanı ölçütlerinde, kişilerin nasıl hissedeceğine göre sonuçlar değişebilir, çünkü ölçütler kişinin nasıl hissettiğine göre değil, daha önce yaşayıp yaşamadığına göre cevaplamasının istenir.

Beard ve Wolf (2001)'un internet bağımlılığı için tanı ölçütleri:

1. Aşağıdaki ifadeler (1-5) daha önce mutlaka görülmüş olmalı:

- a. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş
- b. İnternete bağılı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma
- c. İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma
- d. İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk belirtileri
- e. Başlangıçta olduğundan daha uzun süre internete bağılı kalma

2. Aşağıdaki ifadelerden en az bir tanesi sağlanmış olmalı:

- a. İnternetin aşırı kullanılması yüzünden ilişkiler, okul ya da işle ilgili sorunlar yasama
- b. İnternete bağılı kalabilmek için aile üyelerine, terapisteye ya da başkalarına yalan söyleme
- c. İnternete bağılı kalındığı süre içerisinde duygulanım değişikliği olması

Ülkemizde de internet bağımlılığı üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır. 2006 yılında Ege Üniversitesi'nde internet bağımlılığı adıyla bir ders açılmış ve yine aynı yıl Balıklı Rum Hastanesi internet bağımlılarını tedavi etmeye başlanmıştır.

Cengizhan (2003)'ye göre internet bağımlılığının belirtileri:

1. Yalnızca bir kaç dakika harcamaya niyetli olunmasına rağmen saatler harcamaya;
2. Arkadaşlarına yalan söyleme;
3. Ekranın basında her oturuşta saatlerce kaldığı için fiziksel sorunlara maruz kalma;
4. Sürekli olarak bir sonraki bağlanma zamanını bekleme;
5. Aradığı bilgiyi bulmada hep bir adımcık kaldığını düşünme;
6. İnsanlar ile internet üzerinden konuşmayı, insanlarla yüz yüze konuşmaktan daha rahat bulma;
7. E-postada yeni bir şeyler var mı diye bakmak için sürekli istek duyma;
8. İnternete girmek ya da internette kalmak için yemek öğünlerini, derslerini veya randevularını görmezden gelme;
9. İnternetin basında bu kadar fazla zaman geçirdiği için suçluluk duyma ve hoşlanma arasında gidip gelme;
10. Herkese mail adresi, sohbet odası adları ve ICQ numarası verme veya dağıtmaya çalışma;
11. İnternet dışı uğraşlara ilginin kaybolması ve iş verimliliğinin düşmesi;
12. İnternette çok geç saatlere kadar bağlı kalmak yüzünden sürekli uykusuz kalma ve yorgunluk;
13. Bilgisayar kullanımı nedeniyle esler arasında anlaşmazlık ve sorun çıkması olarak ifade edilmiştir.

Araştırmacılar tarafından birçok tanı ölçütü belirlenmiştir. Kişi belirlenen bu davranışları sergilediğinde 'internet bağımlısı' olarak nitelendirilebilir. Bazı kuramcılarda internet bağımlılığının çeşitlerine değinmiştir.

Soule ve diğerlerine (2003) göre internet bağımlılığının 5 tipi bulunmaktadır:

1. *Sanal Seks Bağımlılığı*: Yetişkinlere özgü sohbet odası ve sanal porno bağımlılığı olarak dikkat çekmektedir.
2. *Sanal İlişki/ Arkadaşlık Bağımlılığı*: Sohbet odaları ve sanal porno sitelerinde arkadaşlıklar edinme

3. *İnternette Kumar Bağımlılığı*: Aşırı derecede kumar oynama, alış-veriş yapma ve açık artırma ya da bahis sitelerini kullanma
4. *İhtiyaç Dışı Bilgi Arama Bağımlılığı*: Gereğinden fazla web veya veri bankalarında tarama yapma
5. *Bilgisayar Bağımlılığı*: Aşırı derecede oyun oynama ve program hazırlama (yazma) bağımlılığı

Çeşitli kuramcıların belirlediği tanı ölçütleri internetin fazla kullanımını 'bağımlılık' olarak belirlemek için oluşturulmuştur. Bununla beraber tanı ve tedavi unsurunun dışında bireyin fazla kullanımını bağımlılığa götüren ve dikkat edilmesi gereken uyarı maddeler belirlenmiştir.

İnternet bağımlılığı için "on uyarı sinyali" belirlenmiştir. Bu on uyarı sinyalinden bazılarının varlığı, internet bağımlılığını göstermektedir.

1. Yalnızca birkaç dakika harcamaya niyetli olduğu halde, bilgi aramak için saatler harcamak
2. Çalışma arkadaşları, özel arkadaşlara ya da eşe bilgisayar başında geçirilen zaman hakkında yalan söylemek
3. Monitörün başına her oturuşta saatlerce kaldığı için fiziksel sorunlardan mustarip olmak
4. Sürekli olarak bir sonraki internet oturumunu iple çekmek
5. Aranılan bilgiyi bulmaya hep bir adım kaldığını düşünmek
6. Anonim bir kişiliğe bürünmek, insanlarla internet üzerinden konuşmayı yüz yüze konuşmaktan daha kolay bulmak
7. E-postada bir şey var mı diye bakmak için zorlayıcı bir istek duymak
8. İnternet e girmek için yemek öğünlerini, dersleri ya da randevuları boş vermek
9. Bilgisayar başında bu kadar fazla zaman geçirildiği için suçluluk duyma ve büyük bir zevk alma arasında gidip gelmek
10. Bilgisayardan uzak kalındığında canın bilgisayar çekmesi ve yoksunluk semptomları göstermektir (Ögel, 2001).

İnternet bağımlılığı konusunda yapılan araştırmaların özellikle üzerinde durduğu en önemli nokta internette geçirilen süre olmaktadır. Araştırmalar internete aşırı

bağımlılık geliştirmiş kişilerin bu ortamda süre sınırlaması yapamadıkları ve aşırı sayılabilecek sürelerde internette kaldıkları gerçeğine işaret etmektedir (Işık, 2007).

İş amaçlı kullanım dışında ortalama bir kullanıcı yaklaşık haftada 2.5 -5 saat internete bağlı kalmaktadır. Problemlı internet kullanımında ise bu süre yaklaşık 8-40 saat arasında olmaktadır. Nie ve Erbring (2000) ise patolojik kullanım için, internetle tanışma süresi ve internete bağlı kalınma süresi arasında bir korelasyon olduğunu ileri sürmüşlerdir (Akt. Gönül,2002).

Literatürde internet bağımlılığı farklı anlamlarda kullanılmaktadır. İnternetin fazla kullanımı farklı kuramcılarla farklı adlandırılmaktadır. Bağımlılık kavramı patolojik kavramdır ve tanı ve tedavisi olduğu görülmektedir. Daha sonraki bölümde internet kullanımının aşırı kullanımdan doğan problemlı internet kullanımı üzerine yapılan açıklamalar ele alınmıştır. Bu araştırmanın değindiği nokta lise çağı ergenlerde internet kullanımının problemlı olup olmadığı üzerinedir.

2.3.2. Problemlı İnternet Kullanımı

Bu bölümde kuramcıların problemlı internet kullanımı üzerine yaptıkları açıklamalara değinilmiştir.

Bireylerin aşırı internet kullanım davranışlarını tanımlamak için internet bağımlılığı (internet addiction) (Young, 1998), patolojik internet kullanımı (pathological internet use) (Morahan-Martinn ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Gönül, 2002) ve internet davranış bağımlılığı (internet behavior dependence) (Wang, 2001) gibi farklı kavramlar kullanıldığı görülmektedir. Ancak son yıllarda bilimsel yazında ve medyada sıklıkla Problemlı İnternet Kullanımı (Problematic İnternet Use) (Shapira ve diğer., 2000; Davis 2001; Ceyhan ve diğer., 2007; Ceyhan, 2008) tanımlaması yer almaktadır.

İnternetin aşırı kullanımı önceleri bilgisayar bağımlılığı, internet bağımlılığı ya da patolojik internet kullanımı terimleriyle tanımlanırken, bu alanda yapılan araştırmaların artması ile birlikte akademik araştırmalarda problemlı internet

kullanımı tanımlaması da kullanılmaktadır. İnternet üzerinde oynanan oyunlar ve bilgisayar başında geçirilen keyif verici anların aynı psikoaktif maddelere benzer nörobiyolojik mekanizmaları kullanarak bağımlılık yaptığı düşünülmektedir (Ögel, 2012).

Problemlı internet kullanımı (PİK), uyumsuz düşünce ve patolojik davranışları içeren bir psikiyatrik durumdur (Davis,2001).

Problemlı internet kullanımı, sosyal, akademik/mesleki olumsuz sonuçlar doğuran bilişsel ve davranışsal belirtilerden meydana gelmiş, çok boyutlu bir sendromdur (Caplan, 2005).

Martina ve Schumacher (2000) problemlı internet kullanımını internetin yoğun kullanılması, bu kullanımın kontrol altına alınamaması ve kişinin yaşamına ciddi düzeyde zarar vermesi olarak tanımlamaktadır.

Davis (2001), internet kullanımından kaynaklanan olumsuz sonuçları tanımlamak için “patolojik internet kullanımı” kavramını kullanmış, Young’ın internet bağımlılığı için geliştirdiği tanımlarını genişletmiş ve patolojik internet kullanımını iki alt grupta sınıflandırmıştır:

1. Özgül patolojik internet kullanımı
2. Genel patolojik internet kullanımı

Özgül patolojik internet kullanımı, internet bağımlılığı bulunan nesneyi elde etmek amacı (pornografi, çevrimiçi kumar, borsa veya alışveriş) ile kullanan kişiler için sınırlıdır. *Genel patolojik internet kullanımı* ise belli bir amaca yönelik olmayan, zaman geçirmeye yönelik kullanım ile sınırlıdır. Aşırı e-posta kullanımı, sohbet odalarına katılma genel patolojik internet kullanımına örnek olarak verilebilir.

Önceki araştırmacılar davranışsal unsurlara (Young, 1996) ve günlük hayattaki olumsuzluklara odaklanırken Davis problemlı internet kullanımı ile ilişkilendirilen işlevsel olmayan bilişler üzerinde durmaktadır (Akt., Gürcan, 2010).

Davis (2001) patolojik internet kullanımını bilişsel davranışçı modeli ile açıklamıştır. Bu modelde patolojik internet kullanımına neden olan uzak nedenler yatkınlık-stres modeli olarak belirlenmiş, örneğin normal dışı davranışların, yatkınlık ve yaşam olaylarının etkileşimi sonucu olduğu söylenmiştir. Bilişsel davranışçı

modele göre, patolojik internet kullanımı yatkınlık psikopatoloji olarak açıklanabilir. Uzak nedenler depresyon, sosyal kaygı ve diğer bağımlılıklar gibi temel psikopatoloji örüntüleridir. Yakın nedenler ise bilişsel davranışçı modele göre patolojik internet kullanımının en temel bileşeni, işlevsel olmayan bilişlerdir. Birey işlevsel olmayan biliş ve düşüncelerin oluşması ve bu davranışların pekişmesiyle patolojik internet kullanımı geliştirmektedir. Kendini ve dünyayı olumsuz algılayan birey, düşük benlik değeri gibi olumsuz bilişlerle baş edebilmek için interneti kullanmaktadırlar. Olumsuz bilişsel internette şekillenir ve yeni uyumsuz bilişler gelişir, bunlar bireyin problem çözme ve harekete geçme gibi tepkilerini engeller. Bireyin kullandığı yeni bilişsel şemalar şöyledir: “İnternet bana saygı duyulan tek yer”, “sadece internet ortamında seviliyorum”, “internet dışında arkadaşım yok”, “internet sayesinde yalnız değilim”.

Caplan (2002), Davis’in bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı patolojik internet kullanımı modelini temel alarak yeni bir teori oluşturmuştur. Caplan’ın (2002) modeline göre; depresyon, sosyal izolasyon gibi problemleri olan kişilerin sosyal iletişim açısından işlevsel olmayan bilişleri vardır, bu kişiler yüz yüze iletişim yerine daha az tehdit edici olarak gördükleri sanal iletişimi tercih ederler ve kendilerini sanal ortamda daha rahat hissettikleri için internet aşırı kullanımı sonucunda problemleri internet kullanımı ortaya çıkar. Sosyal yaşamında kendini ifade edemediğini düşünen kişiler yüz yüze olmayan bir iletişimde kendilerini daha rahat hissetmektedirler. Bu yolla kişi olumsuz özelliklerini değil olumlu özelliklerini iletişim kurdukları kişiye aktarırken; kendisinin değil, internetin iletişim kurdukları kişi üzerinde etki bıraktığını düşünür. Onlar için internet yoluyla iletişim daha kolay, daha az riskli, daha heyecanlıdır.

Shapira ve diğerlerinin 2000 yılında problemleri internet kullanımı için geliştirdiği tanı ölçütleri ise şunlardır:

A- Aşağıdakilerden en az biri ile ortaya çıkan internet kullanımıyla ilgili aşırı zihinsel uğraş vardır.

- İnternet kullanımını denetim altına alma çabalarının sonuçsuz kalması
- Planladığından daha uzun süreli internet kullanımı

B- İnternet kullanımı veya aşırı zihinsel uğraş iş, sosyal yaşantı veya diğer önemli alanlarda işlev kaybına ya da klinik belirtilere yol açmaktadır.

C- Aşırı internet kullanımı hipomani ya da mani epizodları sırasında ortaya çıkmaz ve başka bir eksen bozukluğu ile daha iyi açıklanamaz.

Bireylerin interneti kullanım amacı problemlili internet kullanımının oluşmasında belirleyici öğelerdendir. Bilgi edinme amacı dışında özellikle tanımadıkları kişilerle sosyal ilişkiler kurma için internetin kullanmak problemlili internet kullanım düzeyini yükseltmektedir. Bu nedenle interneti sosyal etkileşim ve eğlenme için kullanıyor olmak problemlili internet kullanımında bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Ceyhan, 2010).

İnternetin en temel özelliği kişinin gizli kalabilmesidir. Online sosyal etkileşim, yüz yüze iletişime göre fazla gizlidir ve risk daha azdır (Caplan, 2007).

İnternet kullanımı, gerçek yaşamdaki sosyalliğin yerini aldığıda kullanıcılar bir döngüye kapılır. Bu döngüde aşırı internet kullanımı ile kişinin yaşadığı psikolojik sıkıntılar karşılıklı olarak birbirini etkiler. Bu nedenle yalnızlık ve depresyon gibi olumsuz psikolojik durumlar ile internet kullanımı arasındaki ilişkinin iki yönlüdür (Ceyhan, 2008).

Caplan' a (2002) göre öncelikle sosyal yeteneğine ilişkin negatif görüşleri olan yalnız ve depresif kişiler internet kullanımından etkilenebilir. İkinci varsayıma göre de bilgisayar aracılığıyla iletişim özellikle sosyal yeterlilikte kendini düşük gören kişiler için cazip hale gelmektedir ve bilgisayar aracılığıyla yapılan etkileşimler yüz yüze iletişime göre daha fazla esneklik sağlamaktadır.

Problemlili internet kullanımı üzerine yapılan açıklamalara göre, internet fazla kullanımının bir sonucu olduğu ve internet bağımlılığının farklı bir adlandırılması olduğu görülmektedir. Problemlili internet kullanımı bireyi yalnızlık, depresyon gibi olumsuz duygu durumlara itmekte olduğu ve sosyalliğin yerini aldığı görülmektedir.

2.3.3. Ergenlik Dönemi ve İnternet Kullanımı İlişkisi

Lise çağı ergenlerde internet kullanımları üzerine yapılan bu araştırmada, ergenlerin internet kullanımının aşırı kullanımının ne gibi problematikler getirdiği bu bölümde açıklanmıştır.

Ergenlik dönemindeki sivilce oluşumu, burnun birden ve fazla büyümesi, boyun çok ya da az uzaması, göğüslerin büyümesi ya da büyümemesi, vücuttaki kıllanma ve sesin değişimi gibi fiziksel değişimlerin akranlar arasında alay konusu olması, ergeni çaresiz bırakabilmektedir. Onun nasıl bir yol izlemesi gerektiğini bilmemesi ya da bu durumu abartılı bir şekilde zihninde büyütmesi, onun iletişim kurma isteğini azaltır ve kendini göstermek zorunda olmadığı iletişim kanallarına yönlendirmektedir (Türkiye’ de Ergen Profili, 2008).

Ergenlik dönemine özgü kimlik gelişimi sürecinde, ergenlerin çevresi ile sosyal ilişkileri önem kazanırken ergenler bu çevrede çeşitli kimlik denemektedir. İnternet, ergenlerin bu tür kimlik denemelerini yaptıkları, gelişimsel ihtiyaçlarını karşıladıkları önemli bir araç konumuna gelebilmektedir. Kimlik edinimi sürecinde internetin sunduğu sanal ortam gerçek ilişkilerin yerini alarak, ergenlerin gerçek yaşam deneyimlerini aksatmasına yol açar ve bunun sonucunda sanal ortama yönelik bir bağımlılık oluşması riskini de içerir (Ceyhan,2011).

Ergen için oldukça iyi bir kendini ifade etme, sesini duyurma ve kendini gösterme ve gerçekleştirme yeri olan internet son yıllarda popülerleşmiştir. Bu ortamda, patolojik kişilik özelliklerinin ve aykırı fikirlerin sergilenmesi mümkün olduğu gibi, anlamlı ve amaçlı tepkilerin ortaya konması, her türlü haklı talebin dile getirilmesi ya da kimlik inşasına dönük girişimlerin desteklenmesi de söz konusu olabilmektedir (Karaca, 2007).

İnternet ergenlerin bilgiye ulaşmalarını, araştırma yapmalarını kolaylaştıran, bu sayede problem çözme yaratıcılık, kritik düşünme gibi becerilerin gelişimini destekleyen bir kaynak olarak gündeme gelirken; bir başka açıdan ise aşırı, kontrol ve amaç dışı kullanılmasına bağlı olarak kişisel becerilerin gelişimini olumsuz yönde etkilediği de düşünülmektedir (Esen ve Siyez, 2011).

İnternet bağımlılığı, her yaşta görülebilecek bir bağımlılık türü olmakla birlikte, ergenler en önemli risk gruplarından birisidir (Öztürk ve diğer., 2007). Ergenlerin teknolojiye olan yakın ilgileri buna bağlı olarak interneti diğer yaş gruplarına göre daha fazla kullanmaları ve bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimin devam ediyor olması bu gelişim dönemindeki bireyleri internet bağımlılığı açısından potansiyel bir risk grubu haline getirmektedir (Ceyhan, 2008).

Problemlili İnternet Kullanımı, ergenlerin psikolojik özelliklerini ve psikososyal yaşantılarını da etkilemektedir. İnternette amaçsızca çevirim içi kalmaları ergenlerde psikolojik problemler oluşabilir. Yalan söyleme, sorumluluğunu yerine getirmeme, uyku bozukluklarından kaynaklanan problemler, kolayca kaçama, yüz yüze iletişim kurmada zorlanma gibi problemler görülebilir (Makas, 2008).

Ergenlerde yenilik ve heyecan arayışı olduğu için alkollü araba kullanma, ilaç kullanma, dalma ya da paraşütle atlama gibi riskli ve tehlikeli davranışlara yönelebilirler; internette sörf yapmak ya da birçok çevirim içi aktivitede bulunmak ergenler için yaygınlıkla ileri teknoloji tehlikesi/macerası haline gelmeye başlamıştır (Ceyhan, 2008).

Young (2004) göre ise, ergen ya da genç bireylerde interneti kötüye kullanmaya neden olan etkenleri ücretsiz ve limitsiz internet erişimine sahip olma; başka sosyal etkinlikleri unutup sadece interneti düşünme; internet erişimine aile tarafından bir kontrol ya da engelin konmaması; internetteki etkinliklerin gizlenebilmesi; gerçek hayattaki korku, takıntı ve kusurların internette gizlenip farklı bir kimliğe bürünebilmesi şeklinde sıralamaktadır (Akt. Zorbaz,2013).

Ergenlerin internet kullanım davranış örüntüleri ve internet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırma bulguları ergenlerin internet kullanım amaçlarının internet bağımlılığının oluşmasında önemli bir etmen olduğunu göstermektedir. Ergenler interneti özellikle araştırma, ödev yapma, sosyal ilişki kurma, müzik ve film indirme, oyun, pornografi gibi nedenlerle kullanmaktadır (Kurtaran, 2008).

Ergenler interneti çok sık kullanmaları nedeniyle ve henüz psikolojik olgunluğa erişemedikleri için, internet bağımlılığı geliştirme açısından potansiyel bir

gruptur. Bu nedenle psikologlar ve eğitimciler için son yıllarda ergenlerde internet bağımlılığı önemli bir sorun haline gelmiştir (Ceyhan, 2008).

Ergenlik çağına özgü problemler ve kuşak çatışması gibi nedenlerle aileyle paylaşacak fazla bir şeyin kalmaması, arkadaşlık kurmada güçlük çekme ve içe kapanıklık gibi sebeplerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarını sosyal hayat içerisinde gidermekte güçlük çeken gençler rahat bir şekilde internete bağımlı hale gelebilirler. Çünkü sanal dünyada, yalnızlıklarını giderecek ya da yalnız olmadıkları hissini uyandıracak oldukça fazla unsur bulunmaktadır (Karaca, 2007).

Özellikle okulda çok fazla arkadaşı olmayan, yalnızlık duyguları ve sosyal kaygısı olan çocuklarda yabancılarla etkileşimde bulunmaya yönelik bir eğilim olduğuna ilişkin bulgular bulunmaktadır (Ceyhan, 2008).

2.4. Yalnızlık

İnternet bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalarda görüldüğü gibi internet aşırı kullanımının olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. kuramsal açıklamalara bakıldığında internet fazla kullanımının yalnızlığı etkileyebileceğini bulgulayan araştırmalar görülmektedir. Ergenlerin duygusal gelişimlerinde yalnızlık kavramının etkisi olduğu üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ise yalnızlığın çeşitli kuramcılar tarafında nasıl ele alındığına değinilmiştir.

Peplau ve Perlman (1982)'e göre yalnızlık; bireyin var olan sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkileri arasındaki farklılık sonucu yaşanan hoş olmayan bir duygu durumudur .

Sullivan (1953) yalnızlığı, diğerleriyle yakınlık kurma ihtiyacının yeterince giderilememesi sonucu ortaya çıkan oldukça nahoş, rahatsız edici bir yaşantı olarak kavramlaştırmıştır. Sullivan için birey toplumsal bir varlık olup, doğumdan sonra toplumsallaşma sürecine girmektedir. Ergenlik öncesi dönem diğer insanlarla yakın ilişkilerin başlaması açısından önem taşımakta ve çocuk bu dönemde yakın ilişkiler kuramazsa umutsuzluğun da eşlik ettiği yoğun bir yalnızlık içine düşmektedir (Akt. Eren, 1994).

Weiss (1973), yalnızlığın, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin eksikliğine ya da değişik sosyal ilişkileri bulunmasına karşın, bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olabileceğini ileri sürmüştür.

Jones ve Hebb (2003), yalnızlık tanımlamalarında birleşen, ilgili temel noktalardan söz etmektedirler; yalnızlığın sosyal ilişkilerdeki eksiklikle ilgili olduğu, bireylerin beklenti ve algılamalarına bağımlı ve subjektif süreçler olduğu, istenilmeyen yaşantılarla bireylerin yalnızlıkla baş ettiği ve üstesinden gelmeye çabaladıkları görülmektedir (Akt. Kozaklı,2006).

Bireyin yalnızlık yaşantıları bazen neden bazen ise sonuç görüntüsünü alabilmektedir. Yalnızlığın madde bağımlılığı (Rokach ve Orzeck, 2003) ile ilişkisini belirten çalışmalarda, bireylerin yalnızlıkla baş etmek amacıyla alkol veya madde bağımlılığını seçebildiklerine vurgu yapılmıştır.

Peplau ve Perlman (1982) yalnızlığı üç boyutta ele almaktadır;

a. Yalnızlıktan Doğan İç Sıkıntı (Lonesomeness): Başkalarıyla birlikte olmama, fakat başkalarıyla olma isteğini fark etme demektir. Bu durum, kişi bir gruba ait olmasına rağmen başkalarından izole olduğunda ortaya çıkan, başkalarıyla daha yakın olma arzularının farkında olduğu ve yalnızlık duygusundan kurtulmak için özel çaba gösterilen bir yaşantıdır.

b. Yalnızlık, Tek Başlılık (Aloneness): Arkadaşsız olmayı anlatır. Burada bir gruba dahil olmama ve insanlarla birlikte olmama durumu söz konusudur. Yasamda yalnız olmayı seçen bireyler vardır. Bu bireyler tek başına olmayı daha çok yaşamı etkileyen bazı kararları alırken, uzun uzun düşünmek ve bir amaca ulaşmak, başarmak için seçerler.

c. Yalnızlık (Loneliness): Seçilmiş bir durum değildir. Sıklıkla birey neden yalnız olduğunun farkında değildir. Yalnızken yapılacak bir şey bulamama şeklinde tanımlanmaktadır. Sıklıkla yalnızlık bir duygu değil, kişide açıklanamayan bir korku, sıkıntı, ümitsizlik ya da yerinde duramamadır. Bu duygular yoğunlaştığında birey yalnızlık duygusunun kendisini yönettiğini fark etmektedir. Bu durum bireyin yaşamı

haline gelmekte ve başkaları ile olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Akt. Bilgiç, 2000).

Yahyaoğlu (2007), yalnızlığı derin yalnızlık, sosyal durum yalnızlığı, duygusal yalnızlık, gizli yalnızlık ve triad yalnızlık olmak üzere beşe ayırmıştır:

- *Derin Yalnızlık*: Çevreyle ilişkilerin tamamen kesildiği depresyonla birlikte bulunan bir yalnızlık çeşididir. Depresyonun belirgin özellikleri de bulunmaktadır. (Yorgunluk, halsizlik, karar verememe, unutkanlık, çaresizlik ve intihar düşünceleri v.b.)
- *Sosyal Durum Yalnızlığı*: Kişinin yaşadığı toplum içinde tüm etkinliklerden uzaklaşması ve aynı zamanda içinde yaşadığı topluma yabancılaşmasıdır.
- *Duygusal Yalnızlık*: İnsanın ruhsal dünyasında oluşan yalnızlıktır. Hayattaki beklentilerine, değerlerine, istediği ve hak ettiğine üzerine yaşadığı yalnızlıktır.
- *Gizli Yalnızlık*: Dışarıdan bakıldığında hiçbir sorunu yokmuş gibi görülen kişi, yaşadığı ciddi üzüntüleri dahi dışarıya yansıtmamıştır.
- *Triad Yalnızlık*: Depresyon ve korkuyla karışık olan bu yalnızlık durumunda çökkünlük ya da birdenbire parlayan ve sürekli ruh durumunda dalgalanmalar olur. Profesyonel anlamda yardım almak gerekir.

Kuramsal olarak yalnızlık kavramı üzerine çeşitli tanımlar yapılırken, aynı zamanda yalnızlığın içeriği üzerine açıklamalar da yapılmıştır. Yalnızlık terimi üzerine kuramcılarında farklı açıklamaları vardır. Diğer bölümde bu kuramlar ele alınacaktır.

2.4.1. Yalnızlık Açıklayan Kuramlar

Yalnızlıkla ilgili açıklanan birçok kuram vardır. Bu başlık altında da yalnızlık ile ilgili çeşitli kuramcılarının ortaya attığı kuramlardan bahsedilerek yalnızlık kavramı incelenecektir.

2.4.1.1. Psikodinamik Kuramın Yalnızlığa Bakışı

Freud yalnızlığı, tıpkı karanlık gibi, bir fobi olarak görme eğilimindedir yani yalnızlık da dış dünyayla (ötekilerle) değil, bilinçdışı ile ilgiliydi. Kendi kuramının tutarlılığı için erişkinlerdeki yalnızlık ve riskleri üzerinde duramamıştır .....

Winnicott' a göre anne, tıpkı gölge ve serinlik sağlayan bir şemsiye gibi çocuğa “kucaklayıcı bir çevre” sunmalıdır. Dünyaya çaresiz ve bakıma muhtaç halde gelen bebeği tutmak, kucaklamak, aynalamak ve yatıştırmak annenin temel işlevleridir. İç ve dış uyaranların neden olduğu anksiyete bu kucaklayıcı çevre içinde yatıştırılacak, bebek bu şemsiye altında büyüyecek ve zamanla artık anne olmadan da tek başına kalabilecektir. Tek başına kalabilen çocuk, kendi kurduğu oyunlarla zekâsını ve yaratıcılığını geliştirebilir, sabretmeyi ve ertelemeyi öğrenebilir. Çocuğun ihtiyaçlarını optimum miktarda karşılamak, onu zaman zaman yalnız bırakmak, (anneye) bağımlılığını azaltır, yalnızlığı zenginleştirici bir mahremiyete çevirebilir.

Zilboorg' un (1938) yalnızlıkla ilgili kitabının yalnızlığın psikolojik analizini sunan ilk eser olduğu öne sürülmektedir. Zilboorg, yalnızlık ile yalnız olmayı birbirinden ayırmaktadır. Yalnız olmak özel birisini özlemekten kaynaklanan normal ve geçici bir ruh durumudur. Yalnızlık ise oldukça rahatsız edici süreğen bir durumu ifade eder ve insan kalbini yiyip bitiren iç solucandır.

Fromm'a (1959) göre yalnızlık duygusu insanın normal bir sorunudur. Ancak gittikçe artan bireyleşme sorun getirebilir. Çocuklukta temel bağlar oluşur, bu bağlardan koptukça, kişi yalnızlığını ve diğer insanlardan ayrı bir varlık olduğunu fark eder. Bireyleşmeye başlayan insan, dünyanın tehlikeleriyle karşı karşıya ve tek başına kalırken, bu durum insanın bireyselliğinden vazgeçip çaresizlik ve yalnızlıktan kurtulmak için çabalamasına neden olabilir.

2.4.1.2. Etkileşim Kuramının Yalnızlığa Bakışı

Weiss, etkileşim kuramının öncülerindedir. Weiss (1973)'e göre yalnızlık, genel olarak bireye özgü bir deneyimdir. Bu yüzden kesin ve güvenilir bir belirleme yapmak zordur. Yalnızlık doğrudan gözlemlenememekte ve bunun yerine bireyin

yalnızlığıyla ilgili öznel açıklamalardan sonuca ulaşılabilmektedir. Weiss, yalnızlığı açıklayan kuramcıların yalnızlığı açıklarken çoğunlukla kendi klinik deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak değerlendirme yaptıklarını düşünmektedir. Ayrıca Weiss' e göre yalnızlık normal bir durumdur. Yalnızlığın oluşmasında çevresel faktörler etkindir ve günümüz yaşam şartlarının bireylerin yalnızlık yaşamalarında önemli olduğunu belirtmektedir.

Weiss (1973), duygusal ve sosyal yalnızlık olmak üzere iki tür yalnızlıktan söz etmektedir. Duygusal yalnızlığı bireyin çevresindeki (aile, eş, sevgili gibi) insanlarla yeterince yakın ve samimi ilişkiler kuramaması şeklinde tanımlarken sosyal yalnızlığı bireyin çevresinde ihtiyaç duyduğu herhangi bir arkadaşlık ilişkisinin bulunmamasından kaynaklanan bir durum olarak ifade etmiştir. Weiss (1973)'e göre sosyal yalnızlığa sahip birey can sıkıntısı yaşar ve kendisini topluma yabancılaşmış hisseder.

2.4.1.3. Varoluşçu Kuramın Yalnızlığa Bakışı

Varoluşçular, insanı yalnız bir varlık olduğunu kabul etmektedirler. Yalnızlık ayrı oluşumuz ve varlığımız için gerekli bir durumdur yani olumlu bir yaşantı olarak değerlendirmektedir. Fakat bireyin kendisini bağımsız kılabilmesi için diğerlerinden ayrılabilmeyi başarması gerekmektedir. Bunun için kişinin yalnızlık kalması gerekmektedir. İnsanın yaratıcılığının farkında olması ve bu yaratıcının da sadece kendisi olduğunun bilmesi gerekir (Yalom, 1999).

Varoluşçu fenomenolojistler (Heidegger, 1972; Merleau-Ponty, 1968; Sartre, 1957; Tillich, 1952) yalnızlığı insan varoluşunun en temel bir görünümü olarak kabul etmişlerdir. Heidegger (1972) yalnızlığın anlamını insanlar tarafından oluşturulduğuna inanmaktadır. Şöyle ki insanlar yaşadıkları dünyada, karşılaştıkları ani durumlarda, kendilerinden öncekilerin tecrübesinden yararlanmadan, onlarla ilişki kurmadan, bir ilişki ağı geliştirmektedirler. Fakat in-sanlar aynı zamanda nasıl bir dünyada yaşayacaklarını seçmede özgürdürler (Akt; Paula 2005).

2.4.1.4. Bilişsel Kuramın Yalnızlığa Bakışı

Bilişsel yaklaşım, yalnızlığın duygusal ve davranışsal unsurlarının varlığını kabul eder ve bilişsel süreçlere odaklanarak yalnızlığı açıklar. Peplau, Perlman (1982) bilişsel yaklaşımın öncüleridir. Yalnız bireylerin yalnızlıkla ilgili yüklemelerin de yalnızlık durumuyla baş etme davranışını, duygularını ve geleceğe dair beklentileri etkilenir. Kişiler arası ilişkilerdeki başarısızlıklarını kontrol edemediği faktörlere yükler, mevcut durumu değişmez olarak algılar, yalnızlığıyla baş etmesi konusunda daha olumsuz düşünür ve geleceğe dair umutsuzluk yaşar. Böylesi algılamalar içinde olan birey, kendisine dair olumsuz bir bakış açısı geliştirerek benlik değerinin düşmesine neden olmaktadır. Böylece yalnızlığı getirecek koşulların hazırlanmasına katkı sağlamış olur.

BÖLÜM III

3.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. İnternet Kullanımı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

3.1.1. İnternet Kullanımı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde internet kullanımı ile yurtiçinde yapılan araştırmalar ele alınmıştır.

Öztürk ve diğer. (2007) araştırmaları da, aşırı internet kullanımına yönelik klinik görünümlere bakmışlar. Tipik bir internet bağımlısı haftada 40-80 saat arasında bilgisayar başında kalmakta ve tek seferde hiç aralıksız 20 saate kadar bilgisayar basından kalkmayabilmekte olduğunu bulgulamışlardır. Ayrıca uyku düzeni bozulan ve uyarıcı madde kullanmaya, aşırı kahve ve kolalı içecekler tüketmeye başladıklarını tespit etmişlerdir.

Keser ve Buzlu (2005)'in araştırmasında, Davis (2002) 'in geliştirdiği, problemlili internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç olan 'İnternette Bilişsel Durum Ölçeği' (Online Cognition Scale)' nin üniversite öğrencileri örnekleminde geçerlik ve güvenilirliği incelenerek Türkçe adaptasyonu yapılmıştır. Araştırma, haftada en az iki saat internet kullanan 148 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda, orijinal ölçek ile aynı biçimde 36 maddelik dört faktörlü (yalnızlık-depresyon, azalmış dürtü kontrolü, sosyal destek ve dikkat dağıtma) 'İnternette Bilişsel Durum Ölçeği' ortaya çıkmıştır. Sonuçlara göre, öğrencilerin ortalama internet kullanım süresi 3.17 yıl iken, %49.4'ü internete evden bağlandıklarını, en fazla (%72.1) haftada 2-5 saat internet kullandıklarını, %44'ü en sık saat 16.00-22.00 arası internet kullandıklarını ve %52.24'ü internette en çok bilgi aradıklarını, %43.97'si eğitimle ilgili araştırma yaptıklarını ve yine en sık olarak

%46.62'si eposta kullandıklarını bulunmuştur. Ayrıca internet bağımlılığı ve yalnızlık-depresyon, azalmış dürtü kontrolü, sosyal destek, dikkat dağıtma alt gruplarının, internet kullanım saati ile pozitif yönde ilişkide olduğu bulunmuştur. Bunlarla beraber İnternette Bilişsel Durum Ölçeği ve yalnızlık-depresyon, azalmış dürtü kontrolü, sosyal destek, dikkat dağıtma alt gruplarının, Ucla Yalnızlık, Beck Depresyon ölçekleri ile ilişkisinin pozitif yönde olduğu bulgular arasında yer alırken, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeği ile ilişkisinin negatif yönde olduğu ortaya çıkmıştır.

Günüç' ün (2009) yaptığı tez çalışmasında ise, bazı demografik değişkenlerle internet bağımlılık durumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuçlara göre; il, cinsiyet, sınıf, yaş, baba mesleği, sigara kullanma durumu, aile geliri, interneti en sık kullanım amacı, interneti yıllık ve günlük kullanım miktarının anlamlı yordayıcılar oldukları bulunmuştur.

Bölükbaş (2003), yaptığı araştırmada internet kafelerde yoğun olarak internet kullanan 30 yaş altı kişileri incelemiş ve aile desteği ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakmıştır. İnternet kafelerde boş zaman geçiren bireylerin, aile ile geçirdiği zaman da azalacağını öne sürmüştür. Sonuç olarak aile desteğinin internet bağımlılığını önlediğini görülmüştür.

Bakay (2001) ise, lise öğrencilerinin internet kullanma koşulları ile yeterlik düzeyleri ve öğrencilerin internet kafelere gitme koşulları ile ilgili araştırma İzmir ilinde bulunan toplam 166 lise arasından 15 lisedeki 1352 öğrenciyle yapılmıştır. Alınan verilerden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin yüzde 38.1' i herhangi bir yolla internet kullanmakta, internet kullanan öğrencilerin yüzde 54.7'sinin evinde bilgisayar bulunmakta ve bunların 45.5'i ise internet abonesi olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmaya göre internet kullanan öğrencilerin yüzde 58'i oyun oynamak, arkadaş bulmak ya da chat yapmak için internete bağlanmaktadır.

Aktaş (2007)' in araştırmasında ise ergenlerin hangi oranda interneti kullandığı, bununla ilgili cinsiyet dağılımlarının nasıl olduğu ve internet kullanmak için internet kafelere ne sıklıkla gittikleri araştırılmıştır. Sonuçlara göre; internet kafeye giden erkeklerin oranının %57,2 iken kızların oranı %33,7 olduğu

görülmüştür yani erkeklerin kızlara nazaran internet bağımlılık oranlarının daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca 7-10 yaş grubundaki gençlerin %10,7'sinin, 11-13 yaş grubundaki gençlerin %16,1' inin ve 14-18 yaş grubundaki gençlerin %18,5'inin internet kafeye gittikleri belirlenmiştir. İnternet kafeye giden gençlerin ortalama olarak burada 40-50 dakika zaman harcadıkları belirlenmiştir.

Ceyhan (2008) çalışmasında, internet ve ergen ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerinde durulduktan sonra ergenlerde internet bağımlılığına ilişkin araştırmalarla internet bağımlılığının ergenler için nasıl bir risk faktörü olduğunun ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ergenlerin interneti en çok kullanan grup olmaya başladığını, üniversite öğrencileri ve yetişkinler için tanımlanan internet bağımlılığı belirtilerinin ergenler tarafından da yaşandığı bildirilmektedir.

Odabaşoğlu ve diğer. (2007) yaptığı çalışmada ergenlerde sıkça rastlanan internet bağımlılığının, hastaların ruhsal ve bedensel gelişimlerini bozduğu, sosyal ilişkilerini olumsuz etkilediği ve akademik başarılarını da düşürdüğü belirlenmiştir. Ayrıca, internet bağımlılığının, sosyal problemlere yol açması bakımından diğer madde bağımlılıkları kadar risk taşıyan ve gelecekte üzerinde daha fazla durulması mecburi hale gelecek bir psikiyatrik tanı kategorisi olabileceği saptanmıştır.

Bayraktar (2001) yapmış olduğu çalışmada, internet' in ergen gelişimindeki rolünü incelemeyi amaçlamış ve araştırmada Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 12-17 yaş arası okula devam eden 686 ergenle çalışmıştır. Araştırma sonucunda internet' in çoğunlukla erkek ergenler ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki kişiler tarafından kullanıldığı saptanmıştır. Sosyo-ekonomik düzey arttıkça internet kullanımının arttığı, internet kullanan ergenler interneti çoğunlukla eğlence ve iletişim amaçlı kullandığı ve internetin eğitim dışı kullanımıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Araştırmada internette yapılan chat sırasında ergenlerin çoğunlukla kendilerini olduğundan farklı gösterdikleri, karşısındaki kişilere genellikle güvenmedikleri ve dostluk kurmadıkları saptanmıştır. Ayrıca araştırmada internette oynanan oyun türlerine ve bu oyunları oynama sıklığıyla saldırganlık arasındaki ilişkiye de bakılmış ve internette çoğunlukla şiddet içerikli oyunların oynandığı ve bu oyunları oynamanın anti-sosyal saldırganlık ve kendine dönük saldırganlıkla ilişkili olduğu

bulunmuştur. Ek olarak patolojik internet kullanımıyla depresyon arasında bir ilişki bulunmasına rağmen, bu ilişkide yönsellik bulunamamıştır. Araştırmada son olarak patolojik internet kullanımına bakılmış ve internet kullanan ergenlerin % 1.1 'inin patolojik internet kullanıcısı olduğu bulunmuştur.

Cengizhan (2005) ise yaptığı aşırı internet kullanım oranını belirlemeye çalışan bir çalışma, bilgisayar ve internet kullanımlarının üst düzeyde olduğu düşünülerek Marmara BÖTE bölümü öğrencilerinden 57 kişilik grup üzerinde yürütülmüştür. Bulgular; 54 kişinin (%95) evinde bilgisayar olduğu belirlenmiştir. İnternet kullanımı nedeniyle yaşadıkları olumsuzlukları sorulduğunda; 29 kişi (%50) zaman kaybı, gereksiz işler için zaman harcama gibi nedenler belirtmiş, diğer işler için (ders çalışma, ödevler, projeler, vb.) zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir. Sorun olarak gördükleri noktalar olmasına karşın internet başında uzun zaman geçirmeleri ve asıl kullanım amaçlarından biri olması gereken ödev, ders çalışma gibi işleri yapmamaları, sürecin bağımlılık boyutunu ciddi bir şekilde ortaya koymaktadır.

Aslanbay(2006)' ın tez çalışmasında ise Türkiye' deki 296 lise öğrencisinin internet kullanımlarında internet kullanım oranlarını belirlemek ve bu oranlardaki değişikliklerin nedenlerini araştırmışlardır. İnternet tüketimi oranının artmasının, kontrol dışı tüketimle ve dolayısıyla bağımlılıkla sonuçlanabildiğini ortaya koymaktadır. Bazı demografik ve sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra bazı durumsal faktörlerin yani internetten alınan haz faktörlerinin de internet bağımlılığı arasında belirgin bir ilişki bulunmuştur.

Taşkın(2002), İnternet ve ergenler: İnternet kullanan ergenlerin psiko-sosyal özellikleri ve internetin gençler üzerindeki etkileri üzerine yaptıkları araştırmada 1024 kişi %50,3 ü lise öğrencisine internetin ergenler üzerindeki etkisini değerlendirme anketi uygulamıştır. İnternete en az okullarda girildiği, internet erişiminin pahalı olması internet kafelere talebi artırdığını, ergenlerin büyük kısmı internette oyun oynadığını, internet kullanan ergenler interneti kullanmaya başladıktan sonra araştırmacı bir insan olduklarını, farklı insanlarla tanıştıklarını, artık insanlarla daha kolay ilişki kurabildiklerini, kendilerini daha kolay ifade edebildiklerini belirlemiştir.

Aksüt ve Batur (2007) internetin ergenlerin toplumsallaşması ve iletişim kurma sürecindeki etkileri ile ilgili yaptıkları araştırmalarında ergenlik döneminde olan 300 öğrenciye anket uygulamışlardır. Araştırmanın sonucuna göre, erkek ergenlerin internet kullanım süresinin kız ergenlerden daha fazla olduğu saptanmış, erkek ergenlerin internette daha çok oyun oynadıkları, kızların ise sohbet ettikleri gözlenmiştir. Ayrıca internetin, aile içi iletişim çatışmalarını getirdiği ergenin aileden uzaklaşmasına neden olmakta ve ergenin toplumsallaşmasını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.

Esen (2007), akran baskısı ve algılanan sosyal desteği, internet bağımlılığını ne derece yordadığını 15-17 yaş arası liseye devam eden 479 öğrenci üzerinde uyguladığı çalışmasında akran baskısının, internet bağımlılığını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığını, algılanan aile ve öğretmen desteğinin ise negatif yönde anlamlı olarak yordadığını; bu üç değişkenin birlikte internet bağımlılığının, % 33'unu açıkladığını bulmuştur.

Karaca(2007), internet gençliğini sosyolojik bağlamda incelediği araştırmasında Elazığ ilinde bulunan 26 lisede 356 öğrenciye uygulama yapmıştır. Araştırmada, lise çağındaki gençlerin, bireysel ve toplumsal hayatlarında internetin etkisini incelemiş ve bundan hareketle internet olgusunun toplumsal hayatımızdaki yerini, etkilerini ve bireylerde bıraktığı izleri anlamaya yönelik olarak çalışılmıştır.

Çağır ve Gürcan (2010)' nun çalışmasında, lise ve üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımları ile esenlik ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi 646 (572 üniversite ve 74 lise öğrencisi) ile uygulama yapmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin internet kullanımlarının problemleri olduğu, yalnızlık düzeylerinin orta seviyede olduğu ve esenlik hallerinin düşük olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin problemleri internet kullanımları ile yalnızlık düzeyleri arasında pozitif yönde, problemleri internet kullanımları ile algılanan esenlik halleri arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

3.1.2. İnternet Kullanımı İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde ise internet kullanımı ile yurtdışında yapılan araştırmalara değinilmiştir.

Young ve Rodgers (1998) 'in araştırmalarında, DSM-IV' te yer alan patolojik kumar oynama kriterlerinden yola çıkarak bireyleri internet bağımlısı olarak belirlemişlerdir. Bu bireylerin kişisel özelliklerini 16 faktörden oluşan envanter ile inceleyerek 312 kişiden 259'u (130'u erkek, 129'u bayan) bağımlı olarak sınıflandırılmışlar. Araştırmada, bağımlı olarak belirlenen grupta fazla derecede kendine güvenirlilik, duygusal hassasiyet ve çevrimiçi aktiviteler sona erdiğinde gergin hissetme, uyuyamamazlık, internette gerçek ismini saklama ve uyumsuzluk karakteristik özellikleri yüksek oranda gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında, araştırmada bahsedilen karakteristik özellikler patolojik internet kullanımına yatkınlığın gelişebileceğini göstermektedir.

Johansson ve Gotestam (2004) ABD'de 12-18 yaş arası 3237 kişiyle yaptıkları bir çalışmada internet bağımlılığı sıklığının %2 ile %4 arasında değiştiği göstermişler. Bu çalışmada internet bağımlılığı tanısı belirmede Young' in İnternet Bağımlılığı Testi' ni kullanmışlar ve problemlili internet kullanımı sıklığı ise %10 civarında bulunmuşlardır.

Morahan-Martin ve Schumacher (2000), araştırmalarını online olan 277 internet kullanıcısı üniversite öğrencisinde uygulamışlar ve %8'ini patolojik kullanıcı olarak belirlemişlerdir. Patolojik internet kullanıcılarının çoğunluğu erkeklerden oluştuğu ve Bu kişilerin ortalama haftada 8.5 saat internet kullandığı bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre, patolojik internet kullanıcıları interneti etkileşimli oyunlar oynama, yeni kişilerle tanışma, sosyal rahatlık ve duygusal destek alma amaçlı kullanmaktadır.

Nalwa ve Anand (2003)' in araştırmasında ise Hindistan'da 16–18 yaşları arasındaki öğrencilerde internet bağımlılığını incelenmişler ve bulgulara göre, internet bağımlılarının zamanlarını internette harcamak için diğer işlerini

erteledikleri, gece geç saatlere kadar internette olduklarından uykusuz kaldıkları, internetsiz yaşamın sıkıcı olduğunu hissettikleri bulunmuştur.

Scherer ve Bost (1997), internet kullanımlarını inceledikleri 531 öğrenciyi madde istismarı ve bağımlılığı belirtilerine göre 10 klinik kontrol listesi geliştirmişlerdir. Öğrencilerin bu listeden belirtilerden hangilerinin olup olmadığını işaretlemeleri istenmiştir. Üç ya da daha fazla belirtiyi işaretleyenler "internet bağımlısı" olarak sınıflandırılmışlardır. Sonuçlara göre, 49 kişinin (% 13) bağımlılık kontrol listesinde 3 ya da daha çok seçeneği işaretlediğini ve bunların çoğunluğunun (%71) erkek olduğunu göstermekte ve % 13'u internet kullanımının akademik çalışmalarını ve sosyal yaşamlarını etkilediğini belirtmişlerdir.

Davis (2001)'e göre, problemlili internet kullanımı üzerine bilişsel-davranışçı bir model geliştirerek, bazı internet kullanıcıları internet üzerinde olumsuz sonuçlar doğuran bilişsel ve davranışsal bir takım alışkanlıklar sergilediğini belirtmiştir. Bilişsel-davranışsal modele göre, problemlili internet kullanımına sahip bireyler psikososyal problemlere yani yalnızlık, depresyon, vb. yatkınlık gösterdiği bulunmuştur.

Nichols ve Nicki (2004), çalışmalarında 207 üniversite öğrencisi olan 120 erkek ve 87 kadın ile internet bağımlılığının ölçmüşler. Yaşları 18-24 yaş arasında olan katılımcılara IAS (Internet Addiction Scale), Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Testi uygulanmıştır. Katılımcıların 100% 'u internet ve bilgisayar kullandıklarını, %72'si haftada 1-5 saat arası, %15'i 6-10 saat arası, %11'i 11-15 saat arası, %13'u 16 saat üzeri interneti kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların genelinin kendilerini yalnız hissettikleri bulunmuştur.

3.2. Yalnızlık İle İlgili Yapılan Araştırmalar

3.2.1. Yalnızlık İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde yurtiçinde yapılan yalnızlık ile ilgili araştırmalardan ergenlik ve internet kullanımı kapsamında yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Demir (1990), üniversite öğrencilerinin bazı demografik ve ailelerine ilişkin özelliklerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini ODTÜ’ de okumakta olan 280 kız, 429 erkek toplam 709 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Bu çalışmada araştırmacı çevirisini, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yeniden yaptığı UCLA Yalnızlık Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanmıştır. Sonuçta erkek öğrencilerin kızlardan, akademik yönden başarısız olanların başarılılardan, serbest zamanını tek başına geçirenlerin başkalarıyla geçirenlerden, aylık gelirini sosyal etkinlikler için yeterli görmeyenlerin yeterli görenlerden, çevresinden sosyal destek almayanların alanlarda, yakın arkadaş sayısı az olanların fazla olanlardan, yeni sosyal ilişkiler kurmaya isteksiz olanların isteklilerden, sosyal becerilerini yetersiz görenlerin yeterli görenlerden, sorunlarını kimseye açamayanların sorunlarını başkalarına açanlardan, anneye, babayla, karşı cinsle, aynı cinsle, kardeşlerle olan ilişkilerinden memnun olmayanların bu ilişkilerden memnun olanlardan, anne ve baba arasındaki ilişkiden memnun olmayanların memnun olanlardan daha fazla yalnızlık ortalamasına sahip olduklarını bulmuştur.

Kozaklı (2006) üniversite öğrencilerinin çeşitli kaynaklardan algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 195’i kız, 190’si erkek olmak üzere toplam 385 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin, yaşa göre, ailelerinin ikamet ettiği merkeze göre, annelerinin eğitim düzeyine ve eğitim giderlerini karşılama yollarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Örnekleme yer alan öğrencilerin, yalnızlık düzeylerinin yaşın büyümesi, ailenin daha az nüfus yoğunluğu olan merkezlerde ikamet etmesi, annenin eğitim düzeyinin artması, eğitim giderlerini çalışarak kendisinin karşılaması veya aileden temin etmesine bağlı olarak azaldığı bulunmuştur. Sosyal destek düzeylerinin ise cinsiyet, ailenin ikamet merkezi ve eğitim giderlerini karşılama yollarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Ailesi daha az nüfus yoğunluğu olan merkezlerde ikamet eden, eğitim giderlerini kendisi karşılayan

veya ailesinden temin eden, yurttta barının öğrenciler içinde yurttta kalma süresi uzun olanların sosyal destek düzeylerinin diğer öğrencilerden anlamlı şekilde farklı olduğu görülmüştür. Cinsiyet farklılıklarına göre, kız öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve aileden aldıkları sosyal destek düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif korelasyon ilişki olduğu ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek kaynakları (aile, arkadaş ve özel biri) arasındaki ilişkinin de negatif yönlü olduğu bulunmuştur.

Kılınç ve Sevim (2005), lise öğrencilerinin kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarının yalnızlık düzeylerine ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak için Ankara merkez liselerinde öğrenim gören 263'ü kız ve 166'sı erkek olmak üzere toplam 429 öğrenciden çalışmışlardır. Verilerin toplanmasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin yakınlıktan kaçınma çarpıtmalarının yalnızlık düzeylerine ve cinsiyetlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin ve yalnız olmayan bireylerin daha çok zihin okuma çarpıtmasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Eren (1994), lise öğrencilerinin sınıf, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, ebeveyn durumu, anne-baba eğitim düzeyine ilişkin özelliklerin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik ihtiyaçlar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmaya 130 kız, 125 erkek toplam 255 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler Bilgi formu, UCLA yalnızlık Ölçeği ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri ile toplanmıştır. Sonuçta; sınıf, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, aile yapısı, anne baba eğitim düzeyinin yalnızlık üzerindeki etkilerinin önemli olmadığını bulmuştur. Buna karşın, yalnızlık düzeyi düşük olan deneklerin farklı olarak başarıya ve yakınlık ihtiyacı, yüksek olanların ise duyguları anlama ve saldırganlık ihtiyacı önemli derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Erdeğer (2001), lise öğrencilerinin sosyal destek düzeylerini yalnızlık düzeylerine ve bazı demografik özelliklerine göre incelemiştir. Araştırmaya 375 lise öğrencisi katılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ile

sosyal destek düzeyleri arasında negatif yönde doğrusal bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Arkar ve diğer., (2004), sağlıkla ilişkili yaşam kalitesi, sosyal destek, sosyal ağ ve yalnızlık arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmaya 150 üniversite 1. sınıf öğrencisi katılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve altı sosyal ağ sorusu kullanılarak katılımcılar değerlendirilmiştir. Sonuçta genel yaşam kalitesinin yalnızlıkla negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Merttürk (2005), bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerin saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya 134'ü kız, 176'sı erkek olmak üzere toplam 310 ilköğretim öğrencisinden oluşmuştur. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla; "Bireyi Tanıma Formu", "Sears Saldırganlık Ölçekleri", "Reynolds Adolesan Depresyon Ölçeği", ve "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Öğrenciler oyun oynama sürelerine göre incelendiğinde, bilgisayar oyunu oynama süresi arttıkça antisosyal saldırganlığın da arttığını bulunmuştur. Öğrencilerde savaş- strateji ve macera oyunu oynayanların antisosyal saldırganlık düzeylerinin bilgisayar oyunu oynamayanların antisosyal saldırganlık düzeylerinden daha yüksek olduğunu, evde bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerin saldırganlıklarının internet kafede bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerin saldırganlıklarından daha yüksek olduğunu saptanmıştır. Ayrıca internet kafede bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerin evde bilgisayar oyunu oynayan öğrencilerden daha yalnız olduklarını bulmuştur.

Buluş (1996), ergen öğrencilerin denetim odağı şekli ile yalnızlık düzeyi ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 230 kız ve 152 erkek öğrencinin katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre denetim odağı düzeyi ile yalnızlık düzeyi arasında doğrusal bir ilişki vardır. İçten denetimli olan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri dıştan denetimli olanlarınkinden daha düşüktür. İçten denetimli kız öğrencilerin yalnızlık düzeyleri dıştan denetimlilerinkinden daha düşüktür. İçten denetimli erkek öğrencilerin yalnızlık düzeyleri dıştan denetimli olanlarınkinden daha düşüktür. Erkek öğrencilerin yalnızlık düzeyi kız öğrencilerinkinden, kardeş sayısı çok olan

öğrencilerin yalnızlık düzeyi kardeş sayısı az olanlardan daha yüksektir. Annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yalnızlık düzeyi düşmektedir.

Batıgün ve Hasta (2010) yaptıkları araştırmada internet bağımlılığını yalnızlık ve kişiler arası tarzları açısından incelemişlerdir. Araştırmaya 105 kadın, 105 erkek oluşan yaş ortalaması 18-27 arası gençler katılmıştır. Araştırmaya katılanların %14'ünün internet bağımlılığı puanlarının yüksek olduğu, internet bağımlılığı olan bireyler haftada 15 saati aşkın bir süre internet başında zaman geçirdikleri belirlenmiştir. İnternete bağımlı olan bireylerin, olmayanlara göre kişilerarası iletişimde ketleyici tarzı daha çok kullandıkları ve yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bağımlı olanların interneti daha uzun süre ve daha çok etkileşim amaçlı kullandıkları belirlenmiştir. İnterneti kullanım süresi, etkileşim amaçlı internet kullanımı ve kişilerarası ilişkilerde ketleyici tarz, internet bağımlılığının yordayıcıları olarak belirlenmiştir.

3.2.2. Yalnızlıkla İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde ise yalnızlık ile ilgili yurtdışındaki kuramcılarının araştırmaları ele alınmıştır.

Kim (2001) üniversite öğrencilerinin yalnızlık, depresyon düzeyi ve sosyal ağ arasındaki ilişkisini cinsiyete göre incelemiştir. 452 öğrencinin katıldığı çalışmanın bulgularına göre, kızların erkek öğrencilere göre daha geniş sosyal ağa sahip olmalarına rağmen memnuniyet değerlerinin düşük olduğu, yalnızlık ve depresyon düzeylerinin ise yüksek olduğu rapor edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, kızlarda geniş sosyal ağa sahip olmanın kendini açma davranışlarının yoğun olması nedeninden kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

Page ve Cole (1991), yalnızlık ve alkolizm riskini, genç ve yetişkin grubu kıyaslayarak incelemişlerdir. Sonuçta 18-20 yaş arası yalnız genç kızların, yalnız erkeklere ve yalnız olmayan erkek ve kızlara göre daha büyük bir alkolizm riski altında olduğunu bulmuşlardır. Erkekler için yalnızlığın gençliğin son dönemlerinde onları alkolizme itmesi pek görülmez. Fakat ilk yetişkinlik döneminde veya orta yetişkinlik dönemlerinde bu durum görülür.

Shaw ve Gant (2002), internet kullanımının kullanıcılar üzerinde olumlu etkiler yapabileceğini öne sürerek araştırmalarını planlamışlardır. Katılımcılara adlarını bilmedikleri bir partnerle beş defa chat yaptırılmıştır. Üç farklı arayla depresyonları, yalnızlıkları, öz saygıları ve sosyal destekleri ölçülmüştür. Durumlarındaki değişiklik uzun bir zaman içinde ölçülmüştür. İnternet kullanımının yalnızlığı ve depresyonu önemli ölçüde azalttığı bulunmuştur.

BÖLÜM IV

4. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde uygulanan istatistiksel teknikler üzerinde durulmuştur.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok değişken arasındaki değişimin varlığını ve buna bağlı değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar. Aralarında ilişki aranan değişkenler ayrı ayrı sembolleşerek, ilişkisel bir çözümlmeyi sağlamak amacıyla yapılmalıdır (Karasar, 2012). Bu araştırmada yalnızlık düzeyleri bağımlı (yordayan) değişken iken, yalnızlık düzeylerdeki etkisi araştırılan internet kullanımı ise bağımsız değişken olarak alınmıştır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini, Tekirdağ ilinin Çorlu ilçesinde bulunan seçkisiz olarak belirlenen özel ve devlet Anadolu Lisesi olmak üzere iki lise oluşturmaktadır. Özel okul olarak seçilen Özel Trakya Anadolu Lisesi'nden 96, devlet lisesi olarak seçilen Mimar Sinan Anadolu Lisesi'nden ise 287 olmak üzere toplam 383 lise öğrencisine uygulama yapılmıştır. Uygulan ölçeklerin içinde eksik ve yanlış doldurulmuş verilerin olması sebebiyle 12 veri uygulamaya dahil edilmemiştir. Özel Trakya Anadolu Lisesi'ne Aralık 2013' te iki gün süreyle gidilerek çalışılmıştır. Çalışmada belirlenen ölçekler tek tek sınıflara girilerek açıklanmış ve öğrencilere dağıtılmıştır. Mimar Sinan Anadolu Lisesi'ndeki yapılan uygulama ise Şubat 2014'te, rehber öğretmen ile birlikte seçkisiz olarak belirlenen sınıflara anlatılarak ölçekler öğrencilere dağıtılmıştır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada lise çağı ergenleri tanımak, kişisel bilgileri ve internet kullanımlarıyla ilgili bilgileri almak için "*Demografik Bilgi Formu*", internet kullanım düzeylerini ölçmek için "*İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ)*" ve yalnızlık düzeylerini ölçmek için "*UCLA Yalnızlık Ölçeği*" uygulanmıştır.

4.3.1. Demografik Bilgi Formu

Lise çağı öğrencilerinin cinsiyet, yaş, okul, sınıf düzeyi ve büyüdüğü yer, anne ve babasına ait bilgiler (yaş, meslek ve eğitim durumu), kiminle yaşadıkları, gelir durumlarının alındığı demografik bilgi formunda; ayrıca internet kullanım süreleri, internette geçirdikleri zaman, interneti en çok hangi amaçla kullandıkları, en çok kullandıkları siteler ve interneti en çok neye benzettiklerinin sorulduğu toplam 24 soru bulunmaktadır.

4.3.2. İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ)

İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (BDÖ), 2001 yılında Richard Davis tarafından, problemlili internet kullanımını değerlendirmek üzere geliştirilmiş, problemlili internet kullanımını dört alt boyutta değerlendiren, yedili likert tipi (“Kesinlikle Katılmıyorum” dan –“Kesinlikle Katılıyorum” a doğru değişen), 36 maddelik bir ölçektir. İBDÖ, İnternetle ilişkili düşünceleri değerlendirmektedir. Ölçeğin toplam puanı ve alt grup puanları hesaplanarak değerlendirme yapılmaktadır. Ölçeğin puan hesaplamasında “kesinlikle katılmıyorum” dan “kesinlikle katılıyorum” a doğru değişen ifadelerin puanları da 1’den 7’ ye doğru sıralanmakta, sadece 12. madde ters çevrilerek puanlanmaktadır. (Örneğin 1 puan= 7 puan, 2 puan=6 puan).Puanın yüksek olması “problemlili kullanım” olarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 252, en düşük puan ise 36’dır. Puanın yüksek olması problemlili internet kullanımını göstermektedir.

Ölçeğin alt boyutları:

Yalnızlık ve Depresyon Alt Boyutu: Problemlili internet kullanımıyla ilgili olarak değersizlik ve yalnızlıkla ilgili depresif düşünceleri içerir (Davis,2001). Ölçek maddeleri; 2, 22, 23, 24, 25, 35’ tir.

Azalmış Dürtü Kontrolü Alt Boyutu: Azalmış dürtü kontrolü, risk alma ve tehlikeli davranışlarda bulunma ile ilintilidir. İnternet üzerindeki riskli ve tehlikeli davranışlar; internette kumar oynama, seks, başkalarına virüs gönderme, çocuk pornografisi, mp-3 dosyası paylaşma, başkalarının bilgi ağları üzerinden ajanlık yapma ya da zarar verme gibi eylemlerdir (Davis, 2001). Ölçek maddeleri; 4, 5, 10, 11, 12, 15, 17, 21, 34, 36’dır.

Sosyal Destek Alt Boyutu: İnternet kullanımının gerçek yaşam ilişkilerinin önüne geçtiği ve burada yaşanan ilişkilere çok güvendiği durumlar patolojik süreç içerisinde tanımlanabilmektedir (Davis,2001). Ölçek maddeleri; 1, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 16, 18, 19, 26, 31’dır.

Dikkat Dağıtma Alt Boyutu: Yapılması gereken bir aktiviteden kaçmak/kaçınmak amacıyla internet kullanımını içerir. Bazı görevlerden, stres veren yaşantılardan ve zihni sürekli meşgul eden düşüncelerden uzaklaşmak için internet

kullanımının tercih edilmesidir (Davis,2001). Ölçek maddeleri; 20, 27, 28, 29, 30, 32, 33'tür.

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini Neslihan Keser Özcan ve Sevim Buzlu (2005) tarafından Üniversite öğrencileri örnekleminde yapılmıştır. Geçerlilik-güvenirlilik çalışması 148 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin %73'ü (N=108) kız,49 %27'si (N=40) erkektir. Grubun yas ortalaması 21.01 ± 1.563 tür. Öğrencilerin 35.8'i (N=53) sosyal bilimlerde, %27.7' si (N=41) fen bilimlerinde, %24.3'ü (N=36) sağlık bilimlerinde, %12.2'si (N=18) teknik bilimlerde öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin%32'si (N=47) internet kafeden internete bağlandıklarını, %27.2'si (N=40) 3 yıldır internet kullandıklarını bildirmişlerdir. Değerlendirme, İBDÖ' nin geçerlik ve güvenilirlik düzeyi, problemlili internet kullanımını belirlemede uygun bir yardımcı araç olduğunu belirlenmiştir.

4.3.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği

Bireylerin yalnızlık düzeylerini ölçmek amacıyla Russell, Peplau ve Ferguson tarafından geliştirilen (University of California Los Angeles Loneliness Scale) UCLA Yalnızlık Ölçeği' nin tüm maddeleri olumsuz ifadeler içeren bir ölçek olup ancak bunun sistematik bir yalnızlığa yol açtığını düşünülerek Russel, Peplau ve Cutrona (1978) tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve maddelerin yarısı olumlu yarısı da olumsuz ifadeleri içeren bir forma dönüştürülmüştür (Demir, 1989). UCLA Yalnızlık Ölçeği Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği' ni oluşturan 20 maddenin 10 tanesi ters yönde, diğer 10 tanesi ise düz yönde kodlanmıştır. Bu ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu ve düşünce sunulmakta ve bireylerden bu ifadelerdeki durumları ne kadar sıklıkla yaşadıklarını likert tipi dördü bir derecelendirme ölçeği üzerinde işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin puanlanmasında olumlu yöndeki ifadeler (1, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 19, 20), 'Hiç Yasamam' (4), 'Nadiren Yasarım' (3), 'Bazen Yasarım' (2), 'Sık Sık Yasarım' (1) şeklinde puanlanmaktadır. Olumsuz ifadeleri içeren maddeler ise (2, 3, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 18) bunun tam tersi olarak 'Hiç

Yasamam' (1), 'Nadiren Yasarım' (2), 'Bazen Yasarım' (3), 'Sık Sık Yasarım' (4) şeklinde puanlanmaktadır.

Bireylerin tüm maddelerden elde ettikleri toplam puanlar 'Genel Yalnızlık Puanı' nı vermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Puanlar yükseldikçe yalnızlık düzeyinin de artmaktadır.

Ölçeğin orijinali için yapılan geçerlik çalışmasında Russell, Peplau ve Ferguson (1978), Beck Depresyon Envanterini ölçüt olarak kullanarak benzer ölçekler geçerliliğini saptamışlar ve geçerlik katsayısını .67 olarak bulmuşlardır. Ölçeğin tekrar gözden geçirilmesi çalışmasında Russell, Peplau ve Cutrona, Beck Depresyon Envanteri ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında .62'lik bir korelasyon saptamışlardır (Demir, 1989).

Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir(1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)'un yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenilirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Dünyada ve ülkemizde yalnızlıkla ilgili yapılmış pek çok çalışmada UCLA Yalnızlık Ölçeği' nin kullanıldığı görülmektedir.

4.4. Verilerin Toplanma Aşaması

Veri toplama formları, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı birinci dönem Aralık ve ikinci döneminde Şubat aylarında uygulanmıştır. Tekirdağ ilinin Çorlu ilçe merkezinde bulunan ortaöğretim okulları ve öğrenci sayılarına ilişkin veriler Milli Eğitim Müdürlüğü'nden sağlanmıştır. Belirlenen okullardan basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen öğrencilere araştırmanın konusu ve amacı hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Örnekleme alınan öğrencilerden araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair sözlü izin alınmıştır. Soru formları araştırmacı tarafından ders saatleri uygun öğrencilere sınıf ortamında uygulanmıştır. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra dersin öğretmenleriyle birlikte soru formları dağıtılıp, 15-20 dakikalık süre içinde uygulandıktan sonra toplanmıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizi, SPSS istatistik paket programı 16.0 versiyonu ile yapılmıştır. Öncelikle ölçek verilerinin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov Smirnov Normal Dağılım Testi ve varyansların homojen olup olmadığını analiz edilmiştir. Normal dağılım göstermeyen verilerde non- parametrik testlerden, betimleyici istatistiklerde frekans hesapları için Ki- Kare ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için ise Sperman korelasyon analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM V

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgularda alt problemler sırayla ele alınmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Lise Çağı Ergenlerde Demografik Özellikleri ve Bilgisayar, İnternet Kullanım Özelliklerine İlişkin Bulguları ve Yorumu

Bu araştırmada yanıt aranan birinci alt problem ‘’ Lise çağı ergenlerde demografik özellikleri nasıl bir dağılım göstermektedir?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.1.1. Lise Çağı Ergenlerde Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Özellikler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	199	52
	Erkek	184	48
Yaş	14-15 yaş	96	25,1
	16-17 yaş	224	58,5
	18-20 yaş aralığı	63	16,4
Okul Türü	Özel Lise	96	25,1
	Devlet lisesi	287	74,9
Sınıf	1.sınıf	100	26,1
	2.sınıf	108	28,2
	3.sınıf	76	19,8
	Lise son	99	25,8
Büyüdükleri Yer	Köy	34	8,9
	Şehir	288	75,2
	Kasaba	24	6,3
	Büyükşehir	35	9,1
	Yurtdışı	2	0,5

Annelerinin Eğitim Durumu	Okuryazar değil	3	0,8
	İlkokul mezunu	131	34,2
	Ortaokul mezunu	88	23
	Lise mezunu	119	31,1
	Üniversite mezunu	39	10,2
	Yüksek lisans ve üstü	3	0,8
Annelerinin Mesleği	İşçi	75	19,6
	Ev hanımı	241	62,9
	Emekli	10	2,6
	Serbest meslek	18	4,7
	Hizmet sektörü	39	10,2
Babalarının Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	85	22,2
	Ortaokul mezunu	75	19,6
	Lise mezunu	161	42
	Üniversite mezunu	52	13,6
	Yüksek lisans ve üstü	10	2,6
Babalarının Mesleği	İşçi	143	37,5
	Emekli	21	5,5
	Serbest meslek	118	31
	Hizmet sektörü	99	26
Kiminle Yaşadığı	Anne ile	30	7,8
	Baba ile	5	1,3
	Anne ve baba ile birlikte	336	87,7
	Diğer	12	3,1
Gelir Durumu	Düşük	24	6,3
	Orta	284	74,2
	Yüksek	75	19,6

Araştırmaya 383 lise öğrencisi katılmıştır. Tablo 5.1.' de görüldüğü üzere; Lise öğrencilerinin 199 (%52)'u kadın iken 184 (%48)'ü erkektir. Katılımcılar arasında 14 ve 15 yaşında 96 (%25,1)lise öğrencisi, 16 ve 17 yaşında 224 (% 58,5) lise öğrencisi ve 18 ile 20 yaş aralığında ise 63 (%16,4) lise öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmaya lise 1.sınıf öğrencisi olan 100 (%26,1), lise 2.sınıf öğrencisi olan 108 (%28,2), lise 3. Sınıf öğrencisi olan 76 (%19,8) ve lise son sınıf öğrencisi olan 99

(%25,8) kişi katılmıştır. Araştırma 287 (%74,9) devlet lisesi öğrencisi, 96 (%25,1) özel lise öğrencisi ile yapılmıştır. Katılımcıların 34'nün köyde (%8,9), 288'nin şehirde (%75,2), 24'nün kasabada (%6,3), 35'nin büyükşehirde (%9,1) ve 2'sinin de yurtdışında (%0,5) büyüdüklerini belirtmişlerdir. Lise öğrencilerinin annelerinin eğitim durumu okur yazar olmayan 3 (%0,8), ilkokul mezunu 131 (%62,9), ortaokul mezunu 88 (%23), lise mezunu 119 (%31,1), üniversite mezunu 39 (%10,2) ve yüksek lisan üstü mezun 3 (0,8) olarak belirtilmiştir. Lise öğrencilerinin annelerinin 75'nin işçi (%19,6), 241'nin ev hanımı (%62,9), 10'nun emekli (%2,6), 18'nin serbest meslekte çalıştığı (%4,7), 39'nun ise hizmet sektöründe olduğu görülmektedir. Lise öğrencileri babalarının 85'nin ilkokul mezunu olduğunu (%22,2), 75'nin ortaokul mezunu olduğu (%19,6), 161'nin lise mezunu olduğu (%42), 52'sinin (%13,6) ve 10'nun ise yüksek lisan ve üstü mezuniyet derecesi olduğu (%2,6) görünmüştür. Babasının işçi olduğunu belirten 143 (%37,5), emekli olduğunu belirten 21 (% 5,5), serbest meslekte çalıştığını belirten 118 (%31), hizmet sektöründe çalıştığını belirten ise 99 (%25,8) lise öğrencisi bulunmaktadır. Anne ve babası birlikte olan 352 (%91,9) lise öğrencisinden sadece anne ve babalarıyla yaşayan 336 (%87,7), diğer (aile büyükleri ya da yurt) 12 (%3,1) ve 4 kişinin ise anne ile birlikte yaşayıp babalarının yurt dışında olduğunu belirtmiştir. Lise öğrencilerinin 24'nün gelir durumlarını düşük(% 6,3) olarak, 284'nün orta (%74,2) olarak ve 75'nin ise yüksek(%19,6) olarak belirttiği saptanmıştır.

Bu araştırmada yanıt aranan ikinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanım özellikleri nasıl bir dağılım göstermektedir?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.1.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanım Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Özellikler	Kategoriler	N	%
İnternet Kullanım Süreleri	1 saatten daha az	71	18,5
	1-2 saat arası	187	48,8
	3-4 saat arası	83	21,7
	5 saat ve üzeri	42	11

İnternet Kullanım Zamanları	Sabah	7	1,8
	Öğleden sonra	34	8,9
	Akşam saatlerinde	240	62,7
	Gece yarısı	32	8,4
	Tüm zaman diliminde	70	18,3
En Çok Girilen Siteler	Sohbet siteleri	334	87,2
	Fotoğraf ve paylaşım sit.	5	1,3
	Araştırma siteleri	38	9,9
	Diğer	6	1,6
İnternete Harcanan Miktar	5 TL ve altı	30	7,8
	5-20 TL arası	57	14,9
	20-100 TL arası	255	66,6
	100 TL ve üzeri	41	10,7
İnterneti Kullanım Amaçları	Sohbet etmek	303	79,1
	Haber	137	35,8
	Oyun	188	49,1
	Müzik	272	71
	Alış-veriş yapma	61	15,9
	Program yükleme	105	27,4
	Ödev yapma	219	57,2
	Araştırma yapma	188	49,1
	Diğer	20	5,2
İnterneti Neye Benzettikleri	Gezinti	103	26,9
	Oyun yeri	28	7,3
	Yardım	42	11
	Haber alma	23	6
	Bilgi aracı	75	19,6
	İletişim aracı	97	25,3
	Çalışma aracı	9	2,3
	Diğer	6	1,6

Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile ilgili alınan demografik özelliklere göre; 71 (%18,5)' i 1 saatten daha az, 187 (% 48,8)' si 1 ve 2 saat arası, 83 (% 21,7)' si 3 ve 4 saat arası internette zaman geçirdiklerini belirtirken 42 (%11)' si ise 5 saatten daha fazla zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Lise çağı ergenlerde

daha çok sabah kullanan 7 (%1,8) kişi, öğleden sonra kullanan 34 (%8,9), akşam saatlerinde kullanan 240 (%62,7)kişi, gece yarısı kullanan 32 (%8,4) kişi ve tüm zaman dilimlerinde kullandıklarını belirten 70 (%18,3) kişinin olduğu görülmektedir. Lise çağı ergenlerde daha çok sohbet sitelerini 334 (%87,2), fotoğraf ve paylaşım sitelerini 5 (%1,3), araştırma sitelerini 38 (%9,9) ve diğer seçeneğini işaretleyen 6 (%1,6) kullandıkları saptanmıştır. Lise çağı ergenlerde donanım, internet ve benzeri harcamalar için 5 TL ve altı harcama yapan 30 (%7,8), 5 ile 20 TL arası harcama yapan 57(%14,9), 20 ile 100 TL arası harcama yapan 255 (%66,6) ve 100 TL ve üzeri harcama yapan 41 (%10,7) olduğu görülmektedir. Ayrıca lise öğrencilerinin interneti; sohbet etmek için 303 (%79,1), haber için 127 (%35,8), oyun için 188 (%49,1), müzik için 272 (%71), alış-veriş için 61 (%15,9), program yükleme için 105 (%27,4), ödev için 219 (%57,2), araştırma için 188 (%49,1) ve bu seçeneklerin dışında diğer kullanımlar için ise 20 (%5,2) kullandıkları saptanmıştır. Son olarak lise öğrencilerine interneti benzettikleri faaliyetler sorulduğunda ise; 103 (%26,9) kişinin gezinti, 28 (%7,3) kişinin oyun, 42 (%11) kişinin yardım aracı, 23 (%6) kişinin haber alma, 75 (%19,6) bilgi aracı, 97 (%25,3) kişinin iletişim aracı, 9 (%2,3) kişinin çalışma aracı ve bu seçenekler dışında diğer olarak nitelendiren 6 (%1,6) kişinin olduğu görülmektedir.

5.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada yanıt aranan üçüncü alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımları nasıl bir dağılım göstermektedir?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.2.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı Frekans ve Yüzde Dağılımı

İNTERNETTE BİLİŞSEL DURUM ÖLÇEĞİ (İBDÖ)				
	Frekans	Yüzde	Ortalama	Standart Sapma
Problemsiz İnternet Kullanımı	192	50,1	1,00	0,7
Problemlı İnternet Kullanımı	148	38,7		
Aşırı İnternet Kullanımı	43	11,2		
Toplam	383	100		

Tablo.5.2.1.’ e baktığımızda araştırmaya katılan lise çağı ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği Puan Ortalaması 1 ve standart sapması 0,7’dir. Araştırmaya katılan lise çağı ergenlerde 192’ sinin (%50,1) problemsiz internet kullandığı, 148’ nin (%38,6) problemlı internet kullandığı ve 43’ nün (%11,2) aşırı internet kullandığı bulunmuştur. Ölçeğin kesme noktası medyana göre belirlenmiştir. 36- 92 puan aralığı problemsiz, 93- 140 puan aralığı problemlı, 141- 233 puan aralığı ise aşırı problemlı internet kullanımını ifade etmektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan dördüncü alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği’ nin alt boyutları nasıl bir dağılım göstermektedir?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.2.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği Alt Boyutlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

İNTERNETTE BİLİŞSEL DURUM ÖLÇEĞİ (İBDÖ)				
	Frekans	Yüzde	Ortalama	Standart Sapma
Yalnızlık-Depresyon Alt Boyutu	1	0,3	3,00	0,5
Azalmış Dürtü Kontrol Alt Boyutu	80	20,9		
Sosyal Destek Alt Boyutu	289	75,5		
Dikkat Dağıtma Alt Boyutu	13	3,4		
Toplam	383	100		

Tablo 5.2.2.'ye bakıldığında lise çağı ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği(İBDÖ) Alt Boyut Ortalaması 3 ve standart sapması 0,5' dir. Araştırma katılan lise öğrencilerin İBDÖ alt boyut değerleri ise; 1 (%0,3) öğrenci yalnızlık depresyon boyutunda, 80 (%20,9) öğrenci azalmış dürtü kontrol boyutunda, 289 (%75,5) öğrenci sosyal destek alt boyutunda ve 13 (%3,4) dikkat dağıtma alt boyutunda olduğu görülmektedir.

Lise çağı ergenlerde internet kullanımını ölçen İnternette Bilişsel Durum Ölçeği' ne (İBDÖ) yönelik değerlendirmelerin normal dağılımı uygun olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Kolmogorov Smirnov Testi sonucu ölçeğin normal dağılıma uygun olmadığını göstermiştir ($p:0,000$; $p<0,001$). Bunun üzerine test edilmesi amaçlanan değişkenler parametrik olmayan test yöntemleri (Ki Kare Testi) ile hesaplanacaktır.

5.3. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Bazı Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguları ve Yorumu

Bu araştırmada yanıt aranan beşinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Cinsiyet Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Cinsiyet	İNTERNET KULLANIMI					
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
Kadın	N %	107 %53,8	74 %37,2	18 %9	199 %100,0	,215
Erkek	N %	85 %46,2	74 %40,2	25 %13,6	184 %100,0	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.1.’ e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının cinsiyet değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının cinsiyet değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan altıncı alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Yaş Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Yaş	İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
	Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	
14-15 Yaş	N 37 %38,5	44 %45,8	15 %15,6	96 %100,0	,036
16-17 Yaş	N 115 %51,3	86 %38,4	23 %10,3	224 %100,0	
18-20 Yaş Arası	N 40 %63,5	18 %28,6	5 %7,9	63 %100,0	
Toplam	N 192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.2.' ye bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının yaş değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının yaş değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2= ,036$; $p<0,05$). Problemsiz internet kullanan 14 ve 15 yaş lise öğrencilerinin oranı %38,5; 16 ve 17 yaş lise öğrencilerinin oranı %51,3 iken 18 ile 20 yaş arası lise öğrencilerinin oranı ise %20,8'dir. Problemlİ internet kullanan 14 ve 15 yaş lise öğrencilerinin oranı %45,8; 16 ve 17 yaş lise öğrencilerinin oranı %38,4 iken 18 ile 20 yaş arası lise öğrencilerinin oranı ise %7,9' dur. Aşırı problemlİ internet kullanan lise öğrencilerinin oranları ise; 14 ve 15 yaş %15,6, 15 ve 16 yaş %10,3 ve 18 ile 20 yaş arası %7,9'dur. Bu sonuçlara göre; 14-15 yaş lise öğrencileri ve 18-20 lise öğrencilerinin problemlİ internet kullanım sıklık yüzde dağılımları fazla iken, 16-17 yaş lise öğrencilerinin problemsiz internet kullanım yüzde dağılımlarından fazladır.

Bu araştırmada yanıt aradan yedinci problem ‘‘ Lise ağı ergenlerde internet kullanımları ile okul türü arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.3. Lise ağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Okul Türü Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Okul Türü		İNTERNET KULLANIMI				
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Ařırđ Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
Özel Lise	N %	50 %52,1	34 %35,4	12 %12,5	96 %100,0	,731
Devlet Lisesi	N %	142 %49,5	114 %39,7	31 %10,8	287 %100,0	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.3.’ e bakıldığında lise ağı ergenlerde internet kullanımlarının okul türü değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının okul türü değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan sekizinci alt problem ‘‘ Lise ağı ergenlerde internet kullanımları ile sınıfları arasında fark var mıdır?’’ Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Sınıf Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Sınıf	İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
	Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	
Lise 1	N %	40 %40	42 %42	18 %18	100 %100,0
Lise 2	N %	41 %38	53 %49,1	14 %13	108 %100,0
Lise 3	N %	48 %63,2	23 %30,3	5 %6,6	76 %100,0
Lise Son	N %	63 %63,6	30 %30,3	6 %6,1	99 %100,0
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0

Tablo 5.3.4.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının sınıf değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının sınıf değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının yüksek düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2=,000$; $p<0,001$). Lise çağı ergenlerde problemsiz internet kullananlardan lise 1. Sınıf öğrencilerin oranı %40; lise 2. sınıf öğrencilerin oranı %38, lise 3. sınıf öğrencilerin oranı %63,2 ve lise son sınıf öğrencilerinin oranı %63,6' dır. Problemlı internet kullanan lise çağı ergenlerin lise 1. sınıf oranı %42, lise 2. sınıf sıklık yüzde dağılımları %49,1, lise 3. sınıf oranı %6,6 ve lise son sınıf oranı %6,1'dir. Aşırı internet kullanan lise 1. sınıf öğrencilerinin oranı %18, lise 2. sınıf öğrencilerinin oranı %13, lise 3.sınıf öğrencilerinin sıklık yüzde dağılımları %6,1 ve lise son öğrencilerinin oranı ise %6,1'dir. Bu sonuçlara göre; lise 1. ve lise 2. sınıf lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım sıklık yüzde dağılımları fazla iken, lise 3. ve lise son sınıf lise öğrencilerinin ise problemsiz internet kullanımı sıklık yüzde dağılımları fazladır.

Bu araştırmada yanıt aranan dokuzuncu alt problem ‘‘ Lise ağı ergenlerde internet kullanımı ile büyüdükleri yer arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.5. Lise ağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Büyüdükleri Şehir Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Büyüdükleri Yer		İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	
Köy	N	19	11	4	34	,393
	%	%55	%32,4	%11	%100,0	
Şehir	N	142	112	34	288	
	%	%49,3	%38,9	%11,8	%100,0	
Kasaba	N	15	7	2	24	
	%	%62,5	%29,2	%8,3	%100,0	
Büyükşehir	N	15	18	2	35	
	%	%42,9	%51,4	%5,7	%100,0	
Yurtdışı	N	1	0	1	2	
	%	%50	%0	%50	%100,0	
Toplam	N	192	148	43	383	
	%	%50,1	%38,7	%11,2	%100	

Tablo 5.3.5.’ bakıldığında lise ağı ergenlerde internet kullanımlarının büyüdükleri Şehir değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının büyüdükleri Şehir değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan onuncu alt problem ‘‘ Lise ağı ergenlerde internet kullanımı ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.6. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Annelerinin Eğitim Durumu		İNTERNET KULLANIMI				
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
Okuryazar değil	N %	3 %100	0 %,0	0 %,0	3 %100	,144
İlkokul mezunu	N %	85 %49,6	46 %35,1	20 %15,3	151 %100,0	
Ortaokul mezunu	N %	45 %51,1	30 %34,1	13 %14,8	88 %100,0	
Lise mezunu	N %	55 %46,2	55 %46,2	9 %7,6	119 %100,0	
Üniversite mezunu	N %	23 %59	15 %46,2	1 %2,6	39 %100,0	
Yüksek lisans ve üstü Mezunu	N %	1 %33,3	2 %66,7	0 %,0	3 %100,0	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.6.' ya bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının annelerinin eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının annelerinin eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan on birinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile annelerinin meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.7. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Anne Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Anne Meslekleri		PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	
İşçi	N	43	24	8	75	,643
	%	%57,3	%32	%10,7	%100	
Ev Hanımı	N	114	97	30	241	
	%	%47,3	%40,2	%12,4	%100	
Emekli	N	5	5	0	10	
	%	%50	%50	%0	%100	
Serbest Meslek	N	9	6	3	18	
	%	%50	%33,3	%16,7	%100	
Hizmet Sektörü	N	21	16	2	39	
	%	%5,,8	%41	%5,1	%100	
Toplam	N	192	148	43	383	
	%	%50,1	%38,7	%11,2	%100,0	

Tablo 5.3.7.' ye bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının annelerinin meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının annelerinin meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan on ikinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenler internet kullanımı ile babalarının eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.8. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Babalarının Eğitim Durumu		İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	
Okuryazar değil	N %	0 %,0	1 %100	0 %,0	1 %100,0	,108
İlkokul mezunu	N %	50 %58,8	26 %30,6	9 %10,6	85 %100,0	
Ortaokul mezunu	N %	41 %55,4	22 %29,7	11 %12,4	74 %100,0	
Lise mezunu	N %	76 %47,2	65 %40,4	20 %12,4	161 %100,0	
Üniversite mezunu	N %	21 %40,4	28 %53,8	3 %5,8	52 %100,0	
Yüksek lisans ve üstü Mezunu	N %	4 %40	6 %60	0 %,0	10 %100,0	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.8.’ e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımlarının babalarının eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının babalarının eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan on üçüncü alt problem ‘’ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile babalarının meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.9. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Baba Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Baba Meslekleri	PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI					
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
İşçi	N %	76 %53,1	52 %36,4	15 %10,5	143 %100	,195
Emekli	N %	11 %52,4	10 %47,6	0 %0	21 %100	
Serbest Meslek	N %	63 %53,4	38 %32,2	17 %14,4	118 %100	
Hizmet Sektörü	N %	42 %42,4	46 %46,5	11 %11,1	%100	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.9.’ a bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının baba meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının baba meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan on dördüncü alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile şuan kiminle yaşadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.10. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Kiminle Yaşadıkları Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Kiminle Yaşadıkları	İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
	Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	
Anne ile	N 13 %43,3	16 %53,3	1 %3,3	30 %100	,587
Baba ile	N 2 %40	2 %40	1 %20	5 %100	
Anne ve baba ile birlikte	N 170 %50,6	126 %37,5	40 %11,9	336 %100	
Diğer	N 7 %58,3	4 %33,3	1 %8,3	12 %100	
Toplam	N 192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100,0	

Tablo 5.3.10.' a bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının kiminle yaşadıkları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının kiminle yaşadıkları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan on beşinci alt problem ‘’ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.3.11. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Gelir Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ile Ki Kare Sonuçları

Gelir Durumu		İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	
Düşük	N	14	9	1	24	,287
	%	%58,3	%37,5	%4,2	%100,0	
Orta	N	148	104	32	284	
	%	%52,1	%36,6	%11,3	%100,0	
Yüksek	N	30	35	10	75	
	%	%40	%46,7	%13,3	%100,0	
Toplam	N	192	148	43	383	
	%	%50,1	%38,7	%11,2	%100,0	

Tablo 5.3.11.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının gelir durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının gelir durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

5.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının Bilgisayar ve İnternet Kullanım Özellikleri Değişkenlerine İlişkin Bulguları ve Yorumu

Bu araştırmada yanıt aranan on altıncı alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.4.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternet Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternet Kullanım Süreleri		İİTERNET KULLANIMI				
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
1 saatten daha az	N %	50 %70,4	18 %25,4	3 %4,2	71 %100	,000
1-2 saat arası	N %	110 %58,8	65 %34,8	12 %6,4	187 %100	
3-4 saat arası	N %	23 %27,7	43 %51,8	17 %20,5	83 %100	
5 ve üstü saatten fazla	N %	9 %21,4	22 %52,4	11 %26,2	42 %100	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100	

Tablo 5.4.1.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının internet kullanım süreleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının internet kullanım süreleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının yüksek düzeyde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2 = ,000$; $p < 0,001$). Lise çağı ergenlerinin problemsiz internet kullananlarının sıklık yüzde dağılımlarına göre; lise öğrencilerinden 1 saatten daha az internet kullananların oranı %70,4, 1-2 saat arası internet kullananlarının oranı %58,8, 3-4 saat arası internet kullananların oranı %27,7 ve 5 saatten fazla internet kullananların oranı ise %21,4'tür. Lise çağı ergenlerinin problemlİ internet kullanımı sıklık yüzde dağılımlarına göre; 1 saatten daha az internet kullananların oranı %25,4, 1-2 saat arası internet kullananların oranı %34,8, 3-4 saat arası internet kullananların oranı %51,8 ve 5 saatten fazla internet kullananların oranı ise %52,4'tür. Bu sonuçlara göre; 3 saatten fazla internet kullanan lise öğrencilerinin problemlİ internet kullanımlarının fazla olduğu, 3 saatten daha az

internet kullanan lise öğrencilerinin ise problemsiz internet kullandıkları görülmektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan on yedinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile internet kullanım zamanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.4.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternet Kullanım Zamanı Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternetin Kullanım Zamanı	İNTERNET KULLANIMI					
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlı İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlı İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
Sabah	N %	3 %42,9	3 %42,9	1 %14,3	7 %100	,027
Öğleden sonra	N %	16 %47,1	15 %44,1	3 %8,8	34 %100	
Akşam saatlerinde	N %	137 %57,1	83 %34,6	20 %8,3	240 %100	
Gece yarısı	N %	11 %34,4	16 %50	5 %15,6	32 %100	
Tüm zaman diliminde	N %	25 %35,7	31 %44,3	14 %20	70 %100	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100	

Tablo 5.4.2.’ ye bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının internet kullanım zamanı değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının internet kullanım zamanı değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2 = ,027$; $p < 0,05$). Lise çağı ergenlerinin problemsiz internet kullanım sıklık yüzde dağılımlarına göre; interneti daha çok sabah kullananların oranı %42,9, daha çok öğleden sonra

kullananlarının oranı %47,1, daha çok akşam saatlerinde kullananların oranı %57,1, daha çok gece yarısı kullananların oranı %34 ve tüm zaman dilimlerinde internet kullananların oranı ise %35,7'dir. Lise çağı ergenlerinin problemlili internet kullanım sıklık yüzde dağılımlarına göre; interneti daha çok sabah kullananların oranı % 42,9, daha çok öğleden sonra internet kullananların oranı %44,1, daha çok akşam saatlerinde internet kullananların oranı %34,6, daha çok gece yarısı internet kullananların oranı %50 ve tüm zaman diliminde internet kullananların oranı ise %44,3'tür. Bu sonuçlara göre; lise öğrencilerinden interneti daha çok gece yarısı kullananlarının problemlili internet kullanımlarının, interneti daha çok sabah, öğleden sonra ve akşam saatlerinde kullananlardan fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca interneti tüm zaman diliminde kullanan lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımlarının fazla olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada yanıt aranan on sekizinci alt problem “ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile en çok kullanılan siteler arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.4.3. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternette En Çok Kullanılan Siteler Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternette En Çok Kullanılan Siteler	İNTERNET KULLANIMI					
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlili İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlili İnternet Kullanımı	Toplam	İstatiksel Test
Sohbet siteleri	N %	183 %48,8	137 %41	34 %10,2	354 %100	,006
Fotoğraf siteleri	N %	1 %20	2 %40	2 %40	5 %100	
Araştırma siteleri	N %	27 %71,1	6 %15	5 %13,2	38 %100	
Diğer	N %	1 %16,7	3 %50	2 %33,3	6 %100	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100	

Tablo 5.4.3.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının internette en çok kullanılan siteler değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. İnternet kullanımının internette en çok kullanılan siteler değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2 = ,006$; $p < 0,05$). Lise öğrencilerinin problemsiz internet kullananlardan daha çok sohbet sitelerini kullananların oranı %48,8, fotoğraf sitelerini kullananların oranı %20, araştırma sitelerini kullananların oranı %71,1 ve diğer siteleri kullananların oranı ise %16,7'dir. Lise öğrencilerinin problemlı internet kullananlardan daha çok sohbet sitelerini kullananların oranı %41, fotoğraf sitelerini kullananların oranı %20, araştırma sitelerini kullananların oranı %15 ve diğer siteleri kullananların oranı ise %50'dir. Aşırı problemlı internet kullanan lise öğrencilerinin daha çok sohbet sitelerini kullananlarının oranı %10,2, fotoğraf sitelerini kullananların oranı %40, araştırma sitelerini kullananların oranı %13,2 ve diğer siteleri kullananların oranı %33,3'tür. Bu bulgulara göre; lise çağı ergenlerinden daha çok diğer siteleri ve fotoğraf sitelerini kullananların problemlı internet kullanımlarının, daha çok sohbet ve araştırma sitelerini kullananlardan fazla olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada yanıt aranan on dokuzuncu alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile donanım, internet ve benzeri harcamalara ayırdıkları miktar arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.4.4. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımının İnternete Harcanan Miktar Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternete Harcanan Miktar		İNTERNET KULLANIMI				İstatiksel Test
		Problemsiz İnternet Kullanımı	Problemlİ İnternet Kullanımı	Aşırı Problemlİ İnternet Kullanımı	Toplam	
5 TL ve altı	N %	19 %63,3	11 %36,7	0 %,0	30 %100	,142
5-20 TL arası	N %	35 %61,4	18 %31,6	4 %7	57 %100	
20-100 TL arası	N %	120 %47,1	102 %40	33 %12,9	255 %100	
100 TL ve üzeri	N %	18 %43,9	17 %41,5	6 %14,6	41 %100	
Toplam	N %	192 %50,1	148 %38,7	43 %11,2	383 %100	

Tablo 5.4.4.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde internet kullanımının internete harcanan miktar değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Problemlİ internet kullanımının internete harcanan miktar değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

5.5. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada yanıt aranan yirminci alt problem “ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri nasıl bir dağılım göstermektedir?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.5.1. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

YALNIZLIK ÖLÇEĞİ (UCLA)				
	Frekans	Yüzde	Ortalama	Standart Sapma
Düşük Yalnızlık	203	53	1,00	0,50
Yüksek Yalnızlık	180	47		
Toplam	383	100		

Tablo 5.5.1.' ye bakıldığında lise çağı ergenlerde Yalnızlık Düzeyi 1,00 ve Standart Sapması 0,50'dir. Araştırmaya katılan lise çağı ergenlerinin 203 (%53)'nün düşük yalnızlığa sahip olduğu, 180 (%47)'inin yüksek yalnızlığa sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin kesme noktası medyana göre belirlenmiştir. 34- 68 puan aralığı düşük, 69- 96 puan aralığı yüksek yalnızlık düzeyini göstermektedir.

Lise çağı ergenlerde yalnızlık durumlarını ölçen Yalnızlık Ölçeği (UCLA)'ne yönelik değerlendirmelerin normal dağılımı uygun olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Kolmogorov Smirnov Testi sonucu ölçeğin normal dağılıma uygun olmadığını göstermiştir ($p:0,00$; $p<0,001$). Bunun üzerine test edilmesi amaçlanan değişkenler parametrik olmayan test yöntemleri (Ki Kare Testi) ile hesaplanacaktır.

5.6. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenlere İlişkin Bulguları ve Yorumu

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi birinci alt problem “ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 5.6.1. Lise Çağı Ergenlerinin Yalnızlık Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Cinsiyet		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Kadın	N	95	104	199	,032
	%	%47,7	%52,3	%100	
Erkek	N	108	76	184	
	%	%58,7	%41,3	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.1.' bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2 = 0,032$; $p < 0,05$). Düşük yalnızlık sıklık yüzde dağılımlarına göre; kadın lise öğrencilerin oranı %47,7 iken, erkek lise öğrencilerinin oranı ise %58,7'dir. Yüksek yalnızlık sıklık yüzde dağılımlarına göre; kadın lise öğrencilerinin oranı %52,3 iken, erkek lise öğrencilerinin oranı ise %41,3'tür. Bu sonuçlar ele alınarak, yüksek yalnızlık puan ortalamaları kadın lise öğrencilerinde erkek lise öğrencilerden fazladır.

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi ikinci alt problem “ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.2. . Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Yaş		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
14- 15 yaş	N	56	40	96	,229
	%	%58,3	%41,7	%100	
16-17 yaş	N	119	105	224	
	%	%53,1	%46,9	%100	
18-20 yaş arası	N	28	35	63	
	%	%44,4	%55,6	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.2.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin yaş değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin yaş değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi üçüncü alt problem ‘ ‘ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile okul türleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’ ’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.3. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Okul Türü Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Okul Türü		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Özel Lise	N	60	36	96	,031
	%	%50,9	%37,5	%100	
Devlet Lisesi	N	143	144	287	
	%	%49,8	%50,2	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.3.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin okul türü değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin okul türü değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($X^2 = 0,031$; $p < 0,05$). Lise öğrencilerinden özel okulda öğrenim görenlerin 60(%50,9)'ının düşük yalnızlığa sahip olduğu, 36(%37,5)'sının ise yüksek yalnızlığa sahip olduğu görülmektedir. Devlet lisesinde okuyan lise öğrencilerinin ise 143 (%49,8)'nün düşük yalnızlığa sahip olduğu, 144(%50,2)'nün yüksek yalnızlığa sahip olduğu belirlenmektedir. Bu bulgulara göre; devlet lisesi öğrencilerinin yüksek yalnızlık puan ortalamalarının özel lise öğrencilerden fazla olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi dördüncü alt problem 'Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile sınıfları arasında anlamlı bir fark var mıdır?' şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.4. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları Ve Ki Kare Sonuçları

Sınıf	YALNIZLIK				İstatiksel Test
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	
Lise 1	N	55	45	100	,560
	%	%55	%45	%100	
Lise 2	N	62	46	108	
	%	%57,4	%42,6	%100	
Lise 3	N	37	39	76	
	%	%48,7	%51,3	%100	
Lise Son	N	49	50	99	
	%	%49,5	%50,5	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.4.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek

amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi beşinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile büyüdüleri yer arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.5. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Büyüdükleri Yer Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Büyüdükleri Yer		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Köy	N	21	13	34	,495
	%	%61,8	%38,2	%100	
Şehir	N	151	137	288	
	%	%52,4	%47,6	%100	
Kasaba	N	11	13	24	
	%	%45,8	%54,2	%100	
Büyükşehir	N	18	17	35	
	%	%51,4	%48,6	%100	
Yurtdışı	N	2	0	2	
	%	%100	%0	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.5.’ bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin büyüdüleri yer değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin büyüdüleri yer değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi altıncı alt problem ‘Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.6. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Annelerinin Eğitim Durumu		YALNIZLIK			İstatiksel Test
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	
Okuryazar değil	N	3	0	3	,594
	%	%100	%0	%100	
İlkokul mezunu	N	72	59	131	
	%	%55	%45	%100	
Ortaokul mezunu	N	44	44	88	
	%	%50	%50	%100	
Lise mezunu	N	62	57	119	
	%	%52,1	%47,9	%100	
Üniversite mezunu	N	21	18	39	
	%	%53,8	%46,2	%100	
Yüksek lisans ve üstü	N	1	2	3	
	%	%33,3	%66,7	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.6.’ ya bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin annelerinin eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin annelerinin eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi yedinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile annelerinin meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.7. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Annelerinin Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Annelerinin Meslekleri		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
İşçi	N	36	39	75	,662
	%	%48	%52	%100	
Ev hanımı	N	128	113	241	
	%	%53,1	%46,9	%100	
Emekli	N	7	3	10	
	%	%70	%30	%100	
Serbest meslek	N	11	7	18	
	%	%61,1	%38,9	%100	
Hizmet sektörü	N	21	18	39	
	%	%53,8	%46,2	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.7.' ye bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin annelerinin meslekleri göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin annelerinin meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi sekizinci alt problem “ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.8. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Babalarının Eğitim Durumu		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Okuryazar değil	N %	0 %0	1 %100	1 %100	,736
İlkokul mezunu	N %	45 %52,9	40 %47,1	85 %100	
Ortaokul mezunu	N %	39 %52,7	35 %47,3	74 %100	
Lise mezunu	N %	84 %52,2	77 %47,8	161 %100	
Üniversite mezunu	N %	31 %59,6	21 %40,4	52 %100	
Yüksek lisans ve üstü	N %	4 %40	6 %60	10 %100	
Toplam	N %	203 %53	180 %47	383 %100	

Tablo 5.6.8.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin babalarının eğitim durumu göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin babalarının eğitim durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan yirmi dokuzuncu alt problem ‘‘Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile babalarının meslekleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.9. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Babalarının Meslekleri Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Babalarının Meslekleri		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
İşçi	N	70	73	143	,250
	%	%49	%51	%100	
Emekli	N	9	12	21	
	%	%42,9	%57,1	%100	
Serbest meslek	N	62	56	118	
	%	%52,5	%47,5	%100	
Hizmet sektörü	N	60	39	99	
	%	%60,6	%39,4	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.9.' a bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin babalarının meslekleri göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin babalarının meslekleri değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan otuzuncu alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile şuan kiminle yaşadıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.10. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Kiminle Yaşadıkları Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Kiminle Yaşadığı		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Anne ile	N	20	10	30	,007
	%	%66,7	%33,3	%100	
Baba ile	N	1	4	5	
	%	%20	%80	%100	
Anne ve Baba ile	N	171	165	336	
	%	%50,9	%49,1	%100	
Diğer	N	11	1	12	
	%	%91,7	%8,3	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.10.' a bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin kiminle yaşadıkları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin kiminle yaşadıkları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($X^2= 0,007$; $p<0,05$). Düşük yalnızlığa sahip lise öğrencilerinden sadece anne ile yaşayanların oranı %66,7, sadece baba ile yaşayanların oranı %20, anne ve baba ile birlikte yaşayanların oranı %50,9 ve diğer (yurtta ve diğer aile büyükleriyle birlikte yaşayan) seçeneğini işaretleyenlerin oranı %91,7'dir. Yüksek yalnızlığa sahip lise öğrencilerinden sadece anne ile yaşayanların oranı %33,3, sadece baba ile yaşayanların oranı %80, anne ve baba ile birlikte yaşayanların oranı %49,1 ve diğer (yurtta ve diğer aile büyükleriyle birlikte yaşayan) seçeneğini işaretleyenlerin oranı %8,3'tür. Bu sonuçlara göre; sadece baba ile yaşayan lise öğrencilerinin yüksek yalnızlık sıklık yüzde dağılımlarının sadece anneye birlikte yaşayan, anne ve babayla birlikte yaşayan ve diğer (yurtta kalan ve diğer aile büyükleriyle yaşayan) seçeneğini işaretleyen lise öğrencilerinden fazla olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada yanıt aranan otuz birinci alt problem ‘‘ Lise ağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile gelir durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.6.11. Lise ağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Sıklık Yüzde Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

Gelir Durumu		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Düşük	N	12	12	24	,690
	%	%50	%50	%100	
Orta	N	148	136	284	
	%	%52,1	%47,9	%100	
Yüksek	N	43	32	75	
	%	%57,3	%47,2	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.6.11.’ e bakıldığında lise ağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

5.7. Lise ağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin Bilgisayar ve İnternet Kullanım Özelliklerine İlişkin Bulguları ve Yorumları

Bu araştırma da yanıt aranan otuz ikinci alt problem ‘‘Lise ağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.7.1. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternet Kullanım Süresi		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
1 saatten daha az	N	41	30	71	,086
	%	%57,7	%42,3	%100	
1-2 saat arası	N	91	96	187	
	%	%48,7	%51,3	%100	
3-4 saat arası	N	42	41	83	
	%	%50,6	%49,4	%100	
5 ve üstü saat	N	29	13	42	
	%	%69	%31	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.7.1.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin internet kullanım süresi değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin internet kullanım süresi değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan otuz üçüncü alt problem “ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım zamanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.7.2. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Kullanım Zamanı Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternet Kullanım Zamanı		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Sabah	N	7	0	7	,115
	%	%100	%,0	%100	
Öğleden sonra	N	18	16	34	
	%	%52,9	%47,1	%100	
Akşam saatleri	N	121	119	240	
	%	%50,4	%49,6	%100	
Gece yarısı	N	19	13	32	
	%	%59,4	%40,6	%100	
Tüm zaman diliminde	N	38	32	70	
	%	%54,3	%45,7	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.7.2.' ye bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin internet kullanım zamanı değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin internet kullanım zamanı değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada ifade edilen otuz dördüncü alt problem “Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile en çok kullanılan siteler arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.7.3. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin En Çok Kullanılan Siteler Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

En Çok Kullanılan Siteler		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
Sohbet Siteleri	N	178	156	334	,816
	%	%53,3	%46,7	%100	
Fotoğraf ve paylaşım sit.	N	2	3	5	
	%	%40	%60	%100	
Araştırma Siteleri	N	19	19	38	
	%	%50	%50	%100	
Diğer	N	4	2	6	
	%	%66,7	%33,3	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.7.3.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin en çok kullanılan siteler değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin en çok kullanılan siteler değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Bu araştırmada yanıt aranan otuz beşinci alt problem ‘‘ Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile internet kullanımı ve donanım, internet ve benzeri harcamalara ayırdıkları miktar arasında anlamlı bir fark var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.7.4. Lise Çağı Ergenlerde Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Harcamaları Değişkenine Göre Sıklık Dağılımları ve Ki Kare Sonuçları

İnternet Harcamaları		YALNIZLIK			
		Düşük Yalnızlık	Yüksek Yalnızlık	Toplam	İstatiksel Test
5 TL ve altı	N	16	14	30	,785
	%	%53,3	%46,7	%100	
5-20 TL arası	N	29	28	57	
	%	%50,9	%49,1	%100	
20-100 TL arası	N	139	116	255	
	%	%54,5	%45,5	%100	
100 TL ve üzeri	N	19	22	41	
	%	%46,3	%53,7	%100	
Toplam	N	203	180	383	
	%	%53	%47	%100	

Tablo 5.7.4.' e bakıldığında lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeylerinin internet harcamaları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının değişip değişmediğini tespit edebilmek amacıyla ile yapılan ki kare testi uygulanmıştır. Yalnızlık düzeylerinin internet harcamaları değişkenine göre sıklık yüzde dağılımlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

5.8. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki Dair Bulguları ve Yorumu

Bu araştırmada yanıt aranan otuz altıncı alt problem ve aynı zamanda ana problem olan ‘Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.8.1. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Değerleri

		İnternet Kullanımı	Yalnızlık
İnternet Kullanımı	r	1	-,326
	p		,000
	N	383	383
Yalnızlık	r	-,326	1
	p	,000	
	N	383	383

Tablo 5.4.1.'e bakılarak Korelasyon sonuçlarına göre lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,326$; $p< 0,01$). Buna göre lise çağı ergenlerde internet kullanımları arttıkça yalnızlık düzeyleri azalmaktadır.

Bu araştırmada yanıt aranan otuz yedinci alt problemi olan ‘‘Lise çağı ergenlerde internet kullanımını alt boyutları ile yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?’’ şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 5.8.2. Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanım Alt Boyutları ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Korelasyon Değerleri

İBDÖ Alt Boyutları	Yalnızlık	
Yalnızlık Depresyon	r	-,322
	p	,000
	N	383
Azalmış Dürtü	r	-,298
	p	,000
	N	383
Sosyal Destek	r	-,278
	p	,000
	N	383
Dikkat Dağıtma	r	-,300
	p	,000
	N	383

Tablo 5.4.1.1.' e göre Lise çağı ergenlerde İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ) yalnızlık depresyon alt boyutu ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,322$; $p<0,001$). Lise çağı ergenlerde İBDÖ azalmış dürtü alt boyutu ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,298$; $p<0,001$). Lise çağı ergenlerde İBDÖ sosyal destek alt boyutu ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,278$; $p<0,001$). Lise çağı ergenlerde İBDÖ dikkat dağıtma alt boyutu ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,300$; $p<0,001$). Bu sonuçlara göre; İBDÖ yalnızlık depresyon, azalmış dürtü, sosyal destek ve dikkat dağıtma alt boyut puanları arttıkça yalnızlık puanları azalmaktadır.

BÖLÜM VI

6. TARTIŞMA

Araştırmada lise çağı ergenlerde internet kullanımları ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki incelenmiştir. Bu ilişki ölçülmeden önce öğrencilerin demografik özellikleri ve internet kullanım ile ilgili bilgiler ölçeklerle analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde öncelikle internet kullanımıyla demografik özelliklerinin ve internet kullanım özelliklerinin elde edildiği değişkenler, daha sonra lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin demografik özellikleri ve internet kullanımları özellikleri test edilmiştir. Son olarak da ana problem olan, lise çağı ergenlerde internet kullanımları ve yalnızlık düzeylerinin ilişkisi analiz edilmiştir.

Yapılan çalışmada özel ve devlet olmak üzere rastgele seçilen iki okulda okuyan 383 öğrenciye uygulama yapılmıştır. 383 öğrencinin yarısının problemsiz internet kullandığı, yarısının ise problemlili internet kullandığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre, araştırmaya katılan ergenlerin %38,6'sı problemlili, %11,2 si aşırı problemlili internet kullanmaktadır. Yapılan araştırmalar ergenlerin problemlili internet kullanımına daha yatkın olduğunu işaret etmektedir (Karaca 2007). Problemlili internet kullanımının ergenlerde fazla olmasının sebebi, ergenlik dönemi dönem özellikleri olabilirken, aynı zamanda ilerleyen teknolojinin etkisi de olabilir. Ergenlik döneminde çeşitli bağımlılıklar geliştirebilen birey, internet bağımlılığı da geliştirebilmektedir. Ayrıca teknolojinin hızla ilerlemesi ve artık her yaştan bireyin internete kolay ulaşması bu bağımlılığı tetiklemektedir.

Araştırmada internet kullanımı ve cinsiyet arasında anlamlı yordayıcı bir fark bulunamamıştır. Yapılan araştırmalara göre problemlili internet kullanımı ve cinsiyet

arasında fark bulunan araştırmalarda erkeklerin kadınlara göre problemlı internet kullanımına yatkın olduğu belirlenmiştir (Bayraktar, 2001; Koch ve Pratarelli, 2004; Aktaş, 2005; Batıgün ve Kılıç, 2011; Gürcan, 2010; Çelik ve Odacı, 2012; Ceyhan, 2008). Literatürde bu araştırmaya paralel olarak cinsiyetin problemlı internet kullanımını yordamadığına işaret eden araştırmalar da bulunmaktadır (Günüç,2009; Ceyhan 2011). Teknolojinin hızla ilerlemesiyle artık hem erkek hem kadınlar kolaylıkla internete ulaşmaktadır. Daha nceki yıllarda bu farkın yordayıcı çıkması kadının ve erkeğin toplumda yerinin farklı olmasından kaynaklanabilir. Kadınların da artık erkekler gibi toplumsal hayatta aktif olması internette de aktif olmasını getirmiş olabilir. Bundan sonra yapılan araştırmalarda da bu farkın oluşmaması gözlenebilir.

Bu araştırmada lise çağı ergenlerde internet kullanımları ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda lise 1 ve 2. sınıfta bulunan öğrencilerin, lise 3 ve 4. Sınıftaki ğrencilere göre daha problemlı internet kullandığı saptanmıştır. Lise sınıf seviyesi arttıkça problemlı kullanımın azaldığına dair araştırmalar bulunmaktadır. Günüç (2009)'n yaptığı araştırmada internet bağımlılığının en fazla lise 1. sınıflarda olduğunu sınıf seviyesinin artmasıyla internet bağımlılığının azaldığını belirlemiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda; lise öğrencilerin sınıf seviyesi arttıkça niversiteye giriş sınavlarına hazırlanmalarına gereken srenin ve dersane, kurs vb. yoğunluklarının artması internete giriş zamanları kısıtlayabilmekte ve problemlı internet kullanımını azaltabilmektedir. Yetişkinliğe daha da yaklaşan ergenin olgunlaşmasıyla bağımlılıktan kurtularak farklı uğraşlar edinmiş olabileceği söylenebilir. Bu farkın anlaşılması adına boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Özel ve devlet olmak üzere iki ayrı lise yapılan çalışma da lise durumunun internet kullanımları açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Makas (2008) de yaptığı çalışma da ise Teknik, Anadolu ve Genel lisede okuyan öğrenciler kıyaslanmış ve Teknik lise de okuyan öğrencilerin diğer liselere göre daha yüksek problemlı internet puanı belirlenmiştir. Artık tüm liselerin Anadolu Lisesi kategorisin de bulunması özel lise de okuyan öğrencilerin de bu kategoriye girdiğini göstermektedir. Bu

durumdan dolayı Genel ve Anadolu Lisesi karşılaşması yapılamamaktadır. Literatürde özel lise ve genel lisenin problemleri internet kullanımları arasındaki farka dair araştırmalara rastlanmamıştır. Yordanabilecek bir farkın olmaması artık tüm evlerde ve tüm telefonlarda internetin olması ve internetin artık çok pahalı ve lüks bir kullanım aracı olmamasından kaynaklı olabileceği düşünülebilir.

Lise çağı ergenlerde internet kullanımı ve büyüdükleri yerler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Problemleri internet kullanımı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında lise öğrencilerin yaşadıkları yerin internet kullanımını etkilediği araştırmalar bulunmamaktadır. Bu çalışmada köy, şehir, kasaba, büyükşehir ve yurtdışı olarak ayrılan kategorilerin evreninin uygun dağılmaması anlamlı bir farkın oluşmamasını etkilemiş olabilir. Bundan sonraki araştırmalar da uygun örneklem sayıları sağlanarak köy, kasaba, şehir, büyükşehir ve yurtdışı arasındaki fark tespit edilebilir.

Lise çağı ergenlerde internet kullanım düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Bu araştırma da anne ve baba eğitim düzeyi ayrı ayrı analiz edilmiş ve iki değişkenin de ergenlerin problemleri internet kullanımına anlamlı bir etki sağlamadığı saptanmıştır. Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin yaptığı çalışmada ise anne eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki varken, baba eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında anne ve baba eğitim düzeyinin internet bağımlılığını anlamlı düzeyde etkilemediğine dair çalışmalar bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir (Günüç, 2009; Yıldız, 2010; Zorbaz, 2013). Bu araştırma da ve diğer araştırmalardaki sonuçlar ışığında; anne ve babaların eğitim düzeyi ne olursa olsun ergenler anne ve babalarından internet hakkında az bilgi almış olabilecekleri ve anne ve babalarının onları yönlendirme de yetersiz kalmalarından kaynaklı olabileceği söylenebilir.

Demografik özellikler açısından değerlendirilen son analizde; lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Literatürde farklı sonuçlar çıkan araştırmalar bulunmaktadır. Lise çağı ergenlerde aile gelir düzeyi ile internet kullanımı arasında anlamlı bir

farklılaşma bulan araştırmaların (Bayraktar, 2001; Günüç, 2009; Yıldız , (2010); Batıgün ve Kılıç, 2011) yanı sıra aile gelir düzeyi ile problemlı internet kullanımı ile anlamlı bir farklılaşma bulunmayan araştırmalar (Tekinarslan ve Gürer, 2009; Esen ve Siyez, 2011; Zorbaz, 2013) bulunmaktadır. Literatürdeki bu farklılaşan sonuçları, araştırmalar arasındaki yöntem, evren ve örneklem farklılaşmaları ve ayrıca örneklemelerin dengeli dağılıp dağılmamasını etkileyebilir. Ayrıca internetin kolay ve ucuz elde ediliminin gelir düzeyi açısından farka neden olmadığı söylenebilir.

Lise çağı ergenlerde problemlı internet kullanımları ile demografik değişkenler üzerine yapılan tartışma ve yorumlardan sonra, ergenlerde internet kullanımları ile internet kullanım özellikleri değişkenleri arasındaki değerlendirmeler tartışılacaktır. İlk olarak yapılan analizler sonucu; lise çağı ergenlerin problemlı internet kullanımları ile internet kullanım sürelerinin yüksek düzeyde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma da 3 saatten fazla internet kullanan ergenlerin problemlı internet kullanım puanları yüksek çıkmıştır. Literatürde de internette bulunma ve kullanım süresi problemlı internet kullanımının önemli yordayıcısı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar haftada ve günde internette kalınan süreye göre farklılık göstermektedir. Literatürde lise öğrencileri örnekleminin dışında yapılan çalışmalara bakıldığında; Özcan (2004)'ın yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin günde 8 saatten fazla internet kullanımı, Tekinarslan ve Gürer (2009)'ın yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin günde 5 saatten fazla internet kullanımı, Tutgun (2009)'un yaptığı çalışma da ise öğretmen adaylarının günde 8 saatten fazla internet kullanımının problemlı internet kullanımını anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Alanda lise öğrencilerin problemlı internet kullanımları ile kullanım süreleri arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalara bakıldığında ise; Günüç (2009)'ün araştırmasında bağımlı grubun interneti günlük ortalama 4,3 saat kullandığı, Yıldız (2010)'ın araştırmasında problemlı internet kullanım süresinin 5 saatten fazla olduğu ve Batıgün ve Hasta (2010)'nın araştırmalarında ise haftada 15 saatten fazla internet kullanımının problemlı internet kullanımı olduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın ve alanda yapılan araştırmaların sonuçları neticesinde internet

kullanım süresi arttıkça problemlerli internet kullanımının arttığı görülmektedir. Bu araştırmanın sonucuna göre 3 saatten fazla kullanımın lise öğrencilerinde problemlerli kullanıma işaret etmesi diğere araştırmaları destekler niteliktedir.

Bu araştırmada lise çağđ ergenlerde interneti en çok sohbet etmek için kullandıkları görülrken, müzik dinlemek ve ödev yapmak için de kullandıkları belirlenmiştir. Literatürdeki araştırma bulguları ergenler için sohbet etmenin en çok tercih edilen kullanım biçimlerinden biri olduğunu ve ergenlerin önemli bir kısmının farklı isimle kendilerini tanıttıklarını göstermektedir (Bayraktar ve Gün 2007). Günüş (2009)'un yaptığı diğere bir çalışmada ise ergenlerin interneti en sık araştırma için kullandıkları ve sohbet etmek için kullananların da oldukça yüksek oranlarda olduğu görülmüştür. Genel olarak alanda yapılan çalışmaların birçoğunda internetin ergenler tarafından sohbet, oyun, bilgi arama amacıyla kullanıldığı saptanmıştır (Nalwa ve Anand, 2003; Tsai ve Lin, 2003; Gündoğdu, 2006; Bayraktar ve Gün, 2007; Karaca, 2007; Makas, 2008; Tahiroğlu ve diğere., 2008; Canbaz, 2009; Tekinarslan ve Güreer, 2009; Günaydın ve diğere., 2010).

Lise çağđ ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki farkı incelerken ilk olarak cinsiyet değışkeni ele alınacaktır. Bu çalışmada lise çağđ ergenlerinin yalnızlık düzeyleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla kendilerini yalnız hissettikleri saptanmıştır. Odacı (1994)'nın ve Kutlu (2003)'nun yaptıkları ayrı ayrı araştırmalarda da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yalnız hissettikleri bulgulanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunsa da erkek ve kız öğrencilerin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Genel olarak lise öğrencilerin kendilerini yalnız olarak ifade etmeleri sosyal uğraşlarının, arkadaşlar arası paylaşımlarının azalması ve yerine bireysel faaliyetlerin alması söylenebilir. Ayrıca erkeklerin daha fazla takım sporlarını yatkın olması, daha grup halinde faaliyetlerde bulunması kendilerini daha az yalnız hissetmelerine etken görülebilir.

Bu araştırma da lise çağđ ergenlerde yalnızlık düzeyleri ile yaş ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatürde araştırma bulgularına

destekler nitelikte; yalnızlık düzeyi ile sınıf düzeyi (Tarhan, 1988) ve yaş değişkeni etkilerinin önemli olmadığı araştırmalar bulunmaktadır (Demir, 1990; Eren, 1994; Yaşar, 1999). Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ile yaş değişkeni ve sınıf düzeyi değişkeni örneklem değerlerinin daha dengeli alınmasıyla anlamlı sonuçlar çıkabileceği düşünülebilir.

Yapılan bu araştırmada lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ve okul türü arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca devlet lisesi öğrencilerinin özel lisedeki öğrencilere göre yalnızlık düzeylerinin fazla olduğu bulunmuştur. Akın ve Ceyhan (2005)'ın yaptıkları çalışmada özel lise öğrencilerinin devlet lisesi öğrencilerine göre kendini kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Özel okulda okuyan öğrencilerin ekonomik açıdan daha fazla imkana sahip olmaları sosyal açıdan aktifliğini arttırmış olabilir. Sosyal olarak aktif olmaları kendilerini daha az yalnız hissetmelerine ve çevrelerinde kendilerini daha kabul edilir görmelerini sağlayabilir. Özel okulda okuyan öğrencilerinin daha az mevcutlu sınıflarda daha kapsamlı eğitim görmeleri kendilerini daha özel hissetmelerine neden olabilir.

Literatürde yapılan araştırmalara göre anne baba eğitim düzeyi ve yalnızlık arasında farklı sonuçlar bulunduğu görülmektedir. Bu araştırma da anne baba eğitim düzeyi ile yalnızlık arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Araştırmayı destekleyen Eren (1994) ve Yücel (2009)' in araştırmalarında da anne baba eğitim düzeyi ile yalnızlık arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak Buluş (1996)' un yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi ile yalnızlık arasında anlamlı fark olduğu saptanmışken, baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farka saptanmamıştır. Ergenlik döneminin önemli özellikleri akran çevresidir. Anne babanın etkisinin gittikçe azaldığı döneme giren ergen daha çok arkadaş çevresiyle ilgilidir. Bu yüzden anne babanın eğitim düzeyi veya sağladığı farklı olanaklar yalnızlığı etkilemeyeceği söylenebilir. Yalnızlığın etkilerini incelemek için arkadaş ilişkileri ile ilgili değişkenler ele alınabilir.

Lise çağı ergenlerde yalnızlık düzeyleri ve internet kullanım süreleri, zamanı ve en çok kullandıkları siteleri ele alınarak yapılan analizlerde anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Yücel (2009)' in yaptığı çalışmada da lise öğrencilerinin yalnızlık

düzeyleri ile internet kullanım sıklığı ve süreleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır.

Yalnızlık ile internet kullanım özellikleriyle ilgili yapılan araştırmalar kısıtlıdır. Araştırmalar daha çok internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişki üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu araştırmanın da ana problemi lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkidir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda; lise çağı ergenlerde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Lise çağı ergenlerinin internet kullanımları arttıkça kendilerini daha az yalnız hissettikleri görülmektedir.

Son yıllarda internet kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişki inceleyen araştırmaların arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında güçlü bir ilişkinin olduğu düşünülmektedir (Caplan, 2005; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Literatürde internet kullanımı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin yönü konusunda farklılaşan çalışmalar görülmektedir. Davis (2001)'in geliştirmiş olduğu bilişsel-davranışsal modele göre, problemlili internet kullanımına sahip bireyler psikososyal problemler örneğinin yalnızlık, depresyon gibi durumlara yatkınlık gösterdiğini belirlemiştir. Yıldız ve Bölükbaş (2005)' in yaptıkları araştırmaya göre, internet kullanma süresi arttıkça, kişilerin sosyal hayattaki insanlarla daha az ilişkiye girdikleri ve bu durumun sosyal izolasyona neden olduğunu saptamıştır. Günüş (2009) ve Çağır ve Gürcan (2010) araştırmalarında ise bireylerin internet bağımlılığı düzeyleri arttıkça, yalnızlığının da arttığı bulgulanmıştır. Batıgün ve Hasta (2010)'ın yaptıkları çalışmada ise internet bağımlılığı ölçeğinden yüksek puan alan bireylerin, kendilerini daha yalnız hissettikleri görülmektedir.

Literatürde internet kullanımı ile yalnızlık arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğunu destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Shaw ve Gant (2002), internet kullanımının olumlu etkiler yaratabileceğini öne sürdükleri araştırmalarında, internet kullanımının yalnızlığı önemli ölçüde azalttığı sonucuna varmışlardır. Yücel (2009) ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının

etkisini incelediği araştırmasında, evde internete sahip olan ergenlerin yalnızlık düzeylerinde ve ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde önemli etkiler yarattığı gözlenmiştir. Araştırma sonucunda evinde interneti olan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının düşük ve arkadaşlık ilişkileri puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmalar sonuçları doğrultusunda yalnızlığın mı internet bağımlılığını internet bağımlılığının mı yalnızlığı yordadığı konusu kafa karıştırmaktadır. Yalnız olan bireylerin mi interneti daha fazla tercih ettikleri yoksa interneti fazla tercih edenlerin mi yalnız kaldıkları daha detaylı araştırma desenleriyle araştırılmalıdır. Kendilerini yalnız hisseden ergenlerin internette geçirdikleri zamanlar doğrultusunda yalnızlıklarını gidererek sosyalleştikleri söylenebilir. Yalnızlıklarını gidermek için mi internet kullanımlarını arttırdıklarını öğrenmek için farklı grupların karşılaştırıldığı araştırma desenleri kullanılarak çalışmalar yapılabilir. İnternet fazla kullanımının zararları olabildiği gibi ergenlerin sosyalleşmesine katkı sağladığı söylenebilir. Ancak lise çağı ergenlerde kendilerinin fazla internet kullandığını ve daha az yalnız hissettiklerini söylemeleri gerçek anlamda ne kadar yalnız olduklarını belirledi mi? Bu sorunun cevabı için birkaç ölçekle ya da kapsamlı niteliksel çalışmalarla araştırabilir.

6.1. Öneriler

Bu araştırma Tekirdağ' da ki özel ve devlet liselerindeki lise öğrencilerine uygulanmıştır. Türkiye' nin farklı coğrafi bölgeleri ve farklı kültürlerindeki lise öğrencilerine aynı çalışma yapılarak sonuçlar değerlendirilebilir.

Ayrıca sadece lise öğrencilerine değil üniversite ve ilköğretim kısmıyla karşılaştırılmalı araştırmalar yapılarak araştırma genişletilebilir. Yapılacak yeni araştırmalar daha geniş ve farklı örneklemeler de tekrarlanabilir.

Yapılan bu araştırmada kullanılan ölçeklere farklı ölçekler eklenerek internet kullanımının problemliliği daha kapsamlı ölçülebilir. Ayrıca lise çağı ergenlerinin yalnızlık düzeylerini ölçmek için farklı ölçekler geliştirilebilir ya da niteliksel çalışmalarla ergenlerin yalnızlık olarak değerlendirdiği ölçütler belirlenebilir.

Lise çağı ergenlerde problemlı internet kullanımı üzerine aralıklı ölçümler yapılarak araştırmalar yapılabilir. Okullardaki rehberlik servisleri bu ölçümleri aralıklı olarak yaparak risk gruplarını belirleyebilirler. Bu risk grupları ile bilinçlendirme çalışmaları yaparak problemlı internet kullanımının zararları ortadan kaldırılabilir. Sadece risk grupları ya da sadece ergenler değil bilinçli internet kullanımı konusunda tüm öğrenciler, aileleri ve öğretmenlere çeşitli seminerler verilerek internet kullanımının zararlı etkileri ortadan kaldırılabilir.

KAYNAKLAR

- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1995). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı (DSM-IV)* (4. Baskı). (E. Köroğlu, Çev. Ed.). Ankara. Hekimler Yayın Birliği.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *DSM-5^{TM} Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı*. (E. Köroğlu, Çev. Ed.). Ankara. Hekimler Yayın Birliği.
- Akgül, M. (1995). İnternet: Olanaklar, Araçlar ve Yönetimi. <http://web.bilkent.edu.tr/kemer/kemer1.html>.
- Akın, D. ve Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 70-84.
- Aksüt, M. ve Batur, Z. (2007). *İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci*. Erişim Tarihi: 7 Şubat 2014. <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/134.doc>.
- Aktaş, Y. (2005). 3-18 yaş grubu genç ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology Tojet*, 4 (4).
- Aktaş, C. (2007). *Türkiye’de bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaştırılmasında internet kafelerin rolü*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Arkar, H., Sarı, Ö. ve Fidaner, H. (2004). Relationships between quality of life, perceived social support, social network and loneliness in Turkish sample. *Yeni Symposium*, 42(1), 20-27.
- Aslanbay, M. (2006). *A compulsive consumption: internet use addiction tendency. The case of Turkish high school students*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabek, E. 1996. Kuşatılmış Gençlik. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Bai, Y.M., Lin, C.C., & Chen, J.Y. (2001). Internet Addiction Disorder Among Clients of AVirtual Clinic, *Psychiatric Services*, 52(10),1397.

- Bakay, M.E. (2001). *İzmir’de Lise Öğrencilerinin İnternet Kullanma Kosulları ve Yeterlilik Düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology & Behavior*, 10, 191-197.
- Batıgün, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 1-10.
- Beard, K.W., & Wolf, E.M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4, 377-383.
- Bilgiç, A. (2000). *Arkadaşlık becerisi eğitiminin ilköğretim 2.kademe öğrencilerinin yalnızlık düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buluş, M. (1996). *Ergen öğrencilerde denetim odağı ve yalnızlık düzeyi ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burger, M.J. (2006). *Kişilik* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Canbaz, S., Sunter, A.T., Peksen, Y. ve Canbaz, M.A.(2009). Prevalence of the pathological internet use in a sample of turkish school adolescents. *Iranian J Publ Health*, 38(4),64-71
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553–575.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721–736.

- Caplan, S. E. (2007). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic internet use. *Cyber Psychology and Behavior*, 2 (10), 234–242.
- Cengizhan, C. (2003). Bilgisayar ve İnternet Bağımlılığı. IX. Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul. Erişim Tarihi:23 Mart 2014. <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin.html>.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık. VIII. Ulusal PDR Kongresi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemlı internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85–94.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A., Gürcan, A. (2007). Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1),387- 416.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (2), 109-116.
- Ceyhan, E. (2010). Problemlı internet kullanımı düzeyi üzerinde kimlik statüsünün ve cinsiyetin yordayıcıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* (3),1323–1355.
- Cloutier, R. (1982). *Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar* (B. Onur, Çev.). Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü.
- Çağır, G. ve Gürcan, U. (2010). Lise ve üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeyleri ile algılanan iyilik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24),70-85.
- Çelen, N. (2007). *Ergenlik ve genç yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Çelik Ç, B. ve Odacı, H. (2012). Kendilik algısı ve benlik saygısının problemlı internet kullanımını üzerindeki yordayıcı rolü. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (1), 433–441.
- Çevik, G. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 225-240.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, (17), 187–195.

- Davison, C.G. & Neale, M.J. (2004). *Anormal Psikolojisi*. (İ. Dağ, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Demir, A. (1989). U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14-18.
- Demir, A. (1990). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Derman, O. (2008). Ergenler psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı Sempozyumu Dizisi*, 63,19-21.
- DiTommaso, E., & Spinner, B. (1997). Social and emotional loneliness: A reexamination of Weiss typology of loneliness. *Personality and Individual Differences* (22, 417-427).
- Elkind, D. (1978). Erik Erikson: İnsanda gelişimin sekiz evresi (A. Dönmez, Çev.). *Dialogue*, 11(1), 3-13.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, S. (1994). *Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esen, K. N. (2007). Akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerine göre, ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *Ülkemizde Bağımlılıkla İlgili Gelişmeler için*, 1- 9. I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi.
- Esen, E. ve Siyez, D. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan Psiko-sosyal Değişkenlerin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 127-138.
- Freud, S. (2014). *Psikolojiye Kanalize Ederek Psikoloji Kuramı*. İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Fromm-Reichmann, F. (1959). Loneliness. *Psychiatry*, 22, 1-15.
- Gander, J. M. & Gardiner, W.H. (2007). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (2004). *İnsan Olmak*. (3. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.

- Griffiths, M. (1990). The cognitive psychology of gambling. *Journal of Gambling Studies*. 31- 53.
- Griffiths M (1996) Internet addiction: An issue for clinical psychology *Clinic Psychology Forum* 97: 32-36.
- Goldberg, I. (1999). İnternet Addiction Disorder. Erişim Tarihi: 15 Aralık 2013.
<http://www.cog.brown.edu/brochure/people/duchonf/humor/internet.addiction.html>.
- Goodman, A. (1993). Diagnosis and treatment of sexual addiction. *Journal of Sex and Marital Theraphy*, 19, 225-251.
- Gönül, Ali. S. (2002). Patolojik internet kullanımı. *Yeni Symposium*, 40 (3), 105-110.
- Gül, S.K. ve Güneş, İ.D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(1). 80- 100.
- Gündoğdu, D. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin internet kullanım düzeyleri ve amaçları: Elazığ İli Örneği*. Yüksek lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenlere ile internet arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürcan, N. (2010). *Ergenlerin problemleri internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürol, M. ve Sevindik, T.(2002). İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *İnternet Konferansları*. <http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/48.doc>.
- Güvenir, H.A. (2005). *İnternetin Tarihi ve Türkiye* (4. Baskı). Ankara: Dergi Bilkent.
- Heaven, P. C. L. (2001). *The Social Psychology of Adolescence*. New York: Palgrave.
- Işık, U. (2007). *Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İçel, K. (1998). *Kitle Haberleşme Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Internet Usage Statistics. (2013), The Internet Big Picture, World Internet Users and PopulationStats. Erişim Tarihi:14 Ocak 2014. (<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>).
- Johansson, A. & Gotestam, K.G. (2004). Problems with computer games without monetary reward: similarity to pathological gambling. *Psychol Rep*, 95, 641-650.
- Kaltiala-Heino, R., Lintonene, T., & Rimpela, A. (2004). Internet addiction: Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents. *Addiction Research and Theory*, 12(1),89–96.
- Kapıkıran, N. A. (2008), “Başarı sorumluluğunun ve başarı kaygısının psikopatolojik belirtilerle ilişkisinin belirlenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (23), 140-149.
- Karaca, M. (2007). Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.
- Kelleci, M., Akpınar, Ş. ve Elvan E.A. (2011). Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(4), 473-480.
- Kennedy, J. (2000). *İnternet*, (Ş. Demir, Çev.). Ankara: Dost Yayınları.
- Keser Ö. N. ve Buzlu, S. (2005). Problemleri internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: “İnternette Bilişsel Durum Ölçeği” nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.
- Kılınç, H. ve Sevim, S.A. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2), 67-89.
- Kim, O. (2001). Sex differences in social support, loneliness and depression among Korean College students. *College Of Nursing Science*. 88 (2),521-526.
- Koch, W.H., & Pratarelli, M.E. (2004). Effects of intro/extraversion and sex on social internet use. *North American Journal of Psychology*, 6 (3), 371-382.

- Kozaklı, H.(2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksalan, B. ve Tel, M. (2009). Günümüzde yeni bir boş zaman aktivitesi olarak internet: Öğretim üyeleri örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 262-272.
- Kulaksızoğlu, A. (2005). *Ergenlik psikolojisi*. (5. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurtaran, G.T. (2008). *İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lesieur, H.R., & Blume, S.B. (1993). Pathological gambling, eating disorders and the psychoactive substance use disorders. *Comorbidity of Addictive and Psychiatric Disorders*, 89-102.
- Makas, Y. (2008). *Lise öğrenimi gören gençlerin internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Merttürk, R. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behaviour*, 16, 13-29.
- Morris, M., & Ogan, C. (1996). The Internet as Mass Medium. *Journal of Computer Mediated Communication*, 1 (4). <http://jcmc.indiana.edu/vol1/issue4/morris.html>.
- Morris, G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)*. (H. B. Ayvaşık ve M. Sayıl, Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Nalwa, K., & Anand, A. (2003). Internet addiction in students: a cause of concern. *CyberPsychology & Behavior*, 6 (6), 653- 656.
- Nichols, L. A., & Nicki, R. (2004). Development of a psychometrically sound interneta addiction scale: A preliminary step. *Psychology of Addictive Behaviors*, 18 (4), 381–384.
- Odabaşı, F., Kabakçı, I. ve Çoklar, A.N. (2007). *İnternet, Çocuk ve Aile* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y. ve Pektaş Ö. (2007). On olguluk bir Seri ile internet bağımlılığı-Klinik Görünümleri. *Bağımlılık Dergisi*, 8, 46-51. Erişim Tarihi:05 Şubat 2010, http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=3&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&c=google&s_f=5&detailed=1&keyword=72296
- Odacı, H. (1994). *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi öğrencilerinin yalnızlık, benlik saygısı ve yakın ilişkiler kurabilme düzeylerinin ve bu düzeyler arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Ögel, K. (2001). *İnsan, Yaşam ve Bağımlılık Tartışmalar ve Gereçekler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı, İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özcan, N. K. (2004). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, Ö.A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1).
- Öztoprak, M.T. (2001). *Bilgisayar iletişim ağlarının büro çalışanları üzerine etkileri ve bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Page, R.M., & Cole, G.E. (1991). Loneliness and alcoholism risk in late adolescence: a comparative study of adults and adollescents. *Adolescence*, 26 (104), 6
- Parman, T. (2008). *Ergenlik ya da Merhaba Hüzün* (3. Baskı). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Paula, K. (2011). Yalnızlık hissi: Teorik yaklaşımlar. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 11(3), 217-229.
- Peplau, L., Perlman, D. (1982). *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*. New York. Wiley-Interscience, 1-19
- Piaget, J. (2004). *Çocukta Zihinsel Gelişim* (H. Portakal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

- Rehm, L. M. (2003). The internet and critical issues for families. *Journal Of Family Consumer Sciences Education*, 21 (2), 33-43. Erişim Tarihi: 13 Ocak 2014. <http://www.natefacs.org/JFCSE/v21no1/v21no1Rehm.pdf>.
- Rokach, A., & Orzeck, T. (2003). Coping with loneliness and drug use in young adults. *Social Indicators Research*, 61(3), 259-283.
- Rokach, A., Orzeck, T., & Bauer, N. (2003). The experience of loneliness of Canadian and Czech youth. *Journal Of Adolescence*, 26 (3), 267-282.
- Sayı, M., Uçanok, Z. ve Güre, A. (2002). Erken ergenlik döneminde duygusu, gereksinimler, aileyle çatışma alanları ve benlik kavramı: betimsel bir inceleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9 (3), 155-166.
- Scherer, K., & Bost, J. (1997) İnternet use patterns: is there internet dependency on Campus. *In presented at the 105th annual convention of the American psychological association*, Chicago
- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., & Keck, P.E. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *J Affect Disord*, 57, 267-272.
- Shaw, L.H., & Gant, L.M. (2002). In defense of the internet: The Relationship between internet communication and depression, loneliness self esteem and perceived sozıal support. *Cyber Psychology & Behavior*, 5(2), 157-171..
- Shultz, P.D., & Shultz, E.S. (2007). *Modern Psikoloji Tarihi* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Soule, L. C., Shel, L. W. & Kleen, B. A. (2003). Exploring Internet Addiction: Demographic Characteristics and Stereotypes of Heavy Internet Users, *The Journal of Computer Information Systems*, 44 (1), 64-73.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R. ve Sungur, M. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 261-268.
- Tahiroğlu, A.Y., Çelik, G.G., Uzel, M., Özcan, N. ve Avcı, A. (2008). Internet use among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 11(5), 537-543.
- Tarhan, N. (1988). *Ergenlerin sosyometrik statüleri, cinsiyetleri, akademik başarıları, sınıf düzeyleri ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik statüsü ve yalnızlık duyguları arasındaki ilişki*. VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.

- Taşkın, M. (2002). *İnternet ve ergenler: İnternet kullanan ergenlerin Psiko-Sosyal Özellikleri ve İnternetin Gençler Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2008). *Türkiye' de Ergen Profili* (1. Baskı). Ankara: Manas Medya.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi. (2006). İnternet. Erişim Tarihi: 15 Şubat 2014. http://www.arem.gov.tr/yayin/internet_ve.pdf.
- Tekinarslan, E. ve Gürer, M.D.(2009). Problemlı İnternet Kullanımı: Eğitim Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Çok Yönlü Bir İnceleme, *9th International Educational Technology Conference*.
- Tsai, C.C., & Lin, S.S.S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *Cyberpsychol Behav* 6, 649-652.
- Toğuşlu, D. Ö. (2002) *Halkla İlişkilerin Yeni Macerası: İnternet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). (2013). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. Erişim Tarihi: 20 Şubat 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569>
- Tutgun, A. (2009). *Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *Int J Hum Comput Stud*, 55, 919-938.
- Weiss, R.(1973). *Loneliness:The Experience of Emotional And Social Isolation*. MIT Pres. Boston: Combridge.
- Wieland, D.M. (2005). Computer addiction: computer addiction: Implications for nursing psychotherapy practice. *Perspectives in Psychiatric Care*, 41(4), 153-161.
- Winnicott, Donald. W. (2011). Donald. W. Winnicott: Psikanaliz Yazıları 23 (T. Parman, Ed.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yahyaoglu, R. (2007). *Yalnızlık Psikolojisi* (5.Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Yalçın, C. (2003). Sosyolojik Bir Bakış Açısıyla İnternet. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 77-89.

- Yalom, I. (1999). *Varoluşçu psikoterapi*. (Z. İyidoğan Babayiğit, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Yaşar, K.(1999). *Lise öğrencilerinin kendini değerlendirme ve yalnızlık düzeylerinin karşılaştırılması üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri anlamak ana-babaların en çok sorduğu sorular ve cevaplarıyla*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldız, İ. (2010). *Lise öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, M. C. ve Bölükbas, K. (2005). *İnternet Kafeler, Gençlik ve Sosyal Sapma*. İnternet ve Toplum. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Young K.S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol Behav*.1, 237-44.
- Young, K. S., & Rodgers, R. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(1), 25-28.
- Yörükoğlu, A. (1993). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar* (8.Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurtsan, A. (1996). Medyada görsellik ve etkileşim çağı. *Yeni Türkiye, Medya Özel Sayısı*. 11, 85. Erişim Tarihi:04 Ocak 2014. <http://www.yeniturkiye.com/display.asp?c=0120>
- Yücel, N. (2009). *Ergenlerin akran ilişkilerinin ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü.
- Zilboorg, C. (1938). Loneliness. *Atlantic Monthly*, 45-54.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemlerli internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisan Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Babanızın:

- 8. Eğitim Durumu Nedir?** 1)Okur yazar değil ( ) 3) Ortaokul mezunu ( )
2) İlkokul mezunu ( ) 4) Lise mezunu ( )
5) Üniversite Mezunu ( ) 6) Yüksek lisans ve üstü( )

9. Mesleği Nedir? .....

- 10. Kiminle yaşıyorsunuz?** 1) Anne ile ( ) 3) Anne ve Baba ile birlikte ( )
2) Baba ile ( ) 4) Diğer.....

- 11. Anne ve babanız:** 1) Birlikte ( ) 2) Ayrı ( )

- 12. Anneniz:** 1) Sağ ( ) 2) Ölü ( ) / 1) Öz ( ) 2) Üvey ( )

- 13. Babanız:** 1)Sağ ( ) 2) Ölü ( ) / 1)Öz ( ) 2) Üvey ( )

- 14. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?** 1) Düşük ( ) 2) Orta ( )
3) Yüksek ( )

- 15. Bilgisayar kullanmayı biliyor musunuz?** 1) Evet ( ) 2) Hayır ( )

- 16. Evinizde bilgisayar var mı?** 1) Evet ( ) 2) Hayır ( )

- 17. Anneniz bilgisayar kullanmayı biliyor mu?** 1) Evet ( ) 2) Hayır ( )

- 18. Babanız bilgisayar kullanmayı biliyor mu?** 1) Evet ( ) 2) Hayır ( )

19. Günde kaç saat internet kullanıyorsunuz?

- 1) 1 saatten daha az ( ) 2) 1-2 saat arası ( )
3) 3-4 saat arası ( ) 4) 5ve üstü saatten fazla ( )

20. İnterneti en çok hangi zaman diliminde kullanıyorsunuz?

- 1) Sabah ( ) 3) Akşam saatlerinde ( )
2) Öğleden sonra( ) 4) Gece yarısı ( ) 5) Tüm zaman diliminde ( )

21. İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Sohbet etmek ( ) 4) Müzik dinleme ( ) 7) Ödev yapma ( )
2) Haber takibi ( ) 5) Alış-veriş yapma ( ) 8) Araştırma yapma ( )
3) Oyun- eğlence ( ) 6) Program yükleme ( ) 9) Diğer.....

22. İnternette en çok kullandığınız siteler hangileridir?

- 1) Sohbet siteleri (Twitter, Facebook, WhatzApp, Linevb....) ( )
- 2) Fotoğraf ve video paylaşım siteleri (İnstagram, Vinevb....) ( )
- 3) Araştırma siteleri (Google,Yandexvb.....) ( )
- 4) Diğer.....

23. İnterneti neye benzetiyorsunuz?

- 1) Gezinti-sörf ( ) 3) Yardım aracı ( ) 5) Bilgi kaynağı ( ) 7) Çalışma ortamı ( )
- 2) Oyun yeri ( ) 4) Haber alma aracı ( ) 6) İletişim aracı ( ) 8) Diğer.....

24. Donanım, internet ve benzeri harcamalar için ayda harcadığınız miktar ne kadardır?

- 1) 5 TL ve altı ( ) 2) 5-20 TL arası ( ) 3) 20- 100 TL arası ( ) 4) 100 TL ve üzeri ( )

EK 2: İNTERNETTE BİLİŞSEL DURUM ÖLÇEĞİ

İBDÖ

Yönerge: Bu anket sizin internet hakkındaki düşünceleriniz, tutumlarınız ve inançlarınızla ilgilidir. Her bir soruyu size uygunluk derecesine göre '1' den '7' ye kadar numaralandırıp (x) işareti koyarak belirleyebilirsiniz. Katıldığımız için teşekkür ederim.

Kesinlikle katılmıyorum Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Kendimi en çok internetteyken rahat hissederim.							
2. İnternette tanıştığım insanlar dışında çok az insan beni seviyor.							
3. Kendimi en çok internetteyken güvende hissederim.							
4. Çoğu zaman internetten çıkmanın üzerinden uzun süre geçtikten sonra bile internetteyken yaşadıklarımı düşünüyorum.							
5. İnternetteyken çoğu zaman bir telaş veya duygusal yoğunluk hissederim.							
6. İnsanları internet yoluyla şahsen olduğundan daha iyi tanımak mümkün.							
7. İnternette olmak çoğu zaman bana huzur veriyor.							
8. İnternetteyken kendim olabiliyorum.							
9. İnternetteyken gerçek hayatta olduğundan daha fazla saygı görüyorum.							
10. Ben interneti kullanmam gerekenden daha sık kullanıyorum.							
11. İnsanlar interneti çok fazla kullanmamdan dolayı şikayetçiler.							
12. Asla planladığımdan daha uzun süre internette kalmıyorum.							
13. İnsanlar internete beni olduğum gibi kabul ediyor.							
14. İnternet üzerinden kurulan ilişkiler günlük hayattaki ilişkilerden daha tatmin edici olabiliyor.							
15. İnternette olmadığım zaman çoğunlukla interneti düşünürüm.							
16. İnternette olduğum zaman en iyi halimde oluyorum.							
17. Günlük yaşam internette yapılabileceklerle oranla daha az heyecan verici.							

18. Arkadaşlarımın ve ailemin internetteki insanların benimle ilgili görüşlerini bilmeleri isterdim.								
19. İnternet gerçek hayattan daha gerçek.								
20. İnternetteyken sorumluluklarımı düşünmüyorum.								
21. İnternet aklımdan hiç çıkmıyor.								
22. İnternetteyken kendimi daha az yalnız hissediyorum.								
23. Uzun süre internette uzak kaldığımı hayal bile edemiyorum.								
24. İnternet hayatımın önemli bir parçasını oluşturuyor.								
25. İnternete giremediğimde kendimi çaresiz hissediyorum.								
26. İnternette gerçek hayatta asla yapamayacağım şeyleri söylüyor ve yapıyorum.								
27. Yapacak daha iyi bir işim olmadığında internete giriyorum.								
28. Yapmam gereken başka iş olduğunda internete daha fazla giriyorum.								
29. İnternetteyken günlük hayatın sorunlarını düşünmek zorunda olmuyorum.								
30. İnterneti bazen yapmam gereken bir işi ertelemek için bahane olarak kullanıyorum.								
31. İnternetteyken kaygılarımdan uzaklaşabiliyorum.								
32. İnterneti çoğu zaman hoş olmayan işlerle uğraşmaktan kaçınmak için kullanıyorum.								
33. İnterneti kullanmak, yapmam gereken ama aslında yapmak istediğim şeyleri unutmanın bir yolu.								
34. Zaman zaman istememe rağmen internet kullanımını azaltamıyorum.								
35. İnterneti bu kadar çok kullanmayı bırakamam beni rahatsız ediyor.								
36. İnternet kullanımım zaman zaman denetimden çıkmış görünüyor.								

EK 3: YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

UCLA

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenen her ifade de tanımlanan duygu veya düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi, ya da düşündüğünüzü her ifade için bir tek rakamı (X) şeklinde işaretleyerek belirtmenizdir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

	Hiç yaşamam	Nadiren yaşarım	Bazen yaşarım	Sık Sık Yaşarım
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.				
2. Arkadaşım yok.				
3. Başvuracağım kimse yok.				
4. Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.				
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.				
6. Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.				
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.				
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.				
9. Dışa dönük bir insanım.				
10. Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.				
11. Kendimi grup dışına itilmiş hissediyorum.				
12. Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.				
13. Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.				
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.				
15. İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.				
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.				
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.				
18. Çevremde insanlar var ama benimle değiller.				
19. Konuşabileceğim insanlar var				
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.				

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Tekirdağ' da doğdu. İlköğretimini Çorlu Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda, lise öğrenimini Çorlu Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi' nde tamamladı. Lisans eğitimini 2006-2010 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü' nde tamamladıktan sonra 2012-2014 yılları arasında Haliç Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı' nı tamamladı. 2007-2008 yıllarında Bakırköy Prof. Dr Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Gündüz Hastanesi ve Rehabilitasyon Merkezi Kronik Ruh Sağlığı' nda, 2009 yılında Balıklı Rum Hastanesi Psikiyatri Birimi' nde, 2009-2010 yıllarında İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı' nda stajını yaptı. 2010- 2012 yıllarında Özel Trakya Anadolu Lisesi'nde ve 2012-2013 yıllarında Özel Rüzgar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi' nde çalıştı. 2014 yılında da Yankı Psikolojik Danışma Merkezi' nde staj yaptı.

